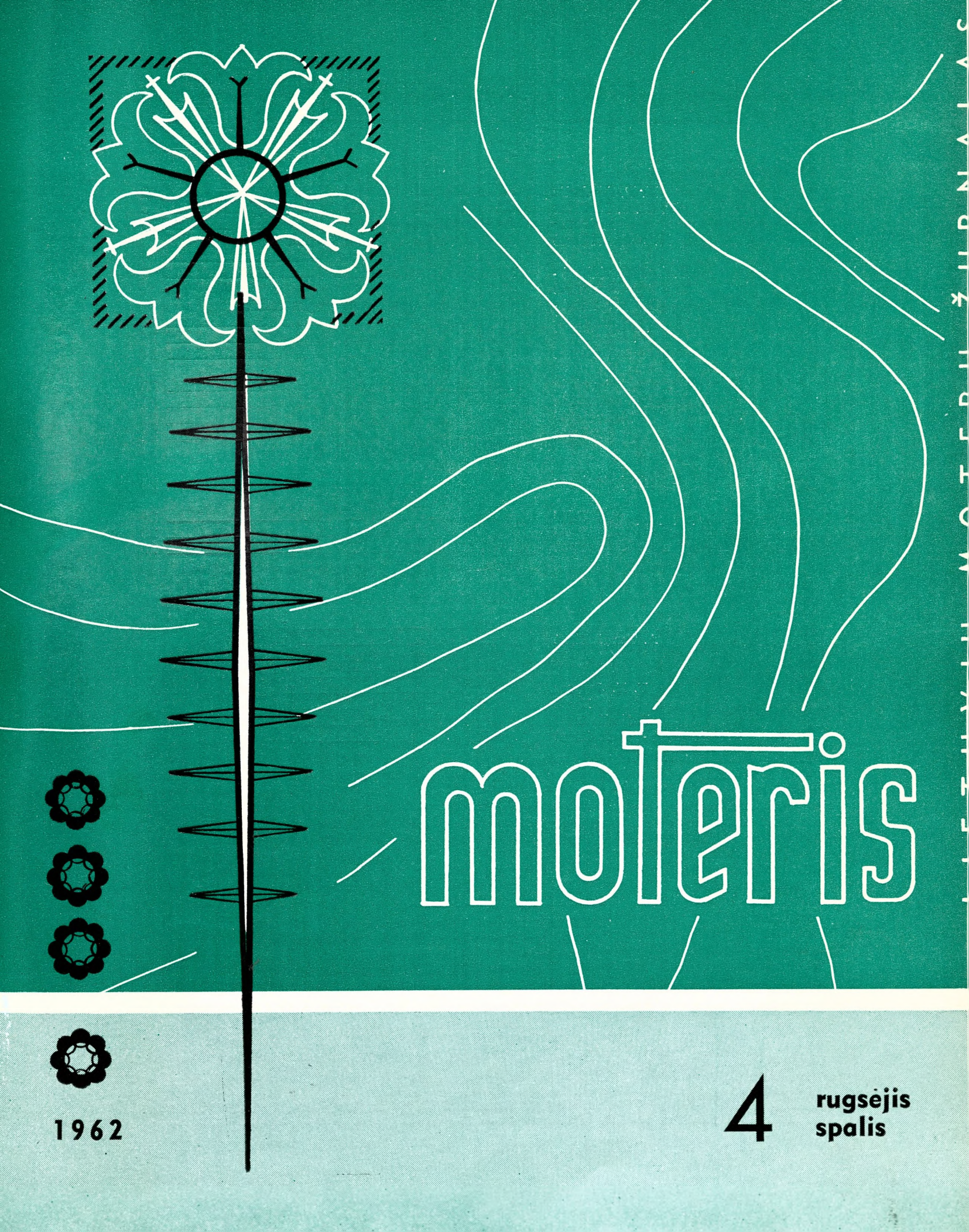

moteris

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1962

4 rugsėjis spalis

T U R I N Y S

K. P. Ažubalis	Mokslo metus pradedant	1
K. dr. J. Matusas	Maironis, istorija ir Halina z Polągi	2
Maironis	Neapleiski mūsų (eil.)	6
N. Kulpavičienė	Aušros Vartai ir stebuklingasis Dievo Motinos paveikslas Vilniuje	6
B. Ankudavičienė - Karosaitė	Paaugliai ir aplinka	9
O. Tarvydaitė - Rozniekienė	Pagalvokime apie LKM Dr-jos veiklos praplėtimą	12
V. Šmaižienė	Mįslė	14
• Vaiko auklėjimas	Veda D. Petrutytė	18
	Laisvė ir drausmė	
• Organizacinė veikla		20
• Moterys pasaulyje		21
• Nekrologai		23
• Sveikata		24
	Prof. dr. V. Tumėnienė, Vitaminų reikšmė vaiko sveikatai	
• Buto įrengimas		25
	N. N., Vaiko kambarys	
• Knygos		26
• Šeimininkių kampelis	Veda B. Pabedinskienė	28
• Madų ir grožio pasaulis	Veda I. Kairienė	29

ILIUSTRACIJOS

	Maironis	3
A. Tamošaitienė	Žemaičių senkapiai	5
	Aušros Vartų Dievo Motina	6
	Aušros (Medininkų) Vartai	7
V. K. Jonynas	Piemenėlis	10
Degas	Keturiolikametė šokėja	11
Raffaello Santi	Kristaus Persimainymas	13
R. Matozonytė - Ingelevičienė	Pamiškė	15

"MOTERIS" Lietuvių Moterų Žurnalas Nr. 4 (29) 1962 m.
Leidėjos: Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugija.
Vyr. redaktorė: Izabelė Matusevičiūtė.
Meninė ir techninė redaktorė: Nora Kulpavičienė.
Administratorė: Bronė Pabedinskienė.

Redakcijos ir administracijos adresas: 57 Sylvan Ave., Toronto 4, Ontario. Spaudė "Žiburių" Spaudos Bendrovė, Toronto, Ont. Viršelis N. Kulpavičienės. Atskiro numerio kaina 75 ct. Prenumerata metams $3.00.

"MOTERIS", Lithuanian Women's Magazine. 1962, No. 4. Printed by "The Lights" Printing & Publishing Co. Ltd. in Toronto. Price 75 c.

moteris

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS
1962 Nr. 4 (29)

MOKSLO METUS PRADEDANT

K. P. AŽUBALIS

Švenčiame didžiojo Maironio šimto metų gimimo sukaktį. Lietuviškoji spauda visus kviečia atnaujinti didžiojo dainiaus atminimą. Išeivijos lietuvių gyvenime, kai rudeniop atsiveria mūsų jaunimui šeštadieninių mokyklų durys, lietuviškojo auklėjimo idėjos mums visiems pravartu prisiminti.

Mūsų dabarties rūpestis — tremties sąlygose gimęs ir augąs mokyklinio amžiaus lietuvis. Vaikas, gyvenąs įvairių tautybių aplinkoje, einąs į gyvenamojo krašto mokyklas, žaidžiąs su kaimynystėje gyvenančiais, dažnai nelietuviais draugais. Tai vaikas, kurio tėvai sunkiu darbu turi uždirbti kasdienę duoną...

Šiose sąlygose bei aplinkoje augančiam lietuviukui, be abejonės, daugiausia įtakos turi tėvai ir mokykla. Teigimas, "kokie tėvai, tokie ir vaikai" daugumoje atvejų yra teisingas. Į vaiko religinį, tautinį, socialinį gyvenimą, į jo apsisprendimą, be jokios abejonės, tėvai vaikui turi lemiamos įtakos. Rimšos sukurta lietuvė motina su vaiku prie ratelio verpstės yra simbolis lietuviškumo išlaikymo poros šimtų metų Lietuvos istorijoje. Bemokslė lietuvė motina, atlikdama įvairius namų ir lauko darbus, instinktyviai sugebėjo savo gausiose šeimose įskiepyti ir tikėjimą, ir tautos meilę. Kai šiandieną išeivijos gyvenime šeštadieninėse mokyklose tikybos mokytojai klasėse užtinka nemažą nuošimtį lietuvių vaikų, nemokančių lietuviškų maldų, nevienas kraipo galvą, kaip tai galėtų būti? Minėtų gi vaikų motinos bando pasiteisinti, kad tai, girdi, pirmoje eilėje yra kunigų darbas... Bet lietuvė motina pamiršta esminį momentą, kad poterių mokymas savo kalba vaikui turėtų būti pradėtas jau priešmokykliniame amžiuje, o ne tada, kai jis mokykloje keliamas iš pirmojo į antrą ar trečią skyrių...

Toliau, ar visos lietuviškosios šeimos, auginančios vaikus, turi nors mažą lietuvišką jaunimo biblioteką? Leisti vaikus į šeštadieninę lietuvių mokyklą, bet nepasirūpinti nors kukliausia jaunimo literatūra namuose, reiškia nepakankamai rūpintis vaiko lietuviškumu. Jei tėvai negaili vieno kito dolerio įvairiems neesminiams reikalams, juo labiau jų pareiga mokyklinio amžiaus jaunimui turėti lietuviškos literatūros: knygelių, vadovėlių, laikraščių.

Netenka aškinti, kaip svarbu vaikus vesti į jaunimui skirtus parengimus: Kalėdų eglutę, jaunimo koncertus ir kitokias gražias pramogas. Vienas tėvas, savo dukros vestuvių proga, pasakė: "Jei mano visi vaikai sukūrė lietuviškas šeimas, tai daugiausia todėl, kad nepraleisdavau nei vienos progos juos nuvesti į lietuviškus parengimus".

Jaunystės metuose didelės įtakos žmogui turi tinkamas gimtojo krašto pažinimas. Vaiko laki fantazija puikiai pagauna įvairius geografijoje papasakotus vaizdus iš Lietuvos gyvenimo. Lietuvos didvyrių istorijos jam gali įkvėpti gražiausią patriotizmą bei meilę Lietuvai. Tenka sutikti lietuvių jaunuolių, kurie visiškai savo akimis nematė Lietuvos, o vienok puikiai orientuojasi Lietuvos istorijoje, geografijoje ir, kas svarbiausia, puikiai įžvelgia lietuvio būdą, tautos papročius ir josios ateities laisvės lūkesčius. Šiems tėvynės pažinimo vaizdams jaunimui įskiepyti nereikia ilgų valandų, ilgo pasirengimo iš tėvų pusės. Tam reikalinga meilė savo kraštui ir savo vaikui.

Tėvai vaikams turėtų duoti pavyzdį nesudarkytos lietuvių kalbos ir pokalbiuose su jais nenaudoti lietuviškų ir kartu gyvenamojo krašto kalbos žodžių. Jei vaikui iš dalies žodžių žargonas atleistinas, tai jokiu būdu ne tėvams, kurie augo ir mokyklas lankė nepriklausomoje Lietuvoje. Teko sutikti uninversitetą bebaigiantį jauną lietuvį, kurio žmona kanadietė. Ši jauna šeima augina porą vaikučių. Nuostabu, kad kanadietė motina, gyvenanti Kanadoje, su savo vaikais kalba tik lietuviškai. Ši jauna motina pasiekė to, kad jos trečius metus einantis berniukas be akcento kalba lietuviškai. Ir tai įvyko ne kur nors už jūrių marių, bet čia pat, Toronte... Aišku, tam pasiekti reikalinga pasiaukojimo ir ištvermės. Ir anai kanadietei motinai pirmiausia reikėjo pačiai išmokti lietuvių kalbos, ir tik tada ji lietuviškai galėjo mokyti savo vaiką. Gražus pavyzdys kiekvienai lietuvei motinai. Tokia motina, lyg anoji romėnų matrona, rodydama į gražiai išauklėtus savo vaikus, gali pasididžiuodama sakyti: "mano vaikai yra mano pasididžiavimas"...

Be tėvų namų, lietuvybės išlaikymui daugiausia įtakos turi mokyklos. Kaip tik jos pradeda mokslo metus. Linkėtina, kad šeštadieninėje liet. mokykloje lituanistika vaikams būtų perteikiama praktiškai, siekiant vaiko sąmonėje įskiepyti netiek šaltą raidę, kiek lietuvišką dvasią. Varginti vaiką per keletą pamokų kaip rašyti lietuviškai "a", kad ji skirtųsi nuo angliškosios "a", vargu ar verta. Priešingai, tokie perdaug

teoretiniai ir, pasakytume, neesminiai dalykai lietuvį vaiką atgraso nuo lietuviškos mokyklos. Šeštadieninės lietuvių mokyklas darykime galimai praktiškas, įjungdami dainas, giesmes, žaidimus, pratybų seminarus, /tėvynės gražių vaizdų rinkimai, patriotinių eilėraščių išmokymas, įjungimas lietuviškosios scenos mažų veikaliukų statyme ir t. t./ . Metų eigoje per trisdešimt pamokų iš lietuvio vaiko niekada nepadarysime pilnai kvalifikuoto moksleivio lietuvių kalboje. Bet ką vaikas iš mokyklos išsineš praktiškai apie Lietuvą, lietuvišką sąmoningumą, tas liks jam visą gyvenimą. Nenustebkime tad, jei geriausius rezultatus mokyklose pasiekia tie lietuviai mokytojai, kurie galimai klasėse įjungia praktiškąjį mokymo būdą.

Tenka apeliuoti ir į plačiąją lietuvišką visuomenę. Jei kiekvienas žmogus kitam asmeniui privalo būti angelu sargu, tai mums lietuviams kiekvienas mūsų tautos vaikas turi būti ypatingai artimas ir mielas. Savo kantrumu, paskatinimu ir nuoširdumu visur ir visada turime talkinti lietuviams vaikams jų kelyje į mokyklą, parengimus, liet. organizacijas. Neišsigąskime perdaug, jei kartais tas jaunimas turi kaikurių savotiškumų, kaip tai kaikurių papročių iš gyvenamojo krašto mokyklos ar aplinkos. Pirmoje vietoje žiūrėkime, kad vaikai pamiltų lietuviškąją dvasią, lietuviškąjį turinį. Ir lietuvių kalbos nemokančiame vaike įžiūrėkime lietuvių bendruomenės narį, kuriame kantrumu ir pastangomis galima išugdyti lietuvišką sielą ir iš nutautėjusių kudirkų padaryti atsivertėlius kudirkas. Išeivijos jaunimo lietuviškame kelyje kilni lietuviška širdis tejieško ne kas skiria, bet kas jungia.

MAIRONIS, ISTORIJA IR HALINA Z POLĄGI

K. DR. J. MATUSAS

Kadangi šiemet yra Maironio metai, tai norėčiau su mieloms skaitytojoms pasidalinti keliomis mintimis apie šį Lietuvos prisikėlimo dainių. Bet jūs, būdamos lietuviškos širdies moterys, tikrai atleisite vieną mano nepataisomą silpnybę, mat, aš paprastai rašau apie tai, kas visiškai, ar mažiau žinoma. Nors man kaikas prikiša perdėtą originalumą, bet aš visomis keturiomis įsikibęs laikausi savo nusistatymo. Juk kartoti ir kartoti, kas buvo išmokta ar skaityta, mano išmanymu, iš tikrųjų, yra nuobodu. Tad ir čia kalbėsiu, pavartojus drąsų žodį, apie nemaironiškus dalykus, vadinasi, apie tai, ko literatūros istorijos vadovėliuose nėra.

Aš pats su Maironiu susipažinau 1917 m. Tai yra, susipažinau su jo raštais. Ir susipažinau (jau mano toks būdas) visoje platumoje, iš esmės, iš panagių. Tai ne tuščias pagyras! — Perskaičiau jojo "Pavasario Balsus", "Jaunąją Lietuvą" ir "Tarp Skausmų į Garbę". Kodėl žavėjausi "Jaunosios Lietuvos" poema? Mano sąmonė jau giliai, svaigulingai buvo paveikta didžiųjų Rusijos žodžio burtininkų — Puškino ir Lermontovo. Eilėraštinės poemos ir dramos "Eugenijus Onieginas", Borisas Godunovas", "Demonas": tos grynos, kaip auksas, formos, tie gražūs, kaip gėlės, žodžiai, tie žodžių taisyklingai supinti vainikai... Pas Maironį tuojau pastebėjau tų klasikinių, anot Vaižganto, deimančiukų. Ir daugiau. Jo žodžiai buvo lietuviškos lakštingalos daina, o žodžių vainikai spindėjo lietuviška rasa ir kvepėjo lietuviškų pievų kvapais. "Jau slavai sukilo nuo Juodmarių krašto", "Drąsiai aukštai pakils balsai — išauš kita gadynė", "Eina garsas nuo rubežiaus", "Miškas ir lietuvis", "Birutės daina"... Išmokau atmintinai. Deklamavau. Deklamuodamas laksčiau Nemuno kalvomis augštyn ir žemyn. Ar tai silpnybė, ne aš, bet jūs spręskite. Tačiau jaunuoliška silpnybė ir svaiginanti poezija išėjo į sveikatą. Kaip mane gyvą matote — taip buvo, taip yra. Ir persiritęs per 60, jaučiu stiprią širdį, galingus plaučius.

Na, bet jūs nekantraujate dėl tos Halina z Polągi. Lenkiškas vardas lietuviškai reiškia "Halina iš Palangos". Tai vienas Maironio slapyvardžių, kuris, kaip matote, yra moteriškas. Daugiau nei vienas Lietuvos rašytojų moteriškai nesirašė (tiesa, buvo Žalia Rūta — Adolfas Sabaliauskas, bet jis ne poetas, o etnologas ir muzikas). Maironis savo vardą padėjo, kaip Halina z Polągi savo vienintelei lenkiškai poemai "Z nad Biruty", atseit, " Ties Birutės kalnu". Matyt, ją sukūrė, vasarodamas Palangos pajūryje. "Z nad Biruty" pirmą kartą išspausdinta 1904 m. Amerikoje, ir tai Miluko lietuviškoje spaustuvėje Brooklyne, kurios likučius perėmė pranciškonai.

Dabar jau apie tikrai nemaironišką dalyką, būtent, apie Maironį, kaip istoriką. Nors tai nėra kažkas nepaprasta. Ana, garsusis vokiečių Goethe savo laiku buvo parašęs straipsnį apie gamtos mokslus. Ir sulietuvėjęs istorikas Leonas Karsavinas išleidęs "Poemą apie mirtį". Istorikas Motiejus Valančius buvo garsaus giesmyno, vadinamų "Kantičkų" redaktorius — leidėjas. Tai dvilypio (kartais daugialypio) talento išdava. Nors Maironio atveju čia prisidėjo ir gyvas reikalas, būtent, atgimstančiai tautai priminti jos praeitį ir tuo pagrįsti patį atgimimą. Tiesa, Lietuvos istorijai geras pagrindas buvo padėtas 16-to amž. Strykovskio ir 17-to amž. Kojalavičiaus. Paskui, apie 19-jo vidurį

Prel. Jonas Mačiulis — Maironis
(1862 - 1932)
Lietuvos tautinio atgimimo poetas.
Šiemet minime
jo gimimo šimto metų
sukaktį

stambių veikalų yra davę Kraševskis, Narbutas ir kiti. Bet jie buvo rašę arba lotyniškai arba lenkiškai, vadinasi, turėjo galvoje augštesnę visuomenę, tiesiog sakant, sulenkėjusius bajorus. Tuo tarpu "Aušros" pradėtas Lietuvos atgimimas rėmėsi ūkininkais ir kitais žemesniaisiais luomais, kurie kalbėjo tik lietuviškai. Būti buvo du lietuviški istorijos veikalai — Daukanto "Būdas" (1845) ir Valančiaus "Žemajtiu Wiskupiste" (1849). Tačiau, viena, jau buvo praėję apie 40 metų, o, antra, nei vienas, nei antras niekuomet nebuvo plačiai pasklidę. Pagaliau, tai nebuvo istorijos vadovėliai, kadangi Valančius siaurai specialus, o Daukantas literatūriškai praskydęs, istoriškai nekritiškas ir nenuoseklus. Dar buvo viena aplinkybė. Patsai Maironis jautė gyvą reikalą susipažinti su tautos istorija, kurios kalba buvo užsidegęs kurti. Ištikrųjų, užsidegęs. Nes tuomet dar buvo tik pradėjęs rašyti ir savo poezijos niekur nepaskelbęs. O jo Lietuvos istorijos vadovėlis, kaip jis pats prisipažįsta, esąs "jaunųjų metų darbas".

Dėl to ir taip atsirado mūsų didžiojo poeto darbas *"Apsakymai apie Lietuvos praeiga. Paraszė Stanyslovas vanavykas. 1886"*. Kaip matome, slapyvardis retas ir įdomus (bent man, pačiam zanavykui). Atrodo, jog jis literatūros istorikams beveik nežinomas. Kaip matyti iš trečiosios laidos, Maironis tą veikalą rašė šešerius metus (1880—86), ir išspausdino Tilžėje 1900-aisiais . Antra laida išėjo ten pat 1903 m. Vadinasi, nepaparstas pareikalavimas ir pasisekimas. Beje, perspausdinta be autoriaus žinios. Trečioji laida, autoriaus pataisyta, išėjo 1906 m., vadinasi, jau spaudą atgavus. Ji žodis į žodį skamba: "Lietuvos Istorija. Su kunigaikščių paveikslais ir žemėlapiu. Parašė Maironis (Š. M-lis)".

Apie minėtus Maironio slapyvardžius negali būti jokios abejonės, kadangi jis pats tai paliudijo ano istorinio veikalo įžangoje ir pastabose. Smalsumo dėlei (nors tai ir moksliškai įdomu) pasvarstykime tą "Stanyslovą Zanavyką". Juk nei žemaičiai, nei augštaičiai zanavykų nemėgsta (žinoma, man zanavykui atrodo, tai neteisinga ir nekrikščioniška). Vis dėlto tokis antagonizmas paliudytas net Žemaičių dvasinėje seminarijoje, kurioje pats Maironis buvo studijavęs. Taigi dėlko tokis slapyvardis? — Mano argumentai. Maironis kalbamuoju metu studijavo Peterburgo (dabartinio Leningrado) Dvasinėje Akademijoje. O ten, ir kaip tik tuo pačiu metu, joje mokėsi keli zanavykai ar pusiau zanavykai — vėlesnis vyskupas ir marijonų generolas Pranciškus Būčys, tų marijonų atgaivintojas, vėlesnis generolas ir Vilniaus vyskupas, kuris dabar norima paskelbti šventuoju, Jurgis Matulaitis, taip pat, atrodo, vėlesnis Suvalkijos istorikas pralotas Augustaitis ir gal dar vienas kitas (tikrąją prasme zanavykai buvo tik Būčys ir Augustaitis, kadangi ta sri-

tis yra tarp Novos upelio ir Nemuno). Iš visko atrodo, Maironis galėjo ypačiai susidraugauti su Būčiu. Mat, šis, būdamas gilus teologas, sirgte sirgo Lietuvos atgimimu. Kadangi čia tik spėliojimas, tai, žinoma, draugavimas galėjo būti visai ne su kunigu, o su pasauliečiu, kurių nevienas anuo metu studijavo Maskvoje ir net pačiame Peterburge, pagaliau, jų tarpe būta gerų poetų.

Na, bet grįžkime prie Maironio "Praeigos". Ji labai graži, atseit, puikiai iliustruota. Piešiniai (bent tilžiškės laidos), atrodo, daryti dailininko. Žmogus, vartydamas 60 metų senumo knygą, gėrėte gėriesi. Skyrių pradedamosios raidės, jų baigiamosios užsklando — pilys ant šlaitų, ūkininkų sodybos, gėlių žiedai, rūtų lapeliai, paukščių lizdeliai, kregždės šauja per erdvę. Dailininkas, atrodo, buvo lietuvis, bet galėjo būti iš Prūsų Lietuvos.

Maironio istorinio veikalo svarba yra dvilypė. Tai iš viso pirmasis atskirai išleistas lietuviškas veikalas, vadinasi, dar prieš "Pavasario Balsus". O parašymo atžvilgiu (1880–86) jis bus vienas iš pačių pirmųjų. Jei imti rašymo pradžią, turime reikalo su mūsų prisikėlimo dainiaus apskritai literatūrinės darbuotės pirmaisiais žingsniais. Beje, pernai buvo "Lietuvos Praeigos" sukūrimo 75 metų jubilėjus (1886 — 1961).

Tačiau Maironio istorinio darbo didžiausias svarbumas, tiesiog pionieriškumas yra tai, jog čia pats pirmasis Lietuvos istorijos vadovėlis. Ir, reikia pasakyti, vadovėlis neblogas. Žinoma, turint galvoje ano meto aplinkybes (Lietuviams buvo uždrausta spauda ir slopinamas lietuviškumas) ir tų laikų istorijos mokslo būklę. Bet darbas milžiniškas, kurio galėjo imtis tik didelių gabumų ir nepaprastos energijos vyras. Varikliu čia buvo idealais kunkuliuojanti autoriaus jaunystė. Turbūt, Maironis apie tai kalba, kai viename eilėraštyje meta šūkį " duokit darbo — dirbti noriu!" Ir vėl: "Paimsim arklą, knygą, lyrą — ir eisim Lietuvos keliu!"

Maironio vadovėlio specifinis pliusas yra tai, jog čia pirmą kartą apžvelgiama Lietuvos literatūros istorija, ir tai iki 1886-tų metų, taigi įjungiant ir 1883-ais m. pasirodžiusią "Aušrą". Tiesa, Šliupo "Lietuviškiejie Rasztai ir Rasztininkai" pasirodė 1890-ais m., bet Maironio veikalas parašytas 7 metai ankščiau. Koks mūsų dainius buvo jaunutis, matyti kad ir iš to, jog į aną veikalą jis visiškai neįtrauktas. Trečioje vadovėlio laidoje (1906) literatūros apžvalga jau išplėsta į 45 puslapius ir apima Pietarį, Kudirką, Jakštą, Vaičaitį, Šatrijos Raganą, Bitę, Lazdynų Pelėdą, Žemaitę. Čia Maironis pasirodo savo amato meisteris, sakysim, kritiškai įvertina Kudirką, Jakštą, Gužutį.

Kaip istorijos vadovėlis, Maironio veikalas, kaip sakiau, yra geras, ypač žiūrint ano meto sąlygų. Kai kuriais atvejais jo autorius įžvelgia giliai ir teisingai. Girdi, po Liublino unijos nepaprastai padidėjusi Lenkijos ir lenkiškumo įtaka. Arba baigiamasis posmas: "Žinoma, tautos istorija nesibaigia sulig iszgaiszimu savųjų valdovų ir karalių: ji tveria, kolei gyvas nors vienas tautos sąnarys, užlaikąs tėvynainę kalbą, jos dvasią ir jos žadą".

Maironis stengėsi panaudoti paskučiausią istorinę literatūrą, sakysime, cituoja Daškevičiaus studiją iš 1885 metų. Mini taip pat vieną Levickio veikalą. Naudojasi Valančiumi ir Daukantu. Bet, žinoma, visko nepanaudojo, ypačiai ano meto Livonijos vokiečių ir Prūsijos istorikų darbų.

Kaip pirmutinis istorijos vadovėlis, ir tai rašytas mėgėjo, Maironio darbas yra pavykęs. Jį nedaug ką pralenkė vėlesnieji vadovėliai, nors šieji yra rašyti specialistų. Mat, nei jie nebuvo įsisąmoninę visų Lietuvos istorijos šaltinių, net nepanaudoję visų esamų tyrinėjimų. Be šaltinių įsisąmoninimo negali būti tobulo vadovėlio.

Baigiu, kaip Maironis baigė istorijos vadovėlio trečiąją laidą, atseit, posmu iš savo poemos "Per Skausmus į Garbę":

Bet ką mums ar vargas, ar audros verpetai!
Mes žinom, jog mūsų — ateinanti metai!
Į darbą! o Dievas padės.
Pavasaris aušta! Jo žingsniai pirmieji —
Palaiminti žingsniai! Laikai tolimieji
To rytmečio mums pavydės.

Į darbą! Į darbą, kam dega krūtinė!
Apleisto dirvono vaga pirmutinė —
Sunkiausia, bet kiek ten sapnų!
Ir mūsų tėvynei, tiek amžių vaitojus,
Ar žinom, ką auštantis žada rytojus?..
Tik reikia darbų, milžinų.

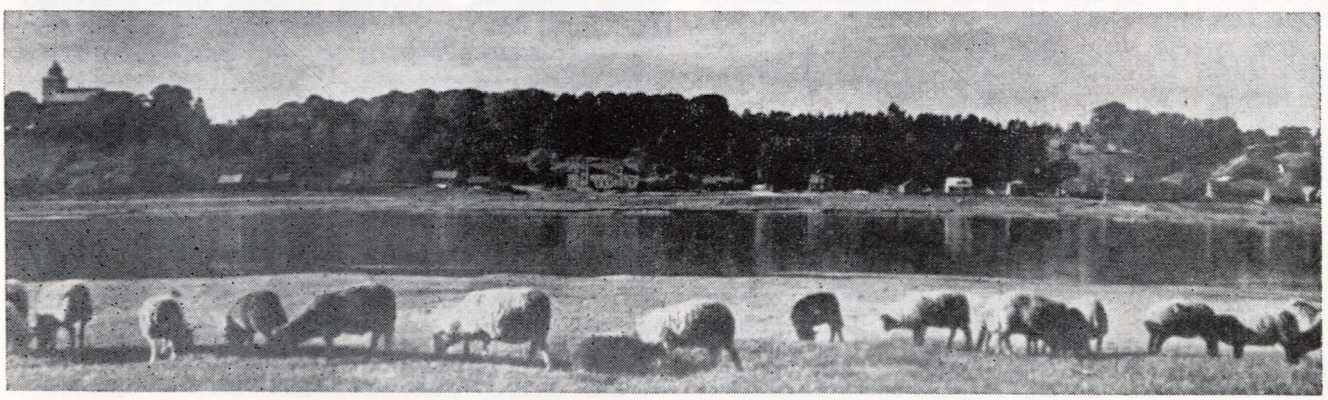

DAIL.

A. TAMOŠAITIENĖS

GOBELENAS

ŽEMAIČIŲ SENKAPIAI.

LIETUVIŲ DOVANA

ŠVENTAM TĖVUI

JONUI XXIII

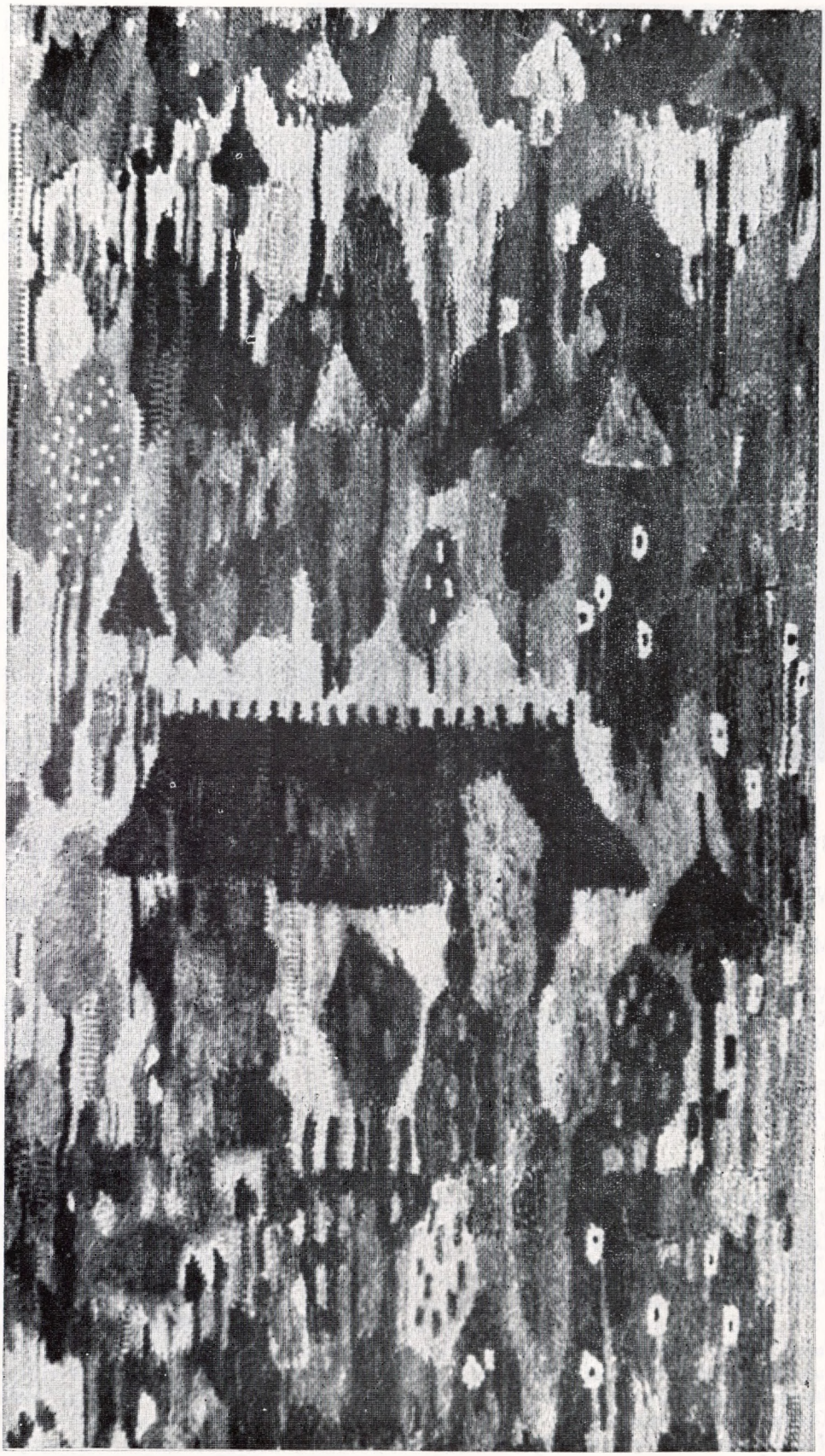

Aš norėčiau prikelti nors vieną senelį
Iš kapų milžinų
Ir išgirsti nors vieną, bet gyvą žodelį
Iš senųjų laikų!

Gal išklausčiau tada, kur tos kanklės auksinės
Vaidilučių garsių;
Kai jas pirštais paliesčiau, užkaistų krūtinės
Nuo balsų įstabių.

Maironis

ŠV AUŠROS VARTŲ MARIJAI

NEAPLEISKI MŪSŲ

MAIRONIS

N'apleiski mūsų, Motinėle,
Kuri Aušros n'apleidi Vartų!
Mums širdys sopančios išgėlė:
Užtark, užtarus mus tiek kartų!
Taip daug gali prieš Visagalį,
Užtark vargingą mūsų šalį!

Į Vilniaus brangią mums šventovę
Taip trokštam pulti Tau po kojų;
Bet svetimi, ten įsibrovę,
Lankyt Tave kelius pastojo.
Užtark pas Tėvą Visagalį,
Kad mums grąžintų Vilniaus šalį.

Juk Vilnius — mūsų Gedimino,
Juk ten Kazimieras Globėjas!
Šventos Kalvarijos kalnyno
Kas aplankyt nesižadėjęs?
Mes verkiam Vilnių prisiminę:
Grąžinki mums tėvų sostinę!
Per amžius Vilniuj stebuklingai
Globojai mūsų tėvus, gynei,
Būk ir vaikams jų maloninga.
Užtark, užtark pas Visagalį,
Kad jis grąžintų mūsų dalį!

AUŠROS VARTAI IR STEBUKLINGASIS DIEVO MOTINOS PAVEIKSLAS VILNIUJE

N. KULPAVIČIENĖ

Būti Vilniuje ir neaplankyti Aušros Vartų, — tas pat kaip ir Romoje nematyti popiežiaus. Tai netik architektūriniai meniškas paminklas, bet ir lietuvių šventovė, apjungusi visą kraštą savo garsumu, o stebuklingasis Dievo Motinos paveikslas yra žinomas visame pasaulyje.

1620 m. popiežius Urbonas VIII į Vilnių atsiuntė karmelitus, kad globotų unitų dvasinę seminariją ir pravestų reformą bazilijonų unitų vienuolynuose. Unijos šulas Metrop. Rutskis, juos maloniai priėmė ir 1621 (Vaišnora) ar 1626 (L.E.) karmelitai, Vilniaus burmistro Ignoto Dubovičiaus leidimu, pradėjo statyti savo vienuolyną. Taip pat jiems buvo pavesta šv. Teresės bažnyčia (1626-1650), pastatyta kanclerio Stepono Paco lėšomis. Po 1655-60 metų karo karmelitams atiteko ir Aštriųjų vartų priežiūra. 1802 metų inventoriuje sakoma, kad Aštrieji vartai susidėjo iš dviejų dalių — gynybinio bokšto, priklausiusio miesto magistratui, ir koplyčios, kuri priklausė karmelitams. Bokštas buvo tokio pat dydžio, kaip ir Vilniaus ar Trakų vartų bokštai, dviejų augštų, stogas dengtas čerpėmis, paslėptas už atiko. Bokšte buvo dveji vartai, vieni pakeliami, kiti paprastai uždaromi. Bokšto viršuje buvo sandėlis, atiduotas kunigams karmelitams. Iš priemiesčio pusės ant bokšto mūro buvo tapyti šventųjų paveikslai (Liet. Kult. Ist. II t.; 959-205 psl.). Iš vidaus pusės kabojęs Marijos paveikslas, iš lauko, senuoju Europos papročiu, — V. Jėzaus.

Pagal dr. J. Grinių Dievo Motinos paveikslas buvo pirmą kartą viešai išstatytas garbinimui ir nuo protestantizmo žmonių atitraukimui 1570 m., nes jėzuitai, kiek galėdami, stengėsi palaikyti reformacijos niekinamą tikėjimą. Šis Marijos paveikslo pakabinimas galėtų būti gretinamas ir su karaliaus Jono Kazimiero Lietuvos ir Lenkijos kraštų paaukojimu Marijai (1656. 4. 1), lyg ženklas savos užtarėjos.

Seniausias spausdintas šaltinis apie A.V. yra Hilariono (1761) "Relacya o cudownym obrazie Nayswiętszey Maryi Panny ktory w Wilnie na Ostrey Bramie ... nieustannemi slynie cudami", kur pasiremta karmelitų 1707 m. parašyta tėvo Hilaro plačiais A.V. paveikslo istorijos rankraščiais, kurie vėliau dingo. T. Hilaras tarp kitko pastebi, kad Tėvas Motiejus Viln. basųjų karmelitų vienuolyno įsteigimo istorijoje, parašytoje 1667 m., sukūrė puikią panegiriką, kurioje gal būt būtų galima rasti žinių apie to paveikslo kilmę, bet deja, minėta istorija įvairių revoliucijų ir neramumų metu pražuvo. Tačiau, kaip ir T. Hilariono Relacya sako, kad "apie kilmę ir to paveikslo senumą, iš kur jis atsirado ir nuo kurio laiko tikintieji jį pradėjo garbinti, jokios

Aušros Vartai (Medininkų) Vilniuje

Praeities gilų miegą kas pažadint galėtų?
Kas jos dvasią atspėtų?
Jai įkvėptų gyvybę?
Kas suprasti pajėgtų tamsią amžių tolybę
Kas bent uždangos kraštą mums
praskleisti mokėtų? **Maironis**

žinios iš niekur neturime..." yra tikra, kad prieš mūsų vienuolyno įsteigimą, tas šventas paveikslas neturėjo jokio kulto, nei žymesnės pagarbos, o tik buvo garbinamas paprastu, katalikams pritinkamu būdu. Nebuvo tada nė jokios koplyčios, nė stebuklingiems paveikslams įprastinių papuošalų; prie jo buvo labai mažas balkonėlis, pasiekiamas iš kitos pusės prastais ir siaurais laiptais, skirtas pamaldiems žmonėms užlipti ir uždegti lempą ar žvakę... Kai Dievo pagalba 1626 m. buvo pradėtas statyti Vilniaus vienuolynas prie Aušros Vartų, tuojau Tėvai karmelitai pradėjo patys tą paveikslą garbinti ir šiuo pavyzdžiu tikinčiuosius raginti prie pamaldumo ir pagarbos tam paveikslui..."

Ypatingas garbintojas Aušros Vartų Dievo Motinos buvo karmelitas T. Karolis. Jis gavo iš Miesto Magistrato privilegiją globoti Aušros Vartų paveikslą ir pastatyti jam koplyčią, kuri 1671 m. buvusi užbaigta virš vartų mediniu įrengimu. Tuomet į koplyčią buvo perkeltas ir A.V. paveikslas iš šv. Teresės bažnyčios, kur jis ten buvo laikinai patalpintas. Paveikslas buvo jau papuoštas brangiu sidabro rūbu, padirbtu Vilniaus auksakalių cecho. Legenda sakanti, kad 1715 m. rusų caro kareivis paveikslą norėjęs pavogti, tačiau tapusi suparalyžuota jo ranka.

1715 m. gegužės 26 d. gaisras sunaikino Aušros Vartų medinę koplyčią, bet paveikslą karmelitai išgelbėjo ir patalpino šv. Teresės bažnyčios didžiajame altoriuje. Sudegusios koplyčios vietoje (1726 m. Vaišnora, 1729 m. Grinius, 1719 m. L.E.), dalyvaujant augštai dvasiškijai, paveikslas buvo labai iškilmingai, net paties Vilniaus vaivados M. Paco, Liet. kanclerio K. Paco, Liet. maršalkos H. Palubinsko, perneštas į naujai pastatytą jau mūrinę koplyčią.

1829 m. Aušros Vartų koplyčia karmelito T. Mauricijaus restauruota, įnešant neoklasicizmo bruožų. 1830-40 m. greta koplyčios pastatyta erdvi, dviejų augštų galerija, su stiklo langais, kad iš ten būtų galima sekti pamaldas prie stebuklingojo paveikslo. 1927 m. liepos 2 d. koplyčia vėl pagrindinai atremontuota, panaudojant jos papuošimui "votų" sidabrą (votai — iš brangaus metalo padaryti atsidėkojimo ar prašymo malonių ženklai). Šv. Marijos paveikslas taip pat buvo atnaujintas ir itin pagerbtas jį vainikuojant Vatikano vainiku (Pijus IX) ir "Mater Misericordiae" (Gailestingumo Motinos) titulu.

Paveikslą konservuojant prof. J. Rukovskio vadovybėj, jis buvo išimtas iš įmūrijimo vietos sienoje nuimant sidabrinį apsiaustą; dviejų mėnesių laikotarpyje, paaiškėjo, kad paveikslas yra 1,8 m. x 1,63 mtr., 2 centimetrų storio, pieštas ant 8 sujungtų ąžuolinių

lentų. Pačiame paveiksle rasta 2683 skylės nuo vinių, kuriomis buvo prikalta rūbai ir "votos". Vienoje vietoje paveikslas peršautas, spėjama — 1702 m. švedų kariuomenės.

Paveikslo tapyboje susektos dvi skirtingos tapybinės technikos ir du įvairių laikų stiliai. Pirminė paveikslo technika yra tempera kreidiniame pagrinde stilistiniai charakterizuoja italų mokyklos tapytoją. Šio darbo atradimui yra taip pat keletas nuomonių. Pvz. T. Narbutas savo istorijoje V tome tvirtina, kad kun. Danieliaus Lodziatos užrašuose (1649-69 m.) radęs, kad Aušros Vartų Dievo Motinos paveikslas esąs parvežtas į Vilnių D. L. K. Algirdo iš Krymo, užkariavus Chersoną. Labiau pagrįsta nuomonė, kad stebuklingasis paveikslas yra kilęs priešrafaelinio renasanso laikotarpyje. Paskutinioji vyraujanti nuomonė, dėl paveikslo kilmės (1550 - 1650 metų) yra rišama ir su Zigmanto Augusto dvare dirbusiais italų dailininkais. 17-18 a. paveikslas buvo pertapytas aliejiniais dažais. Dalinis perdažymas buvo atliktas Kanuto Rusecko 1840 m., uždedant barokinius rūbus, pertaisant rankas.

Restauruojant, paveikslo sidabrinis aptaisas buvo nuimtas ir pritvirtintas prie išorinio nedegamos kasetės paviršiaus, į kurią buvo uždarytas paveikslas; įspūdis liko nepaliestas, bet tapyba buvo apsaugota nuo tolimesnio gedimo.

Paveikslas apdengtas sidabru dėl Rytų įtakos, "kad nemokyta liaudis nesižavėtų menkesnėmis pravoslavų ikonomis" — sako Grinius. Ištikro Aušros Vartų Dievo Motinos rūbas yra labai vertingas meniškas darbas: pjaustytas ir skaptuotas rankomis, paauksintas ugnyje. Atvaizduota kaip gėlių — rožių, tulpių, narcizų, gvazdikų, chrizantemų — audinys. Dvigubi vainikai (karūnos), kurie puošia Marijos galvą yra pagaminti Vilniaus auksakalio Ksavero Gorzykowskio, sekant XIX a. aukso vainikų pavyzdžius.

Originalusis Aušros Vartų Dievo Motinos paveikslas vaizduoja ją iki liemens, žmogaus dydžio, sukryžiuotomis ant krūtinės rankomis, truputį palenkta galva, kurią supa paauksuota aureolė su spinduliais ir tarp jų 12 žvaigždžių. Kaklas pridengtas baltu šaliu. Drabužis žalsvai mėlynos spalvos ir balta skara dengia galvą. Ant Dievo Motinos pečių raudona klostyta tunika su plačiomis atlenktomis rankovėmis. Paveikslo fonas bronzinis. Dievo Motinos veidas, nuvalytas nuo vėlesnių antsluogsnių, švyti pirmykščiu auksingu temperos koloritu. Barokiškai suminkštintos kampuotos apsiausto klostės ir Madonos veido apskriejimas monumentaliu apsiausto siluetu — jo aštriai sulaužytose klostėse, tarytum tebeskamba viduramžių tapybos regėsena ir susiriša su renesansiškuoju švelniai harmoningu žmogiškų formų idealizavimu. Šalia šito estetiškumo jaučiamas gilus grožio pajautimas, kuris stipriai dogmatiniai susiriša. — "Kas kūniškąjį atvaizduotąjį grožį nori teisingai įžiūrėti, turi pirma žvelgti pats į save, kad galėtų įžvelgti bet kokį grožį, kurį matytų sudvasintomis akimis" (Cortegiano). Pasikeliant apmąstymais nuo žemiškojo grožio į dangiškąjį, šis Dievo Motinos paveiksle grožis yra Visatos manifestacija ir tuo būdu dieviškosios palaimos išdava.

Suglaustai kalbant, šioje religiniai papildytoje nuotaikoje, tapytojo gilus išgyvenimas sukūrė tą Dievo Motinos atvaizdą, pagristą ekspresija giliame dvasiniame individo tikėjime ir sutalpino tą vispusišką grožį ant aštuonių ąžuolinių lentų.

Remiantis paskutinėmis meno istorijos mokslo teorijomis ir besprendžiant tokias problemas surištas su A. V. Dievo Motinos paveikslu, negalima užmiršti visų ir visokiausių tuometinio laiko sąlygų ir aplinkybių, į kurias, kaip ir į kitas "reikia vieną kartą pažiūrėti iš kitos pusės" (Wolfflin). Betgi, stebuklingajam paveikslui esant vienam iš tų retesnių tapybiniu atžvilgiu reiškinių, nėra tikslu polemizuoti apie vieną ar kitą jo reikšmę ir meno istorinę vertę, kaip pvz. tezę prilyginant paveikslo originalų atsiradimą spėjant jį esant Barboros Radvilaitės portretu (žiūr. L.E. I t. 476 psl.).

Dr. Grinius "Vilniaus meno paminkluose" jau 1940 metais puikiai išaiškino tokios tezės netikslumus, atremdamas įrodymais tokio portreto nepanašumu Bažnyčios atstovų tuometinėmis priešreformacinėmis tendencijomis ir t. t.

Lenkų istorikas Skrudlikas taip pat bandė įrodyti tokius panašumus su esančiais paveikslais Krokuvoje. Deja, pastaroji nuomenė, kaip ir anksčiau, taip ir kun. Vaišnoros (Marijos garbinimas Lietuvoje, psl. 288) pakartotinai nurodo pastarojo istoriko netikslumus. Tuo pačiu netikslu būtų manyti, kad kažkoks (B. Radvilaitės) paveikslas būtų buvęs pavogtas iš Zigmanto Augusto dvaro ir "paverstas" Marijos paveikslu, kas rišant su protestantizmo kovos pasekmėmis, atrodo šiek tiek nelogiška, tuo labiau, kad jėzuitai turėjo puikios progos ir praktikavo iš Romos ir kitų užsienių atsigabenti puikių paveikslų, pastebi W. Przyalgowskis. Tokio B. Radvilaitės paveikslo, kurio, — kiek žinoma jai mirus Z. Augustas labai gailėjo, — negalėjo taip pat pakabinti Aušros Vartuose jos prisiminimui, nes jau vienu ar kitu atžvilgiu būtų buvę gana extremiška. Tuo pačiu, jeigu tai būtų buvęs B. Radvilaitės portretas, jokiu būdu savo tematika, apsirengimu, nieku neprimena karališkąją išvaizdą (žiūr. kitus atvaizdus L.E. ar Vizgirdos "Vilnius" 37 psl.).

Aušros Vartų Dievo Motinos paveikslo kompozicija, tiesa, yra kiek skirtinga. Tuo metu yra vyravęs "Hodegetria" tipas (Marija su Kūdikiu), verčia ieškoti išvadų ir atsakymų, kur Aušros Vartų Dievo Motina Marija prilygsta XV am. panašiam vaizdavimui triptikuose — Mater Dolorosa.

* * * *

Negalint pilnai įrodyti paveikslo atsiradimo priežasties Aušros Vartuose, norėtųsi dar pastebėti, kad taip pat sekant abejotinus to laiko tapybai aureolinius spindulius (jeigu jie būtų to paties laiko!), šis Marijos atvaizdas buvo, gal būt, pieštas kitai paskirčiai, atsiradus tam tikram reikalui, lygiai panašiai kaip ir anksčiau buvo minėta, rastas reikalas pakabinti Aušros Vartuose, kur jis randasi iki šių dienų.

Aušros Vartų paveikslas išgarsėjo tik nuo karmelitų įsikūrimo Vilniuje (1626 m.). Pirmą kartą paveikslą, kaip stebuklingą, mini basųjų karmeliečių kronika 1654 m. sausio 10 d., o Hilarionas savo "Reliacijoje" mini net 17 stebuklų. Nuo 1671 m. jau buvo pagarsėję prie Aušros Vartų Dievo Motinos paveikslo vykstą stebuklai. Nuo 1765 m. Bažnyčios hierarchija leido giesmėse garbinti paveikslą viešai, laikant jį stebuklingu. Tuo klausimu plačiai aprašo "Marijos garbinimas Lietuvoje" — J. Vaišnora, MIC.

Aušros Vartai lieka Lietuvai savo šventove, niekad netrūksta toje senoje gatvelėje beklūpančių ir besimeldžiančių žmonių, reikalingų Dievo Motinos užtarimo ir pagalbos. Todėl nenuostabu, kad tai yra Šventovė surišta tokia gilia mistika, kad ir šiandieninis mūsų gyvenimas yra gyvai apjungtas ta dvasia.

PAAUGLIAI IR APLINKA

B. ANKUDAVIČIENĖ - KAROSAITĖ

Tarp 11 ir 18 metų vyksta vaiko keitimasis, tai amžius, kuriame žmogus dar ne žmogus, o vaikas jau nebe vaikas. Vadinkime jį paaugliu — tarpininku tarp vaiko ir subrendusio žmogaus.

Ūgio atžvilgiu greičiausi vaiko pasikeitimai vyksta neštumo metu. Po gimimo augimas vyksta dar dideliu, bet jau lėtesniu tempu, o vėliau visiškai sulėtėja. Toks sulėtintas augimas vyksta maždaug iki 11 ar net iki 13 metų. Tada vaiko gyvenime įvyksta tartum koks sukrėtimas — sujudimas. Staigiai pagreitėja augimas ir tęsiasi maždaug dvejus metus, po kurių greitis vėl lėtėja, iki pasiekia kulminacinį tašką — galutinį augštį. Tai reiškia, žmogus ūgio atžvilgiu yra jau subrendęs.

Svorio atžvilgiu žmogaus kūnas auga maždaug lygiagrečiai su ūgiu. Tačiau atbudęs svorio augimas tęsiasi trupučiuką ilgiau negu ūgio augimas.

Protinis žmogaus vystymasis yra daug sunkiau nustatyti, negu fizinis. Tyrimais yra įrodyta, kad iki 13-15 metų protas vystosi maždaug pastoviu greičiu. Pasiekus tą amžių, vystymasis pradeda lėtėti. Tai maždaug sutampa su ūgio ir svorio augimo lėtėjimu.

Kai fizinis ir protinis augimas lėtėja, seksualinis vystymasis pasiekia didžiausią augimo greitį. Amerikos žemyne mergaitės vidutinis brendimo amžius yra 13 metų, o berniuko nuo vienerių iki dviejų metų vėliau. Tame amžiuje sustiprėja harmonų veikimas, pasikeičia balsas ir išsivysto lytiniai organai.

Paaugliai keitimąsi priima su baime arba su džiaugsmu. Tai priklauso nuo jų turimų žinių apie brendimą. Su džiaugsmu priima tie paaugliai, kurie turi pakankamai brendimo žinių, o su baime priima tie, kurie nedaug nusimano apie brendimą ir bijo išsiskirti iš draugų tarpo. Šiame žemyne paaugliai pakankamai turi žinių ir dažniausiai keitimąsi priima su džiaugsmu ir net pasididžiavimu (pvz. mergaitės bando išryškinti savo kūno formas).

Pirmaisiais paauglių metais, meilės tarp skirtingų lyčių beveik nėra. Jie dažniausiai yra savanaudžiai ir susirūpinę savimi — trokšta tapti pačių suidealizuotu asmeniu ir pagarsėti. Idealizuojamas asmuo gali būti tėvas, sporto treneris, žymus žaidėjas, kino žvaigždė ir kiti. Artistus dažniausiai įsimyli mergaitės, trokšdamos būti populiarios pasaulyje.

Po savanaudiško perijodo, prasideda bendras jieškojimas kitos lyties asmenų. Pvz., dvi mergaitės įsimyli tą patį asmenį, ar tai mokytoją, artistą, ar dainininką. Tai yra pereinamas laikotarpis. Jis pasireiškia daugiausia tik mergaičių tarpe. Berniukų tarpe ilgiau užsitęsia savanaudiškumo perijodas ir pereinamojo laikotarpio beveik nėra.

Tretysis perijodas — tai jieškojimas bendravimo su kitos lyties asmenimis. Pradžioje paauglių išėjimai (dates) nepagrįsti lytiniu pobūdžiu, nors ir atsitinka "labanakt" pasibučiavimų. Jie rūpinasi labiau pačiu išėjimu — tai jautimas būti lygiateisiais su suaugusiais žmonėmis. Be to, jie dar nori būti patraukliais — populiariais ir daug išmanančiais bei žinančiais savo draugų tarpe. To amžiaus bendravimas yra nepastovus ir be didelio jausmo. Paaugliai greitai tarp savęs susipyksta ir be jokių pergyvenimų nutraukia draugystę.

Vyresniame paauglių amžiuje seksualiniai jausmai vis daugiau ir daugiau užima vietos išėjimuose. Jiems jau nepakanka "labanakt" pasibučiavimo. "High School" mokinius galima matyti besibučiuojančius, besiglamonėjančius mašinose ar šiaip nuošalesnėse vietose. Gana didelis procentas vyresnių paauglių nepasitenkina bučkiais ir glamonėjimais (necking), bet panaudoja vedusiųjų privilegijas ir nesivaržo lytiniuose santykiuose.

Apskritai imant paaugliai turi neaiškumų. Daug nesusipratimų vyksta jų jausmuose ir veiksmuose. Viduje vyksta tartum kokios lenktynės, viena mintis, jausmas, galvojimas pralenkia kitą jausmą, mintį bei galvojimą. Nėra pastovumo. Iš vidaus ardo hormonų veikimas, o iš lauko veikia šių dienų komplikuota bendruomenė. Paaugliai vieną dieną gali jausti įsimylėję vieną žmogų, o neapkęsti jo sekančią dieną. Jie dažnai keičia domėjimosi dalykus. Tas labai pastebima pomėgiuose (hobbies). Kartais domisi pašto ženklų rinkimu, po kelių mėnesių susižavi pinigais, radijo statymu ir kitais dalykais.

Nors paaugliai yra dalinai sumišę, tačiau jie pajėgia atskirti blogį nuo gėrio, pasisekimą nuo nepasisekimo, tiesą nuo sukčiavimo. Jie sugeba padaryti jiems skirtus darbus ir atlikti uždėtas pareigas. Dažnai jaučia, kad jie nesupranta patys savęs ir kiti jų suprasti negali. Todėl jie save bando visokiais veiksmais (tai pačių užsidėti egzaminai). Per bandymus, pasisekimus ir nepasisekimus paaugliai įgauna savimi pasitikėjimą. Tuo jie dalinai atpažįsta santykius su žmonija ir patys save.

Be anksčiau minėtų dalykų, paaugliai labai rūpinasi savo kūnu. Kiekvienas spuogelis, į kurį anksčiau nekreipdavo dėmesio, dabar sukelia didelį rūpestį. Jų išvaizda taip pat vaidina didelį vaidmenį. Visai nenuostabu pamatyti berniuką (jau nekalbant apie mergaitę) stovintį prieš veidrodį ir bandantį plaukų šukuoseną.

Svarbesni jausminiai pasikeitimai yra šie:

1. noras būti suaugusiu,
2. pasisekimas kitų tarpe,
3. grupės nuomonė,
4. prieštaravimas prieš autoritetą ir iš dalies savo tėvų atsisakymas,
5. jų idealizmas,
6. jų kritiškas klausinėjimas, ką anksčiau priimdavo su pasitikėjimu,
7. seksualiniai jausmai.

Šiuos jausminius pasikeitimus galima sutraukti į pagrindines tris paauglių problemas:

a. jų vieta draugų tarpe,
b. jų suaugusių profesija (užsiėmimo vaidmuo),
c. jų seksualiniai jausmai.

Jie kartais atideda ir atmeta vieną kurią problemą, negalvodami suranda tam priežastį save pateisinti ir susikoncentruoja prie kitų. Šių problemų iškėlime ar numarinime labai daug įtakos turi televizija, žurnalai, radijas, filmai, mokykla, Bažnyčia ir šeima.

Apie 99% televizijoje yra komercinės (biznio) programos, už kurias užmoka ne žiūrovas, o trečias asmuo — kompanija, kuri nutraukdama programą reklamuoja produktus. Kompanijos pagrindinis tikslas pritraukti kiek galima daugiau žiūrovų. Juo didesnis būrys žiūri programą, tuo yra didesnė galimybė įpiršti savo produktus, padaryti didesnį pelną, kurio dalis užmo-

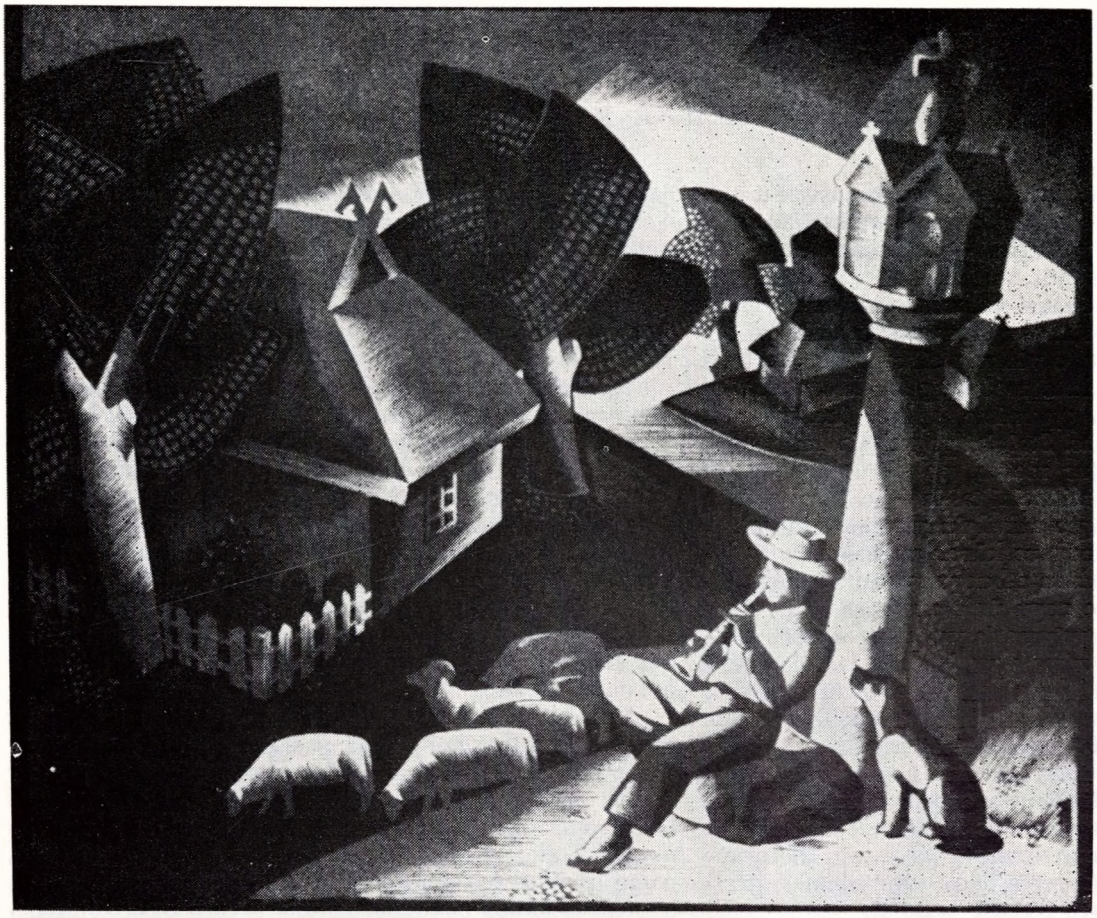

Piemenėlis,
medžio raižinys
V. K. Jonynas

Graži tu, mano
brangi tėvyne,
Šalis, kur miega
kapuos didvyriai!
Ne veltui bočiai
tave taip gynė,
Ne veltui dainiai
plačiai išgyrė!

Maironis

kama televizijos stotims ir programos ruošėjams.

Tokiu būdu ruošiamos programos esti su stipria intriga, kad kartą žmogus pamatęs sektų ją ne tik tą dieną, bet ir vėliau visą laiką. Intriga dažniausia sukeliama žudymais, sukčiavimais, banditizmu ir užsceniniu ištvirkavimu. Kartais per pusę valandos programoje nužudomi 5 žmonės. Vadinas, vidutiniškai kas šešios minutės įvyksta žmogžudystė. Apeiti šios šalies moralės įstatymus, paskutinėje minutėje parodo gerųjų pergalę. Bet ar tai daug pagerina programą? Atsakymas aiškus — nedaug, nes maždaug 97% laiko praleidžiame stebėdami nusikaltimus, o tik 3% turime progos matyti gerųjų pergalę. Tokios programos nedorina žmogaus jausmų, neparodo gero pavyzdžio, o tik nusikaltimus ir bausmes už juos.

Paauglys, žiūrėdamas tokias programas, kur gali nueiti? Kur jis yra vedamas? Kuo yra užpildoma jo nerami vaizduotė? Ar turi jis laiko spręsti savo užaugusio profesijos problemą? O jei sprendžia, kokius pavyzdžius jis gauna?

Televizijos programų sudarytojai čia suminėtais klausimais visai nesidomi, nes jų didžiausias noras, betkokiu būdu pritraukti žiūrovų ir įpiršti savo gaminius.

Apskritai kalbant apie televizijos programas, reikia pasakyti, kad yra keleta gerų, valdžios finansuojamų programų, maždaug vienas ketvirtadalis programų negadina paauglio jausmų. Visa likusi programa, maždaug apie trys ketvirtadaliai stumia paauglius į nusikaltimus. Užmarina jų galvojimą apie ateities profesiją (pasiruošimą gyvenimui), sukelia seksualinius jausmus ir pastumia burtis į grupes (gangs), kurios išdaužo mokyklas ir šiaip pridaro daug nuostolių. Tokios grupės ypač pasižymi JAV-bėse. Didėjant miestams, tas pavojus gresia ir Kanadai.

Žvilgterėkime į pačias reklamas, kurių tikslas įpiršti žmonėms prekes. Čia bandoma veikti per seksualinius jausmus. "Cheese Cake" yra reklamuojamas parduoti produktas. Šios reklamos duoda suprasti, kad gražios merginos ar vyriškiai įkris į žiūrovo glėbį, jei jis naudos reklamuojamą gaminį. Pvz.: vyriškis neturi pasisekimo merginų tarpe, tačiau sutepus plaukus reklamuojamu tepalu, merginos iš karto pačios pradeda jį sekti. Vadinas, ir tu žiūrove, paimk ir naudok, ir turėsi pasisekimą.

Pažiūrėkime į cigarečių reklamas. Jos ir panašiai suredaguotos. Rodo gražiausias merginas ir elegantiškiausius vyriškius, besidalinančius reklamuojamomis cigaretėmis kur nors gražioje gamtos išvykoje. Netiesioginiu būdu veikia žiūrovą ir skatina rūkyti tos rūšies cigaretes, nes tik tada būsi gražus, laimingas, ir maloniai praleisi laiką.

Čia suminėti tik keli pavyzdžiai, kurie parodo kokiu pagrindu yra ruošiamos reklamos. Ekspertų ištirta, kad pats veiksmingiausias skatinimas yra raginti netiesioginiu būdu, tuomet neiššaukia nė mažiausios reakcijos.

Mes neturime pamiršti, kad didelė dalis reklamų taikoma paaugliams, jų amžius ypatingai pasižymi sekimu vyresniųjų ir norėjimu tapti pranašesniu už savo draugus. Netiesioginio tipo reklamos veikia paauglius efektingai, ir dažnai pastumia į blogį: rūkymą, girtuokliavimą ir kitas ydas.

Spauda šiame amžiuje ypač yra gausi. Jos yra visokiausių rūšių. Pradedant nuo geriausios literatūros,

auklėjimo knygų ir baigiant prasčiausiais šlamštais. Čia paauglys turi pilną laisvę nemokamai pasinaudoti bibliotekomis. Tačiau reikia apgailestauti, kad neperdaugiausia jaunuolių tokiomis sąlygomis pasinaudoja. Dažnai jie paskęsta pigiausių turinio atžvilgiu knygų ir žurnalų puslapiuose. Kur vienas aprašymas nuo kito niekuo nesiskiria, tačiau yra parašyti tokia forma ir apie tokius dalykus, kurie veikia seksualinius jausmus ir duoda pasitenkinimo. Dažnai ten rasime, kaip jauna mergaitė pabėga nuo savo tėvų. Praleidžia jaunystę paleistuvaudama, vėliau sukuria šeimą ir laimingai gyvena. Tokios knygos ir žurnalai ypatingai pavojingi, nes jie skatina netiesioginiu būdu neklausyti tėvų, reikalui esant net nuo jų pabėgti, nes esą tas nieko nekenkia ateities laimei.

Pažvelkime į radijo programą. Tiesa, šiomis dienomis radijo reikšmė yra gerokai sumažėjusi. Tačiau išpildomos programos panašiai, kaip ir televizijos, yra menkavertės ir net retkarčiais žalingos. Jų tikslas pritraukti klausytoją ir įpiršti reklamuojamą prekę. Dalis radijo stočių tepraneša laiką, orą, trumpas žinias, o kitą laiką sunaudoja dainuškų muzikai (hit parade).

Filmai bombarduoja paauglius daugiausia seksualiniais jausmais. Jie vartoja priemonę, kaip graikų aktoriai, labai įspūdingai (sexsual act off the stage). Visi seksualiniai veiksmai vyksta už scenos. Scenoje duodama tik veiksmo pradžia ir linkmė, o tolimesnis vystymasis ir pabaiga paliekama paauglių fantazijai. Toks filmų veikimo metodas labai pagauna jaunuolio dvasią, įtraukia į filmo veiksmo sekimą, nes turi galvoti, kas toliau gali įvykti. Taip panaudoja paauglio fantaziją, troškimą būti suaugusiu ir apeina moralės įstatymus.

Šiaurės Amerikos žemyno mokykla yra pagrįsta John Dewey sistema. Ta sistema atmeta mokytojo auklėjimą. Mokyklos tikslas yra suteikti moksleiviui dalykų žinių, išskyrus auklėjimą. Šioje srityje (auklėjime) jaunuolis paliekamas visiškai savarankiškas. Išplečiant ir paryškinant tą sąvoką vadinkime — bemokslis. Pagal John Dewey, kiekviena tiesa yra tiek gera, kiek geros jos išdavos. Todėl mokinys, įgavęs mokslinių žinių ir sekdamas jų išdavas, turi veikti visuomenę geron pusėn. Tačiau tokia sistema atsiduria prieštaravimo pavojuje. Esant pačiam bendruomenės nariui, iš jos gauti auklėjimą ir jai duoti. Be šio pavojaus atsiduria ir kitame sunkume, nuolat pakartoti tą pačią klaidą, kuri ankstyvesnės kartos buvo padaryta, nes kiekvienas individas turi veikti savarankiškai į savo bendruomenę be vyresniųjų auklėjimo. Tokia sistema yra labai nemokšliška, nes negali būti tęstinumo, o tuo pačiu ir pažangos. Esant mokyklose tokiai sistemai, mokytojas telieka tik tvarkdariu ir patefonu klasėje, o ne auklėtoju. Todėl mokykla vaiko auklėjime neturi didelės įtakos, išskyrus kiek mokinys padaro įtakos kitam mokiniui. Tai yra labai svarbus auklėjimo veiksnys. Lietuvių patarlė sako: pasakyk, kokie tavo draugai, pasakysiu, kas tu esi. Bet šis tarpusavis draugų auklėjimasis nėra mokyklos kontrolėje. Tai liečia bendrąsias mokyklas. Turime nepamiršti, kad tam tikra dalis visuomenės turi savo privačias mokyklas, kurios yra trupučiuką geresnės. Kita dalis visuomenės siunčia savo vaikus į Britaniją ir dar kita dalis į Šveicariją, specialiai įsteigtą mokyklą angliškai kalbančių kraštų mokiniams. Šioje mokykloje yra naudojami europietiški mokymo ir auklėjimo metodai. (Mokytojas ir auklėtojas).

Teigiamo auklėjimo srityje didelį vaidmenį vaidina ir Bažnyčia. Ypač tuo pasižymi Katalikų Bažnyčia, nes ji yra nustačiusi, kas yra galima, kas negalima, koks yra teigiamas, koks neigiamas veiksmas. Moko tikėjimo tiesų bei doros. Tai daug priklauso nuo parapijos kunigų, kaip jie sugeba dirbti su paaugliais.

Teigiamą darbą dirba ir organizacijos, tačiau auklėjimas daugiausia priklauso nuo vadų, ar jie pajėgia paauglius vesti teigiamu keliu.

Pats pagrindinis paauglių auklėtojas yra šeima. Ji duoda vaikui gyvybę, jos noras yra, kad vaikas užaugtų sveikas ir pasiruoštų ateities gyvenimui. Dalis šeimų to nepadaro, neparuošia jaunuolių. Tai dažniausia įvyksta dėl dviejų priežasčių. Tėvai, rūpindamiesi perdaug savimi, nekreipia dėmesio, kur yra ir ką veikia jų vaikai. Tokių tėvų vaikai auga gatvėje ir semiasi sau auklėjimą susibūrę į grupes. Antroji tėvų grupė (kuriai priklauso didelė dalis lietuvių tėvų) savo vaikus perdaug įvertina ir išlepina. Jie nepajėgia įsivaizduoti ir prileisti, kad jų sūnelis ar dukrelė gali blogai elgtis. Dažnai tokių tėvų vaikai yra dviveidžiai. Prieš tėvus vaizduoja labai gerus, o už tėvų akių išdarinėja visokiausias šunybes.

Geras tėvų auklėjimas yra gana sunkiai įvykdomas. Tai išnagrinėti reikėtų mažiausia atskiro išsamaus straipsnio. Čia pabandysiu atskleisti tik pačius pagrindus, į ką tėvai turėtų atkreipti dėmesį.

1. Kaip anksčiau minėjau, mergaitės turi pereinamą brendimo perijodą, kuriame kelios gali mylėti vieną asmenį. Dažnai šį paauglių mergaičių dvasinį pasireiškimą išnaudoja biznieriai. Ypač geras pavyzdys yra, prieš kelis metus iškilęs dainininkas. Jis bevirpindamas kojas ir betraukydamas pilvo muskulus, sukėlė mergaitėse seksualinius jausmus ir įgijo milijonus garbintojų ir tuo pačiu milijonus dolerių. Tėvai turėtų su-

Degas — Keturiolikametė šokėja

drausti savo dukras nuo tokių dainininkų garbinimo ir betikslio pinigų mėtymo.

2. Tėvai turi nepamiršti, kad paaugliai trokšta būti suaugusiais. Todėl svarbu juos nelaikyti visą laiką kūdikiais, bet bandyti su jais pakalbėti ir rimtesniais dalykais (ypač patartina apie paauglio ateities planus).

3. Reikia nepamiršti, kad kitų paauglių nuomonė ir įtaka yra labai didelė. Todėl tėvai turėtų bandyti sugrupuoti savo vaikus su gerais draugais.

4. Pradėjus stiprėti fizinėms ir dvasinėms jėgoms, paauglys nori būti savarankiškas ir dažnai prieštarauja autoritetui. Kaikurie paniekina savo tėvus ir bando nuo jų pabėgti. Šioje problemoje tėvai turi išlaikyti savo autoritetą ne tiek įsakymu, kiek įrodymu, jog jie tikrai yra teisingi. Duodant gerus įrodančius atsakymus, galima sulaikyti paauglius nuo grupių didesnės įtakos, įgauti paauglių pasitikėjimą ir atvirumą. Jų atvirumas tėvams yra labai svarbus. Tik tikrai žinant jaunuolio bėdas, galima jam padėti.

5. Tėvai turėtų atsisakyti tam tikrų televizijos programų, kurios duoda blogą paaugliams pavyzdį. Patys atsisakę, turės autoritetą ir savo vaikus sudrausti. Tuo pačiu sumažins neproporcingai perdidelį seksualinių jausmų iškėlimą ir jų skatinimą.

Be anksčiau minėtų, visus liečiančių dalykų, lietuviai turi savo tautiškos sąmonės auklėjimo klausimą. Jis atsirado, atsidūrus kitų tautų kraštuose. Mažėja susipratusių lietuvių įtaka į jaunąją kartą. Dauguma jų, ypač High School mokiniai, kiek galėdami, nori prisitaikinti prie savo draugų, iš jų neišsiskirti, o tuo pačiu neranda reikalo domėtis lietuviškumu. O nevienas iš tėvų išdrįsta išsireikšti, ką padės lietuviškumas mano vaiko gyvenime ir kam jis reikalingas? Iš to duonos nevalgys!

Antra grupė žmonių perdaug reikalauja iš paauglių. Jie nori, kad čia augantis jaunimas išgyventų Lietuvą taip pat, kaip jie patys išgyvena. Tikrai būtų gražu, jei tai būtų galima pasiekti, bet turime nepamiršti, kad kiekviena karta išgyvena tėvynės meilę skirtingai.

Pasiekti geresnių lietuvybės išlaikymo rezultatų gali tik gerai susiorganizavusios šeimos į didesnius vienetus, siekiančius bendro tikslo ir aukojančios tam tikrą sumą pinigų. Daug yra gerų minčių (lietuvių gimnazija, bendrabutis ir kt.), bet joms įgyvendinti reikalingi doleriai.

Suglaudus mintis, reikia pasakyti: šių dienų paaugliai perdaug stumiami į seksualinę meilę; permažai laiko praleidžia savo ateities planams. Pagrindinis auklėjimas lieka tėvams, kurie turi iš dalies nugalėti televizijos, blogų draugų ir kitas neigiamas įtakas.

PAGALVOKIME APIE L. K. MOTERŲ DR-JOS VEIKLOS PRAPLĖTIMĄ

O. TARVYDAITĖ - ROZNIEKIENĖ

Gražų darbą dirba Kanados Liet. Kat. Moterų Draugija. Jos šūkis — Tiesa ir Meilė rodo, kad šios draugijos yra kilnūs ir dėmesio verti uždaviniai. Neseniai įvykusiame suvažiavime iš atstovių pasisakymų pasirodo, kad skyriuose gyvai veikiama ir nemažai padaroma. Tačiau, kaip kiekviena organizacija turi rūpesčių ir sunkumų, taip ir šiam lietuvių moterų sambūriui jų netrūksta. Nepriklausomybės metais šiai moterų draugijai sekėsi dirbti ir organizuotis. Ji gana plačiai ir daugelyje sričių savo veikla reiškėsi tėvynėje. Išeivijoje neįprastos sąlygos ir kitoki uždaviniai žymiai apsunkina dr-jos veikimą, nors ryžto ir platesnių užsimojimų yra daug.

Pranešime Centro Valdyba pasisako, kad draugijos veikimas esąs perdaug uždaras, platesnių sluogsnių neapimąs ir nerodąs tendencijos plėstis. Be to, organizaciniam, kultūriniam darbui trūksta jaunesnių jėgų. Akademikės daugumoje laikosi nuošaliai. Taigi kyla susirūpinimo įtraukti į savo narių eiles daugiau jaunesnių moterų inteligenčių,nes vyresniosios jau pradeda pavargti. Būtų tada atsinaujinimas ir užtikrintas tęstinumas.

Ir ištikrųjų, Liet. Kat. Moterų Dr-ja galėtų apimti labai plačius sluogsnius, jeigu jos organizavimas būtų išplėstas visur išeivijoje, kur tik lietuvių moterų yra. Prieauglio iš jaunosios kartos, atrodo, nebūtų sunku surasti. Mūsų mergaitės, kad ir studijuojančios ar priklausydamos kitoms organizacijoms, gražiai galėtų talkininkauti. Čia joms puiki dirva būtų pasireikšti. Dirva darbui gana plati. Darbų veikimui galima pasirinkti sulig palinkimais ir sugebėjimais.

Galima tikėtis, kad ir JAV davus pradžią, įsteigus nors vieną skyrių, palengva atsirastų ir daugiau. Neatsirandant savanorių Amerikoje, ar ne verta imtis iniciatyvos Kanados Liet. Kat. Moterų Centro Valdybai? Tiesa, yra jau įvairių moterų organizacijų, pašalpinių draugijų, daugumas jų veikia prie parapijų. Apjungus jas visas, L.K. Moterų Dr-jai būtų didelis indėlis visais atžvilgiais. Žinoma, ir čia reikėtų pasiaukojimo ir daug energijos skirti naujus skyrius organizuojant. Aišku, tektų išgirsti pastabų ir net priekaištų, kad ir taip daug turime visokių moterų sambūrių. Tik būkime veiklios priklausydamos jau esančiose — ir būsime naudingesnės, negu besiblaškydamos keliose. Be to, juk turime Liet. Bendruomenę, Balfą ir kt., kur darbų galime gauti užtektinai — tik eikime ir dirbkime. Kiekvienos organizacijos vadovai nori didesnį narių skaičių turėti. Tik aktyviais nariais remiasi organizacijų darbai. Tačiau moterų ten labai mažai matome. Praktika rodo, kad tos moterys, kurios yra abejingos bendrinėms organizacijoms, į moterų sambūrius mielai ateina ir net aktyviai pasireiškia. Tą aiškiai pasako Kanados Liet. Kat. Moterų D-jos Centro Valdybos pranešimas, kad susirinkimai šaukiami beveik kas mėnesį, ir jie yra gausiai lankomi. Kiek žinoma, tą patį galima pasakyti apie Pabaltijo Liet. Moterų Dr-ją, Liet. Dukterų Dr-ją ir kt., kur narės atsidėjusios savo užsibrėžtus uždavinius atlieka. Tik jų pirmaeiliai darbai kiek skiriasi. L. K. Moterų Dr-jos tikslai daug platesni. Ji rūpinasi ir viso laisvojo pasaulio lietuvių moterų reikalais. (Ji domisi, kas plačiajam pasauly dedasi ir aktyviai dalyvauja tarptautiniuose su-

Kristaus Persimainymas
Raffaello Santi

važiavimuose. L. K. Moterų Dr-ja siunčia atstoves į į tarpt. kongresus, kur, be kitko, kalbama apie social. kultūrinę moters būklę atsilikusiuose kraštuose. Jos ten turi progos reprezentuoti ir kelti balsą mūsų okupuotos tėvynės moterų vardu. Jei ką nepadaro diplomatai, katalikės moterys tarptautinėj tribūnoj gali tarti stiprų žodį ir protestuoti dėl persekiojamos Bažnyčios pavergtoje tėvynėje.)

Daug darbų mūsų laukia. Todėl svarbu ir nuošaliai stovinčias vyresniąsias ir jaunesniąsias pritraukti, suaktyvinti ir sužadinti jų norą padirbėti savo visuomenėj kitų naudai. Tokiai nuotaikai rastis vargu kas gali sugalvoti bendrą, visoms pritaikomą, būdą. Reikia pačiai norėti ir pačiai išsiugdyti tą jausmą ir supratimą, kad ne vien sau žmogus gyveni šiame pasaulyje. Kiekviena, nors ir po mažą dalelę davusi, jau būtų naudinga organizacijai, nes tuo savaime prisidėtų prie didesnių darbų.

A. Sungailienė savo straipsnyje sako: "Priklausyti draugijai vien tam, kad dirbtum ir duotum — nepakanka. Reikia ką nors iš jos gauti". Ir ištikrųjų, kokio amžiaus ar išsilavinimo bebūtum, vis norim savo dvasinį gyvenimą turtinti — savo asmenybę tobulinti, žinių vis daugiau ir daugiau gauti. Šiuo reikalu, atrodo, galėtų pasitarnauti pati organizacija. Paskaitos su rimtom diskusijom auklėjimo ir kitokiais klausimais, kursai ir kitoki subuvimai ar parengimai daug gali duoti narėms, jei bus noro tuo pasinaudoti. Bet argi neduoda dvasinio pasitenkinimo ir moralinio džiaugsmo ir tada, jei matosi darbo vaisiai, jei pasiseka pačių surengtas kultūrinis vakaras ar koncertas, kurio pelnu bus sušelpti mūsų vargstantieji broliai — seserys?

K. L. K. Moterų D-jos įstatai ir paskutiniam suvažiavime priimtos rezoliucijos pasako, kas dirbama ir kokie darbai jų laukia ateityje. Joms ypatingai rūpi lietuvybės ugdymas jaunojoj kartoj. Tas aiškiai pabrėžiama beveik kiekvienam rezoliucijos punkte. Todėl ši draugija gali būti ir gera Liet. Bendruomenei talkininkė, nes jų uždaviniai sutampa. Tai didelė jėga, jei visos pajėgios ir gerų norų būdamos prie bendro darbo prisidėtų.

Lietuvybės klausimas mums taip aiškus, kad, rodos, nevertėtų daugiau apie tai ir kalbėti. Tačiau mūsų pačių tarpe jau pradedama dėl to abejojimų kelti ir kitaip nukreipti šį klausimą, beaiškinant jo reikalą ir prasmę. Atsiranda kitaip protaujančių lietuvybės klausimu. Tai, jei taip galima pavadinti, "prisitaikymo teorijos" šalininkai. Jų manymu, nesą reikalo dabar išeivijoje taip dažnai lietuvybės reikalą kelti — patriotizmo liga sirgti. Tai nieko, anot jų, pozityvaus neduoda, tik jaunimą atbaido (kažin ar patriotizmas yra liga?).

Šiuo metu kartais dar tenka išgirsti ar spaudoje skaityti ir šitokių samprotavimų: "Reikia auklėti žmogų pilnutiniu žmogumi". Tai esąs paskutinis žodis, paskutinis šių laikų uždavinys. Bet argi čia kas naujo? Tai seniai žinoma tiesa. Juk per amžius buvo ir yra tėvų, pedagogų, visų auklėjimo institucijų siekimas vispusiškai išauklėti jaunąją kartą. Kiekvienos mokyklos, kiekvienos jaunimo organizacijos svarbiausias tikslas išleisti į žmones visais atžvilgiais padorią kilnią, su stipriu charakteriu asmenybę, savo tėvynei naudingą narį.

Mes galime kreipti ar nekreipti dėmesio į šiuos naujus samprotavimus, bet turime pastebėti, kad mūsų šeimose, nekalbant apie išimtis, neužtektinai kreipiamas dėmesys į tautinį auklėjimą. Nemalonu, kai tenka kelti mūsų pačių negerovės, nežinant tikrų, konkrečių priemonių joms pašalinti. Kiekviena susipratusi motina turėtų be tų pagrindinių geram žmogui būdo savybių ugdyti tautinį pradą, kuris prisidės ir prie "pilnutinio" žmogaus išugdymo. Liūdni mūsų išeivijos reiškiniai rodo, kad ištikrųjų šiuo reikalu permažai rūpinamasi. Sakoma, kad motina yra šeimos dvasia. Šioks ar toks nusiteikimas atsispindi ir vaikuose. Kad vaikas nekalba sava kalba su draugais, vos besugeba ištarti lietuvišką žodį namie — tas aiškiai pasako apie šeimos židinio dvasią. Jei vaikai nemato namie lietuviškos knygos, nei vienintelio savo laikraštėlio "Eglutės", ar neužtektinai charakterizuoja motiną? O kai yra taip abejingų ir net nusistačiusių prieš lietuviškumą šeimų kolonijoj dauguma, tai labai atsiliepia į lietuviškąsias mokyklas, kai toks mažas skaičius jas lankančių. Apie tai kalbant ir priežastis svarstant, pirmiausia yra nukreiptos akys į motinas, į jų lietuvišką sąžinę. Tik nuo šeimos, ypatingai nuo lietuvės motinos priklauso, kaip bus nukreiptas vaikas lietuvybės at-

žvilgiu, kokį lietuviuką ji paruošusi atiduos savo tautai.

Šiais ir kitais svarbiais reikalais yra susirūpinusi Liet. Kat. Moterų Dr-ja. Todėl verta ir reikalinga neatidėliojant eiti jai į pagalbą.

Dabar lituanistinėse mokyklose žymiai daugiau moterų dirba negu vyrų. Jaunimo organizacijose, greičiausia, galima tą patį pasakyti. Daugumas jų tam darbui seniau pasiruošusios ir dirbo Lietuvoje arba Vokietijos stovyklose. Bet kas pavaduos jas, kai netekusios jėgų pavargs? Ar turėsime prieauglio, kuris tęstų šį darbą? Tai klausimai, kurie šiandien mus baugina. Ir vėl mūsų akys krypsta į lietuvę moterį motiną.

Anų laikų motina savo pareigas žinojo, savo religiją ir kalbą išlaikė namuose. Ji sugebėjo išmokyti savo vaiką ne tik lietuviško rašto ir melstis sava kalba, bet kartu išmokė ir kovoti dėl to, nes vaikas iš pat mažens žinojo, kad, pamačius žandarą, reikia slėpti nuo jo savo elementorių. Dabar nereikia dėl to kovoti. Lietuviška knyga šaukte šaukiasi, kaip Mažvydas šaukė: "Imkit mane ir skaitykit".

MIŠLĖ

V. ŠMAIŽIENĖ

Saulė jau seniai persirito per dangoraižius. Dangus ima rausti vakaruose. Marija sėdi pasinėrusi, tartum įaugusi, fotelyje. Jos rankose spausdintas raštelis, kvietimas į rekolekcijas. Marijos akys įsmigusios į tolį.

Staiga suskambo telefonas ir sugrąžino nuklydusią praeitin į realybę. Tačiau Marija nekrustelėjo, lyg svarstydama ar atsiliepti ar ne. Pagaliau po šešto šaukimo ji skubiai pakilo ir atsiliepė.

— Marija?

— Taip, tai aš. — atsakė ji lyg iš ano pasaulio.

— Kas tau yra, Mariuk, sergi?

— Ne. Kodėl taip manai? — Čia ji žvilgtelėjo į popierį, kurį vis dar tebelaikė rankoje ir giliai atsiduso.

— Taip sau. Buvau nuklydusi į senus laikus.

— Taip ilgai neatsiliepei, aš jau norėjau pakabinti ragelį. Maniau, kad nėsi namie.

— A, žinai, kai taip viena sėdi...

— Atvažiuok, Mariuk, pas mane. Juozas išvažiavo pas Daukus. Pasėdėsim, paplepėsim, išgersim kavos.

— Ačiū, Eliut. Tikrai nežinau, ką tau atsakyti.

— Nieko neatsakyk. Padėk ragelį, apsirenk ir sėsk į autobusą.

Marija tylėjo.

— Prašau, būk gera! Vytas važiuoja į šokius, Saulė į repeticiją, mažieji tuoj eis į lovą ir aš liksiu viena. Bus labai nuobodu. Būk gera ir nedelsdama atvažiuok. Gerai?

Marija labai gerai žinojo, kad ne Eiliutei bus nuobodu, bet ją — Mariją — iš nuobodulio ištraukti nori. Taigi šyptelėjo ir tarė:

— Gerai, Eliut, atvažiuoju.

# #

Elena ir Marija liko draugėmis nuo antrosios klasės. Baigusios vidurinę, mokėsi toliau. Beveik niekada negyveno tame pačiame mieste, tačiau tai jų neišskyrė. Kartais net po metus ir ilgiau nesimatydavo, bet tai jų draugystės nenustelbė.

Būdama universitete Marytė susižiedavo, bet Kęstutis mirė nuo kraujo užkrėtimo. Marytė palūžo, neberado atsakymo į daugelį savo suskaudusios širdies klausimų. Taip viena ir liko, nors buvo patraukli ir garbintojų netrūko.

Elena ištekėjo trims metams praslinkus po Marijos tragedijos. Abi jos buvo mokytojos ir abi visuomenininkės. Gal tai labiausiai jas ir rišo. Baudžiavos pavojaus baimė abi jas, tiek vienišą Mariją, tiek Eleną su vyru ir dviem vaikais, nubloškė į svetimus kraštus.

# #

Autobuse Marytė mintimis nuklydo į kuklią stovyklos bažnytėlę. Jokioje puošnioje, savo bokštais remiančioje dangų, katedroje Marytė nebuvo taip nuoširdžiai meldusis, kaip ten.

Prisimena ji vieną savo pokalbį su Elena:

— Nepyk, Eliute, kad aš paliesiu labai jautrų ir, gal perdaug jau asmenišką, klausimą.

—O? — susidomėjo Eliutė.

— Žinai, kai tu kalbi ar parašai ką nors, visos tavo mintys persunktos giliausia Dievo meile...

— Tik neperdėk, gerbiamoji, — mėgino ją Eliutė sudrausti.

— Palauk, palauk, duok man viską pasakyti. Tokia nuomonė apie tave ne mano vienos.

— Įdomu.

— Taip. Visi sako tą patį, ir visi nori žinoti, kuri esi ta tikroji "tu" — ar ta, kuri rašo ir kalba, ar ta, kuri beveik niekada neina į bažnyčią?

— Tai štai, kas žmonėms rūpi... O tu? Ką tu apie mane galvoji?

— Aš nedrįstu brautis į žmogaus sielą. Aš tikiu, kad tu esi viena Dievo mėgiamiausių dukrų, bet, kodėl tu vengi Jo namų, kuriems visa savo esybe esi artima — aišku, ir man mįslė.

Marytė nutilo. Eliutė žiūrėjo kažkur į tolį ir lėtai dėstė rankomis skarelės kampus. Pagaliau, po ilgesnės tylos ji ėmė lėtai, lyg pati sau kalbėti:

— Aš nežinau... Aš tikrai nežinau... Ir tu nepatikėsi, kad aš tokia, kaip tu mane dabar matai, jaučiu, kad Dievas yra va, čia, greta manęs... Kai aš nueinu į bažnyčią, pirmieji "Pulkim ant kelių" garsai jau plėšo mano širdį į gabaliukus. Aš negaliu melstis. Lietuvos ir mūsų asmeniška tragedija padarė iš manęs nervų raizginį. Ar malda ar daina, jei tik ji lietuviška... Aš negaliu! Kam man, kaip kokiai Marijai Magdelenai demonstruoti savo ašaras?

Marytė tiriamai žiūrėjo į Eliutės veidą. Ji matė ir suprato, kad dar ne viskas buvo išsakyta. Ar Eliutė išsikalbės iki galo, ar ir vėl pasislėps po uždanga,

R. Matozonytė - Ingelevičienė
Pamiškė

Tu, girele, tu, žalioji,
Tu, kurią laikai išgriovė,
Tu, lietuvi, kurs vaitoji...
Jūs užmirštumėt senovę!

Maironis

kaip buvo iki šiol. Pagaliau Elena pakėlė akis ir tarė:

— Ne vien tėvynės ir mūsų tragedija mane žudo, bet — mano. Mano pačios. Aš nežinau kodėl, bet jau keli metai, kai nebuvau išpažinties... Aš nežinau, kas mane laiko. Meldžiuos ir prašau stebuklo, bet tuo viskas ir baigiasi...

— Mano miela, — motiniškai švelniai pratarė Marytė ir paėmė Eliutę už rankos. — Tu apgaudinėji pati save. Tavo visa problema bus išspręsta, jei parduosi savo užsispyrusį oželį, nors šiandien pat.

— Jokiu būdu! — kaip šaute iššovė Eliutė, — aš niekada nenorėčiau, kad mūsų kunigas tai sužinotų!

\# #

Prabėgo keleta savaičių po šito pasikalbėjimo ir Marytė sužinojo, kad į stovyklą atvyksta svečias kunigas. Ji tuojau nubėgo ir pasakė Eliutei.

— Taip staiga... Aš visai nepasiruošusi... — lyg išsigando jinai.

— Tik apsidairyk, Dievas yra čia pat, greta tavęs, kaip tu aną kartą man sakei. Jis tavęs laukia dabar daugiau, negu bet kada!

Pavakare, Marytė vaikščiojo su svečiu rajono kieme ir susitiko Eliutę. Marytė supažindino juodu. Pasikeitė pora sakinių, pajuokavo.

Gal mudu, Tėve, — tarė pagaliau Eliutė, — eitume iš stovyklos ribų į vieškelį pasivaikščioti?

— Ar ponios vyras man kulnų nepamuš? maloniai šypsodamas paklausė kunigas.

— Tikėkim, kad ne.

— Aš pasistengsiu jį užimti, — taip pat juokaudama tarė Marytė.

Jiedu išėjo pro vartų sargybą ir keletą minučių eidami tylėjo. Eliutė apsidairė, ar kas neseka iš paskos ir pradėjo:

— Aš noriu atlikti viso gyvenimo išpažintį...

Ji kalbėjo ramiai ir netrukdoma.

Eliutė sekantį rytą nuėjo į bažnyčią, atliko trumpą formalią išpažintį prie klausyklos ir su begalinio džiaugsmo ašaromis prisiartino prie Dievo stalo.

— Viešpatie, ačiū, kad neatstūmei manęs! — kartojo ji mintyse be paliovos.

\# #

Autobusas sustojo arti Eliutės namų ir Marytė išlipo. Eliutės namuose Marytei visada jauku ir gera. Darni, šilta šeimos atmosfera. Tokia lengva, skaisti, dvasios audras raminanti.

Eliutė linksma sumigdė vaikus. Paskui užkaitė kavą ir abi suėjo į svečių kambarį. Kalba kažkaip nesimezgė. Ji tuoj išseko ir abi susimąsčiusios kurį laiką tylėjo.

— Mariuk, — pagaliau prabilo Eliutė. — Tu man tokia artima, tokia brangi... — Ir vėl nebebuvo žodžių. — Nežinau nuo ko pradėti.

— Aš nežinau, apie ką tu nori pradėti? — Marytė juto, kad Eliutė jau seniai turi siūlo galą.

— Aš manau, kad tu pati kalbėk. Atverk man savo sielą... Joje kažkas yra, kas tave slėgia, kas tave keičia. Tu tokia nebūdavai.

— Senstu. Tai viskas.

— O ne! Padėkim metrikus į šalį. Tu labai gerai supranti, ką aš galvoju.

— Jei suprantu, tai gal aš noriu nuo tardymo išsisukti?

— Mariuk, neužtrenk man durų! Aš nieko neprašau, bet noriu tau duoti. Tu tiek kartų padėjai man. Leisk tik atsilyginti. Leisk padėti tau išsinarplioti iš tų kilpų, kurios jau kokie metai tave varžo...

— Aš nesijaučiu, kad kokios kilpos mane varžytų.

— Mano miela, tu pati bandai save apgauti. Nesigink, mum abiem bus lengviau.

Tyla. Marytė žiūri kažkur į tolį.

— Dar kavos? — pasiūlė Eliutė.

— Ačiū, mielai.

Tylėdamos abi valgė. Pagaliau Marytė pasidavė:

— Gavau kvietimą į rekolekcijas.

— Ir mes gavome.

— Bet tu į jas eisi.

— O tu?

— Gal eisiu, gal ne.

— Tik gal?

— O, gal ir eisiu, bet aš nebegaliu eiti išpažinties... O, aš tikiu Dievą, bet... Negaliu.

Eliutė skubiai ėmė raustis savo dvasios archyvuose, ieškodama tinkamiausių žodžių.

— Ar tu statei sau klausimą — kodėl?

— Tas "kodėl" ir yra tai, kame aš susinarpliojau ir neberandu kelio nei pirmyn nei atgal.

Eliutė tylėjo.

— Po visų audrų gyvenimas nurimo, — kalbėjo toliau Marytė. — Taip nurimo, kad jis net dvokti ima... Kaip nusekusios upės įdubime užsilikęs vanduo... Čia ji pakėlė akis į Eliutę.

— Sakyk, ar begali toks vanduo kur nors nubėgti? Vienintelis kelias — išgaruoti į orą...

— Pesimizmas, brangioji, labai pavojinga bakterija.

— Atsakyk, aš klausiu, ar begali toks vanduo nubėgti?

— Aišku, kad gali. Aš taip ir maniau, kad tu kur nors už grumstelio užkliuvai.

Eliutė atsisėdo tiesiai priešais Marytę. —

— Sakysim, tu užmušei ką nors?

Marytė šypsodama pakraipė galvą.

— Pavogei ką nors? Paviliojai kieno nors vyrą?

— Kodėl tu staiga pradėjai niekus kalbėti?

— Palauk, palauk. Sakyk — taip ar ne.

— Aišku, ne.

— Kas dar? Esi kokį kitą sunkų nusikaltimą padariusi?

— Ne.

— Na, tai ko tu bijai?

— Aš nebijau. Jei bijočiau, tai gal mokėčiau savo baimę pažaboti. Tada kaip tik turbūt norėčiau ieškoti atleidimo ir nusiraminimo...

— Na tai kas tave laiko? Ar tu jauties taip jau tobula, kad ir Dievas tau nieko nebegali pridėti?

— Tobula! Kas ant žemės yra tobulas? — Marytė apsiniaukė. — Eik ir, kaip pirmo skyriaus mokinė, sakyk: kelis kartus sukeikiau, supykau, kartais užsimiršdavau poterius... Štai, tėve, kokia aš kilni! Pridėk sparnus ir nuskrisiu tiesiai į dangų... Ir dar, kad kunigas pagalvotų: "Kažin, ar tu, cioce, viską pasakei?" Paskui prie Dievo stalo — "Tai aš, Viešpatie, Tavo geroji..."

— Tai va, kaip tu galvoji.

— O, aš turbūt nieko negalvoju. Žodžiu — tai šablonas ir nieko daugiau. — Ji nutilo.

Tylėjo ir Elenutė. Ji suprato, kad Marytė nieko daugiau nebepasakys. Nebuvo ir ko. Viskas aišku. Dabar jos eilė kalbėti.

— Reikia iš Augštybių gaivinančio lietaus... Tada upės vanduo pakils ir tavo nusistovėjusi balelė įsilies į skaidrų vandenį ir nuplauks į jūras.

— Poezija.

— Realybė. Tai, ką tu šiandien išgyveni, ankščiau ar vėliau, pergyvena kiekvienas. Aš tau papasakosiu apie save. Visi išgyvenimai Europoje, — pradėjo ji lėtai, — ir pirmieji metai Kanadoje, buvo padarę iš manęs tikrą raganą. Buvau nervinga, jautri iki augščiausio laipsnio. Už menkniekius rėkdavau ant vaikų. Piktai atsakinėdavau vyrui. Keikdavau. Verkdavau iš piktumo. Kartais atrodydavo, kad tikrai visi po vienu stogu nebesutilpsime... Taip pat ir su svetimais — pasakydavo kas žodį, tai savaitėmis negalėdavau užmiršti. Ir kentėjau. Bet pati save teisinau, kad toks jau gyvenimas. Nedateklius. Šeima didelė. Darbas sunkus ir jo nepakeliamai daug. Sveikata menka...— Elena susimąsčiusi patylėjo. — Vieną kartą radau kažkokiame žurnale posakį: "Kantrybė yra meilė" Tie žodžiai, kaip perkūnas giedrią dieną trenkė mane. Apėmė siaubas, kad aš nebemyliu savo šeimos. Šeimos, kuri ant žemės man yra viskas. Vaikelių, kuriems pasidariau žandaras, o ne motina. Vyro, kuris mane vieną teturi... — Vėl tyla. — Keletą dienų ugnimi degino man širdį: "Tu nemyli... Tu nemyli..." Naktimis miegoti nebegalėjau. Paskui pradėjau atsipeikėti. Pradėjau dairytis, derėtis pati su savimi ir, žinai ką atradau? Kad tame skurde mes esame labai laimingi! Mes pabėgome nuo Sibiro, nuo mirtingųjų bombų išsisaugojome, esame visi drauge... Reikia sunkiai dirbti? Bet kokia laimė, kad galime dirbti! Tada iš visos širdies ėmiau melstis, kad Dievas padėtų susigrąžinti ramybę ir — kantrybę. Nemanyk, kad tai buvo lengva.

— Nemanau, Eliut, tik nematau, kaip tu tuos savo išgyvenimus lygini su manaisiais? Jie nepanašūs.

— Panašūs, Mariuk. Eik ir dar kartą padėkok Dievui už tai ką turi.

— O toliau? Ir vėl toje pačioje vietoje, iš kurios ir pradėjome.

— Ne. Tu pirma pati sakei: "Kas ant žemės yra tobulas..." Išeina, kad ir tu nesi. Ir aš nesu. Bet turime geriausios progos tobulėjimui. Žinai, kai įpranti, pavyzdžiui, kad ir į tą nelabą "velnią" kiekviena proga jį naudoti... Būdavo, užkaiti puodą sriubai, laiku nepasižiūri — ima bėgti. Tuojau: "O, velnias!" Sutrūko bato šniūrelis — vėl velnias.

— O, tai ir aš darau.

— Bet aš jau nebedarau. Seniai nebedarau. Ir aš nei užmušiau, nei pavogiau. Taigi pirmučiausia nusikračiau "velnio". Žodžiu, pasidariau švelni ir maloni vyrui ir vaikams. Atkūriau namų nuotaiką, kokią tu ir šiandien matai. Žodžiu, rausiausi savo "šiukšlynuose", valiau ir šlaviau be pasigailėjimo. Kartą tvarkydama savo senus popierius, radau lapelį su vokišku užrašu:

"Sei ein kleiner Sonnenschein
Fuer die, die mit dir leben.
Dann nur kanst du gluecklich sein
Wenn du kanst Liebe geben".
/Būk mažytis saulės spindulėlis,
Tiems, su kuriais gyveni.
Tada tik galėsi būt laiminga,
Kada mokėsi mylėti"/

Šie žodžiai galutinai apšvietė mano baigiamą tvarkyti pastogę.

— Čia ir yra šuo pakastas, kad tu turi tą pastogę, turi šeimą.

— Saulė šviečia visiems lygiai, o ne vienai, kuriai nors pastogei. Palauk, duok man baigti. Žinok, kad nėra nei vieno žmogaus ant žemės, kurio aš nekęsčiau!

— Tai labai gražu.

— Bet to negana. Aš pasiryžau būti saulės spindulėliu ir visiems tiems, su kuriais tik atsitiktinai susiduriu.

— Manai žmonės tai vertina? Vistiek daug yra žmonių, kurie tavęs nemėgsta, skersuoja ir net pasityčiodami tavo žodžius iškraipo.

— Tai kas. Aš ant jų nepykstu. Jie nelaimingi, man gaila jų. Kodėl aš turėčiau pykti ar nemėgti žmogaus, kuris ne taip galvoja, kuris ne taip supranta, arba, kuriam aš nepatinku?!

— Ne visi nori ir ne visi sugeba taip galvoti.

— Bet tu ne iš tų! Tu privalai pamatyti, kokia tu laiminga. Tik pagalvok! Tu esi sveika. Turi rankas, kojas. Yra žmonių dienos šviesos nematančių, be duonos kąsnio, našlaitėlių be meilės ir be rytojaus... Pagaliau, jei tu šiandien būtum Sibire? Tu visa ko turi.

— Turiu...

— Taigi, Mariuk, reikia tai vertinti. Pakelk savo galvą ir imk žygiuoti kita kryptim. Imk dažyti savo namus naujom spalvom. Nešk savo širdį ir savo sielą tiems, kurie jos reikalingi. Būk tas mažytis saulės spindulėlis, Mariuk! Tik tu pagalvok, kiek yra visame pasaulyje nelaimingų žmonių. Pradedant Lietuva, Sibiru, Afrika, Azija... Į smulkmenas nesileiskim.

— Tik nepadaryk iš manęs misijonierės — nedaug bus naudos.

— Nesijuok.

— Aš nesijuokiu.

— Tu būsi tyli tarpininkė tarp jų ir Dievo. Tu melsies už juos. Tu aukosi savo kančias už juos. Mariuk, aš tiek jau kartų gyvenime patyriau, kokia yra galinga malda ir koks geras yra Tas, Kuriam jas siunti. Tavo "ožys" liesas ir susitraukęs. Kai tik tu jo atsikratysi, kito nebeaugink iš viso.

# #

Sekantį rytą Marytė paskambino Eliutei telefonu.

— Žinau, kad dabar tu neturi laiko, tai aš tik trumpai. Ačiū tau už sėklas.

— Už ką? — nustebo Eliutė.

— Už tavo gėlynų sėklas, kurių man vakar tiek daug davai.

— O! — prašvito Elena.

— Dabar turi pažadėti, kad padėsi man jas auginti.

— Mielai, Mariuk. O, kaip aš džiaugiuos.

— Ačiū dar kartą ir — neužmiršk, kad aš esu ta, kuri turi džiaugtis.

Maironis

Kur bėga Šešupė, kur Nemunas teka,
Tai mūsų tėvynė, graži Lietuva,
Čia broliai artojai lietuviškai šneka,
Čia skamba po kaimus Birutės daina.
Bėkit, bėkit, mūsų upės, į marias giliausias!
Ir skambėkit, mūsų dainos, po šalis plačiausias!

Apsaugok, Augščiausias, tą mylimą šalį,
Kur mūsų sodybos, kur bočių kapai!
Juk tėviška Tavo malonė daug gali!
Mes Tavo per amžius suvargę vaikai.
Neapleisk, Augščiausias, mūsų ir brangios tėvynės,
Maloningas ir galingas per visas gadynes!

• VAIKO AUKLĖJIMAS

Veda D. Petrutytė,
Adresas: 3721 W. 65th Street, Chicago 29, Ill., USA

LAISVĖ IR DRAUSMĖ

D. PETRUTYTĖ

Upės vanduo niekada negalėtų pasiekti jūros, jei nebūtų krantų.
Rabindranath Tagore

Laisvė ir drausmė

Vienas kertinių akmenų, ant kurių remiasi Montessori metodas — tai vaiko laisvė **paruoštoje aplinkoje**. Laisvės idėja yra vienas pačių svarbiausiųjų jos metodų principų. Be laisvės negali būti ir drausmės, kaip be nepriklausomumo negali būti laisvės.

Kalbant apie laisvę ir drausmę, pirmiausia reikia gerai įsisąmoninti, kad ne tas pat yra: laisvė ir palaidumas, drausmė ir prievarta. Tai iš esmės skirtingi dalykai, nors dažnai ir sutapatinami.

Laisvė auklėjime

Paviršutiniški žmonės, kurie paprastai viską žino, bet nė į vieną dalyką nesigilina iš esmės, vos išgirdę apie Montessori metodą, tuojau jį apibūdina, sakydami: "A, Montessori, žinau, tai sistema, kur vaikams leidžiama daryti, ką jie nori! Aš su tuo nesutinku! Aš esu už drausmę!"

Štai, čia ir glūdi pats didžiausias nesusipratimas, nes leisti vaikams daryti, ką jie nori, tai jau nebėra laisvė, o palaidumas, kurį pripažįsta ne Montessori, bet šiandieninės modernios pedagoginės srovės, kurios dažnai tariasi patobulinusios Montessori metodą. Daugelis mokyklų šiandien, visą mokymo ir auklėjimo sistemą bando grįsti "laisvąja drausme", kur, ištikrųjų, nėra jokios drausmės, o tiktai beribis palaidumas, kuris sudarko vaiko — žmogaus asmenybę ir veda prie tinginystės bei nusikaltimų.

Montessori labai aiškiai yra atskyrusi laisvę nuo palaidumo, ir visi tie klysta, kurie mano, kad Montessori mokyklose vaikai daro, ką tik nori, kas tik jiems patinka. Toli gražu ne! Skirtumas yra toks, kad ką vaikai daro, ką jie veikia, tas jiems labai patinka, nes jie iš daugybės veiklos motyvų, renkasi tokius, kurie labiausiai patinka. Jei tačiau kas nors to subtilaus skirtumo nesupranta ir nepajėgia atskirti laisvės nuo palaidumo, tai čia ne Montessori kalta.

Ne tas yra laisvas, pagal Montessori, kuris galvoja ką nori ir elgiasi kaip nori. Laisvas yra tas, kuris galvoja ir elgiasi pagal tiesos nuostatus, o ne pagal savo užgaidas arba nevaldomus jausmus.

Montessori metodas, kaip Tėvas Drinkwater yra pasakęs, tai begalinė laisvė daryti **gera.**

Pagal Montessori, kiekvienas, ne tik blogas, bet ir netvarkingas vaiko veiksmas turi būti tuojau pat sustabdomas. Tačiau ji pataria būti labai atsargiems, kad neapdairiu savo įsikišimu nesuardytume ir nesunaikintume gerų vaiko užsimojimų. Gerumas, tai toji vaiko veikla, kuri jį veda prie savarankiškumo, tvarkos, darnumo, saviauklos ir drausmės. Blogis, tai kiekvienas veiksmas, kuris eikvoja vaiko kūrybines galias, gimdo netvarką, sąmyšį, nedrausmingumą.

Montessori metode laisvė ir drausmė yra du to paties dalyko neatskiriami aspektai, tai nelyginant, dvi tos pačios monetos pusės. "Nereikia manyti", sako Montessori, "kad laisvė yra kažkas, kas neturi jokių nuostatų ir taisyklių." Tikroji laisvė visuomet yra saistoma protingų ir išmintingų nuostatų ir būtinai turi turėti ribas. Pirma, vaiko laisvė turi būti ribojama, atsižvelgiant į kitų reikalus bei interesus. Kitaip sakant, ji turi būti saistoma "gero, mandagaus elgesio" taisyklėmis. Antra, kiekvienas daiktas, kurį vaikas vartoja, turi atitikti to daikto paskirtį. Jokiu būdu neleistina, kad vaikas naudotų daiktus kaip tinkamas. Pvz, kėdės yra sėdėjimui, o ne traukinių darymui; lova — poilsiui, o ne trypimui ir žaidimams ant jos; pagalvės turi būti lovoje, o ne valkiojamos ant grindų; virimo puodai neturi tarnauti kaip žaisliukai ir t. t.... Tik tokiu būdu vaikas supranta ir įsisąmonina daiktų paskirtis, gerai išmoksta gerbti ir branginti daiktus. Tatai ir veda vaiką prie natūralios drausmės.

Laisvė be ribų tai palaidumas, kuris nieko bendro neturi su Montessori metodu. Pagaliau Montessori nekalba tik apie laisvę, bet ji kalba apie laisvę **paruoštoje aplinkoje,** kuri visais atžvilgiais yra pritaikyta vaiko plėtrai, atsižvelgiant į jo žmogiškuosius reikalavimus.

Daugelis mano, kad vaikas yra laisvas, jei jis paliekamas vienas savo paties nuožiūrai tarp gausybės žaislų, arba gryname ore — parke, kur jis iki nuovargio gali lakstyti, daužytis, beprasmiškai laipioti, suptis ar karstytis po medžius. Tokia laisvė, pagal Montessori, yra pakankama gyvuliukams arba žvėriukams, bet ne vaikams, nes vaikų žmogiškieji reikalavimai yra kitokie, nei augalų ar gyvulių. Vaikui nepakanka tik judėti, jam reikia dar patenkinti protą, socialinius, estetinius, tautinius, dorovinius bei religinius jausmus. Štai, kodėl vaikui reikalinga augštesnės rūšies paruošta aplinka su specialiomis auklėjimo priemonėmis, kurios įgalintų jį ne tik judėti, bet judėti tiksliai, prasmingai, grakščiai ir išmintingai. Tiktai tokie vaiko judesiai ir veiksmai tegali būti laikomi laisvais.

Drausmė montessoriniame auklėjime

Pirmiausia tenka pasakyti, jog tikroji drausmės samprata (lot. disciplina) nieko bendro neturi su baudimu ir prievarta. Drausmė, tai laikymasis tam tikros nustatytos tvarkos ir taisyklių tiek organizuotoje šeimos būklėje, tiek visuomeniniame gyvenime. Vidinės drausmės, pagal Montessori, negali pasiekti nė vienas, kuris nėra laisvas. Tai vėl vienas iš svarbiųjų nuostatų Montessori metode, kuris sunku suprasti senųjų metodų šalininkams arba mokytojams. Toji mintis, kad laisvi vaikai gali būti drausmingi, niekam netelpa galvoje. Pagal Montessori, ne tas individas yra drausmingas, kuris dirbtinai tyli ir nejudėdamas sėdi, kaip tai esti mokyklose; bet tasai, kuris veikdamas, judėdamas, santykiaudamas su kitais, sugeba tvarkingai judėti neužkliudydams baldų nei draugų, žodžiu sugeba valdytis ir gali paklusti išmintingoms gyvenimo taisyklėms. Išmintingos taisyklės visuomet turi derintis su vaiko plėtros pareikalavimais, kurie kiekvienoje plėtros pakopoje yra skirtingi. Kaip laisvam vaiko veikimui, taip ir drausmingam veikimui būtinai yra reikalinga paruošta aplinka.

Drausmės pagrindas — tvarka ir laisvė. Jei nėra tvarkos ir laisvės, tai negali būti ir kalbos apie drausmę. Pvz., jei vaikui iš mažens draudžiama judėti, jei jis laikomas gardelyje, pririštas vežimėlyje, lovutėje ar pagaliau ant rankų, toks vaikas negali būti ir drausmingas. Atimant iš vaiko judėjimo laisvę, sustabdomas ir drausmingumo plėtojimasis. Mažas vaikas turi turėti judėjimo laisvę, kad jis galėtų sukoordinuoti, apvaldyti arba, kitaip sakant, sudrausminti netvarkingus savo judėsius.

Tačiau jei vaikas turi veikti pagal suaugusiųjų paliepimus, o ne vadovaudamasis "jautriniais laikotarpiais" arba savo "vidaus balsu", tai toks vaikas pamažu darosi nedrausmingas ir priešgina. Išviršinė prievarta natūraliąją vaiko energiją nukreipia gynimosi linkme arba, sakyčiau, susargdina vaiko dvasią. Ligos simptomai — nedrausmingi veiksmai bei elgesiai.

Kitas neigiamai atsiliepiantis dalykas i vaiko drausmingumą, tai stoka tvarkos. Tvarka yra geriausia vaiko drausmintoja, ir jos nuostatams vaikas pasiduoda su džiaugsmu ir smagumu. Tačiau, jei nėra kasdieniniame gyvenime tvarkos ir normalaus gyvenimo ritmo, tai begždžios visos pastangos vaiką sudrausminti. Griežta dienotvarkė diena iš dienos, metai iš metų, be žodžių ir be kalbų, padaro vaiką nuostabiai drausmingą.

Valgis, miegas, pasivaikščiojimas, užsiėmimai visada turi būti vykdomi tuo pačiu laiku, o ne atsitiktinai. Tas pasakytina ir apie daiktus: kiekvienas daiktelis turi turėti pastovią savo vietą, kurią turi žinoti kiekvienas šeimos narys ir daiktai turi būti dedami visuomet į vietą. Ypatingai kruopščiai turi būti sutvarkyti vaiko žaisliukai ir visi daikteliai esantieji jo aplinkoje. Pagadinti, sutepti bei netvarkingi daiktai ar žaisliukai tuojau pat turi būti iš apyvartos išimami, nes jie netik užmuša drausmės pajautimą, bet skiepija nedrausmingumą ir sukelia norą viską naikinti.

Bet vienas labai svarbus drausmei ugdyti dalykas, tai vaiko savarankiškumas, nes drausmė pagal Montessori nėra pasyvumas, nieko nedarymas, bet tvarkingas ir sąmoningas veiklumas. Vaikas, kuris moka pats apsirengti, nusirengti, pats nusiplauja ir nusišluosto rankas, padengia stalą ir gražiai valgo, mandagiai patarnauja kitiems, gali išplauti ir sušluostyti indus, iššluoti kambarį, pašluostyti dulkes ir t. t., toks vaikas visuomet bus drausmingas vaikas.

Kai visi pedagoginiai metodai tebesvarsto vaikų drausmės problemas ir tebejieško būdų kaip jas išspręsti — iš vienos pusės ir kaip praktiškai suderinti laisvę ir drausmę — iš antrosios; visa tai mes jau seniai, seniai randame Montessori metode aiškiai teoretiškai išgvildenta ir kuo puikiausiai praktiškai įgyvendinta.

Pats nuostabiausias dalykas viso pasaulio montessorinėse mokyklose, kaip mažamečių, taip ir paaugesniųjų — tai nepaprastas vaikų drausmingumas, kuris tuojau pat krinta į akis kiekvienam žiūrovui. Dažnam, nepažįstančiam Montessori metodo, atrodo keista ir neįtikėtina, kai patenka į 40 — 50 vaikučių klase (nuo 3 - 6 m. amž.) kurie laisvai juda iš vietos į vietą, savo nuožiūra renkasi užsiėmimus, pabaigę darbą, niekeno neraginami, sutvarko ir padeda į vietą priemones. Jei vienas ką pamiršta — kiti mandagiai primena jam arba tiesiog padeda į vietą.

Tokioje klasėje nėra absoliučios tylos ir nejudrumo, bet čia negirdėti įprastinio vaikų rykavimo bei šūkavimo, nematyti beprasmiškumo, nesąmoningo daužymosi bei išdykavimo. Šitokioje vienos vedėjos vadovaujamoje klasėje, kurios balso beveik negirdėti, vyksta, pilna žodžio prasme, **laisvas ir drausmingas gyvenimas.**

Tokios rūšies veikli drausmė, besiremianti vaiko laisve, nėra lengvai suprantama, o jau ypač tiems, kurie įpratę žiūrėti į vaiką, kaip į neišmintingą būtybę, kaip į vergą, kuriam tvarkyti ir drausminti težinoma viena priemonė — rykštė, baudimas ir barimas, prievarta arba geresniu atveju papirkimas dovanomis ir pagyrimais.

Su Montessori atradimais visos tos priemonės, be jokios išimties, pasirodė esančios žalingos vaiko asmenybės formavimuisi, o jau ypatingai, jos susidrausminimui. Jos tarnauja tik vaiko asmenybės, kaip žmogiškosios būtybės, nuvertinimui, jos pažeminimui. Nuvertinta ir pažeminta asmenybė niekuomet negali būti nei laisva, nei drausminga.

Praktiški patarimai

1. Pirm, negu ko nors reikalauji iš vaiko, gerai pergalvok, ar tavo reikalavimas yra išmintingas.

2. Nekalbėk daug, bet trumpai ir aiškiai, nes daug kalbant prišnekama daug nereikalingų dalykų. Mes pamirštame, o vaikas ne.

3. Kas draudžiama arba leidžiama šiandien, tai turi galioti visuomet.

4. Pirmiausia būkime mes patys drausmingi savo kalbose, veiksmuose bei santykiaudami su kitais, tai vaikai bus savaime drausmingi.

5. Nereikalaukime iš vaikų daugiau, nei patys iš savęs.

Trys klusnumo pakopos

Klusnumas, pagal Montessori, yra natūralus žmogaus gyvenimo reiškinys. Tai normalaus žmogaus požymys. Jei vaikas yra teisingai auklėjamas, tai klusnumas atsiranda savaime, tačiau ne iš karto, bet palaipsniui. Kad galėjus paklusti, reikia būti pasiekusiam tam tikrą subrendimo laipsnį. Klusnumo įsigijimas eina kartu su bendrąja vaiko plėtra. Natūraliai vaikas negali paklusti, kol jis dvasiškai reikiamai nesubręsta. Reikalauti iš mažo vaiko, kad jis mums paklustų, yra tas pat, kaip reikalauti iš beraščio, kad jis rašytų.

"Jei žmogaus dvasia neturėtų paklusnumo ypatybės bei sugebėjimo paklusti", sako Montessori, "tai visuomeninis gyvenimas būtų neįmanomas. Paklusnumas yra natūralus žmogaus plėtros aspektas. Ne paklusnumo stokoja pasaulis, bet sugebėjimo paklusnumą kontroliuoti."

Paklusnumas plėtojasi tuo pačiu keliu, kaip ir kitos vaiko būdo ypatybės — per laisvai pasirenkamą veiksmą, paruoštoje aplinkoje. Jeigu bendroji vaiko plėtra vyksta normaliai ir be kliūčių iš suaugusiųjų pusės, tai vaikas nejučiomis pasidaro nuostabiai paklusnus. Tačiau jei vaikui kokiu nors būdu yra sustabdomas bendrasis vystymasis, tai tuo pačiu sušlubuoja ir jo paklusnumas. Neišsivystęs asmuo negali paklusti. Todėl visi atsilikę vaikai yra nepaklusnūs.

Paklusnumo pirmatakas yra savarankiškumas. Kuo vaikas yra savarankiškesnis, tuo jis yra ir paklusnesnis. Iš to seka, jog netiesioginiai reikia vaiką mokyti paklusnumo, bet kuo anksčiausiai reikia jam padėti išmokti pačiam gražiai valgyti, apsirengti, nusirengti, praustis ir t. t. ir t. t. Tai vienintelis kelias, kuriuo padėdami vaikui eiti, mes jam padedame ir klusniam pasidaryti. Kiekviena mamytė, kuri nori matyti savo vaikutį klusnų, pirmiausia ji turi pati išmokti, **kaip jam padėti pasidaryti savarankišku ir nepriklausomu nuo jos malonės.** Tai yra nelengvas dalykas, bet tai yra motinos auklėtojos pareiga. Žinoma, daug lengviau yra aprengti, nuprausti, pavalgydinti vaiką, negu padėti visa tai jam pačiam daryti. Motina, kuri pati viską už vaiką daro, yra tarnaitė, o toji motina, kuri padeda vaikui veikti pačiam, yra auklėtoja.

Pirmuosiuose Vaikų Namuose Romoje, kur pirmą kartą žmonijos istorijoje buvo sudarytos palankios sąlygos vaikų vystymuisi, viena iš daugelio vaikų sielos apraiškų buvo paklusnumas. Vieną dieną šių vaikučių auklėtoja, (kuri pedagoginį pasiruošimą buvo gavusi iš dr. M. Montessori), šitaip išsireiškė Dottoressai: "Šitie vaikučiai yra tokie klusnūs, kad tuojau pat įvykdo, ką aš jiems sakau. Aš pradedu tiesiog, jausti atsakomybę dėl kiekvieno žodžio, kurį aš jiems tariu." Dvidešimt metų vėliau, patyrusi montesorininkė, Motina Izabelė Eugenie, (dabartinė Direktorė "Of the Maria Assupta Training College, Kesington College, Kesington Square, London, W. 8) po daugelio metų dirbdama su mažaisiais, sekant Montessori metodo dėsnius, tą pat yra patvirtinusi. Pagaliau visame pasaulyje, gerai tvarkomų montesorinių mokyklų auklėtojai, nė vienas nesiskundžia dėl vaikų neklusnumo, bet visi pripažįsta, turį būti labai atsargūs su savo reikalavimais, kad bereikalingai neišnaudotų jų paklusnumo.

Montessori klusnumo samprata visai skiriasi nuo lig šiol turėtos bendrosios klusnumo sampratos, kurią sekdami tėvai ir mokytojai tiktai įsako arba paliepia vaikams, ką jie turi ar privalo daryti, arba nedaryti, o šie pastarieji turi jų reikalavimus vykdyti. Jeigu kuriam sekasi įvykdyti tai, ko iš jo reikalaujama, tai toks vaikas laikomas geru ir klusniu, o jei nepasiseka — negeru, nepaklusniu. Montessori, išeidama ne iš prielaidų, bet iš stebimų faktų, įrodė, kad paklusnumo dorybę vaikas įsigyja ne iš karto, bet labai pamažu ir palaipsniui. Pirma vaikas turi išmokti paklusti pats sau, ir tik po to jis tegali išpildyti kitų reikalavimus.

Pačioje pradžioje klusnumas yra nesąmoningas impulsas, vėliau jis pasidaro sąmoningas ir pagaliau jis pereina valios kontrolėn. Tokiu tai būdu ir susidaro trys klusnumo pakopos, kurias žmogus pereina savo plėtros kelyje. Todėl pirmasis uždavinys būtų nediskutuoti nepaklusnaus vaiko problemas, bet suprasti klusnumo vystymosi eigą ir žinoti, kada ir kiek praktiškai galima iš vaiko reikalauti paklusnumo.

Pirmojoj klusnumo pakopoj vaikas kaikada paklauso, bet dažniausiai ne. Žmonės paviršutiniškai galvodami, tuojau mano, kad čia yra vaiko įnoris — "bloga valia". Bet tai netiesa, nes kaip jau esame kalbėję, pirmojoj vaiko gyvenimo padaloje jo veiksmai yra nesąmoningi, impulsyvūs. Tarp 1-jų ir 6-jų metų vyksta sąmonėjimo vyksmas ir įsigijimas savivaldos arba savęs kontrolės.

Iki 3-jų metų amž. vaikas negali paklusti, išskyrus tuos atvejus, kurie atatinka jo tuometinius plėtros paskatus. Vaikas negali paklusti, nes jis dar nėra dvasiškai susiformavęs. Paklusnumo aktas yra priklausomas nuo tų galių, kurios tuo metu jau yra išsiplėtojusios. Nevisada dar ir po 3-jų metų vaikas gali paklausyti arba įvykdyti tai, ko mes iš jo reikalaujame. Pirmiausia turi išsiplėtoti tam tikros savybės (judesių susiklausymas, savarankiškumas), kurios įgalintų vaiką paklusti. Vaikas, kuris dar nėra tvarkoje pats su savim, jokiu būdu negali tuojau pat susiderinti su kito žmogaus valia ir elgtis pagal jo nurodymus, Be to ilgesnį laiką vaikas vis dar negali perprasti priežasties, kodėl to ar kito iš jo yra reikalaujama.

Kiekviena pažanga yra ne kas kitas, kaip vidaus susitvarkymo išdava. Kol vyksta vidinis tvarkymasis (formavimasis), tol vaiko paklusnumas yra sąlyginis: kartais jis gali paklausyti, o kitą kartą ne. Tai aiškus ženklas, kad klusnumo galia arba sugebėjimas jau susiformavo, tik jis tebėra dar netvirtas ir reikia kantriai laukti, kol jis natūraliai sutvirtės, pasiduodamas valios kontrolei. Tai žinodami būkime kantrūs su vaikučiais. Nedresiruokime, nebarkime jų ir nepykime ant jų už nepaklusnumą, klaidingai manydami, kad tai stoka "geros valios". Vaiko vystymuisi ir jo paklusnumo išbujojimui nėra nieko žalingesnio už nusiminimą ir nepasisekimą, o ypač tuo momentu, kai naujoji galia yra susiformavusi, bet vaikas vis dar nėra apvaldęs savo veiksmų. Žodžiu, pirmasis paklusnumo laikotarpis yra būdingas tuo, kad vyrauja nepaklusnumas su nedidelėmis klusnumo prošvaistėmis, kurios su laiku stiprėja visai išstumdamos nepaklusnumą.

Antrasis klusnumo laikotarpis arba pakopa, kai vaikas jau visada gali paklusti ir net gali prisiversti atlikti tokius veiksmus, kurie jam yra nemalonūs. Visos vaiko galios dabar yra taip gražiai tarp savęs susiderinusios, kad jos jau gali būti ne tik paties individo valios vadovaujamos, bet jos gali pasiduoti ir nusilenkti kitų valios vadovybei. Tatai yra didelis laimėjimas kelyje į paklusnumą.

Tačiau gerai žinokime, jog šito žingsnio vaikas negali žengti, jei jam dar trūksta savęs apvaldymo, savo norų ir savo veiksmų suderinimo. O visa tai, dar kartą pabrėžiu, negali būti pasiekiama dėl to, kad mes vaiką žodžiu mokome, aiškiname, reikalaujame, liepiame, priverčiame daryti tai, kas mums atrodo reikalinga. Mūsų uždavinys yra ne kalbėti daug, bet **daug dirbti ir aukotis sudarant kiek galima palankesnes sąlygas vaikui pačiam prasmingai veikti.** Prasmingas veikimas reikalauja tinkamų priemonių ir sąmoningos priežiūros, kad prigimtinė vaiko energija nesiblaškytų betiksliai,

Vaizdai iš minėjimų Miunchene, Vokietijoje.

Kun. dr. P. Gaida, K. L. K. Moterų D-jos Centro V-bos Dvasios Vadas, š.m. gegužės mėn. 22 d. atšventė 25 metų kunigavimo jubilėjų. Kunigų seminariją ir teologijos fakultetą baigęs Kaune, studijas gilino V. Europos universitetuose, teologijos doktoratus gavo Vokietijoje ir Belgijoje; ilgesnį laiką gyveno Belgijoje, kur rūpinosi lietuvių dvasiniais ir kultūriniais reikalais. Atvykęs Kanadon daugeliui tautiečių padėjo imigruoti į šį kraštą.

Kanadoje kun dr. P. Gaida dirba netik pastoracinį, bet ir kultūrinį darbą. Jis yra "Tėviškės Žiburių" vyr. redaktorius, autorius filosofinių knygų: Išblokštasis žmogus, Didysis nerimas, Didvyris ir šventasis.

Australijos Adelaidės Liet. Kat. Moterų D-jos naujoji valdyba pasiskirstė pareigomis — pirm. M. Gavėnienė, vicep. Uldukienė, sekr. S. Pusdešrienė, ižd. Budrienė, lig. lankymui G. Opulskienė, ūkio ved. M. Jucienė, parengimams S. Kazlauskienė. Rev. komisija — A. Steponienė, A. Urnevičienė, S. Jankauskienė. Šis skyrius aktyviai dalyvauja šalpoje Punsko lietuviams.

Lietuvių moterų laimėjimas tarptautinėje veikloje

Š. m. birželio 25-29 dienomis Washington D.C. Sheraton Hotel įvykusioje **General Federation of Womens Clubs** organizacijos konvencijoje pabaltietės delegatės, o ypač Lietuvių Moterų Atstovybės delegatė ir atstovybės pirmininkė Ligija Bieliukienė savo pasiruošimu šiai konvencijai laimėjo daug simpatijų tiek JAV moterų šeimoje, tiek tarptautine prasme.

Šioje konvencijoje 2 metams buvo išrinkta nauja GFWC pirmininkė Mrs. Dexter O. Arnold iš Concord, New Hamshire.

Ši ponia, didelė lietuvių bičiulė, tos dvylikos milijonų narių organizacijos pirmininkė L. Ma. pirmininkę Ligiją Bieliukienę pakvietė "To serve on the GFWC board" t. y. įeiti į GFWC Tarybą. Tai didelis lietuvių moterų laimėjimas. Tai įrodymas, kad pasaulio moterų organizacijoje lietuvė moteris kovotoja, ne tik pagerbta, bet ir jos laisvės ir taikos idealai pripažinti prasmingais.

Amerika jau tokia šalis — jei tapai pastūmėtas — riedi... Štai faktai: Ligija Bieliukienė pakviesta dalyvauti regionaliniuose seminaruose, kurie įvyks Purdue universitete Ind. spalių 24 - 25 d. ir Bostono universitete Mass. spalių 26 - 27 d. Lapkričio mėn. Porto Rico atstovės pakvietė kalbėti Karybų jūrų moterų klubų konvencijoje.

Iš pirmo žvilgsnio gal atrodo, kad tai vieno asmens garbei, ir naudai, bet dėja taip nėra — garbė visoms pabaltietėms moterims, o nauda — jei kol kas neapčiuopiama, bet kovojančios moters idealuose labai paskatinanti — pilna dinamizmo ir ateityje, išmušus laisvės valandai — neįkainojama.

Antruoju dideliu laimėjimu tenka skaityti Pabaltijo tautų moterų atstovybės įteiktos rezoliucijos GFWC organizacijai, šeimų už geležinės uždangos reikalu, konvencijos metu priėmimas. P. T. Moterų Taryba apeliuodama į žmoniškumo teisių pagrindinius dėsnius, pareiškia, kad **Pavergtų tautų savaitės** ar net **metai,** juos paskelbus, yra žingsnis pirmyn, bet jis nėra pakankamas. Tai tik pasyvus protestas — be konkrečių pasėkų. Tam reikia akcijos. Todėl prašo GFWC organizacijos pasiųsti JAV Prezidentui ir Kongresui peticiją, kad JAV imtųsi veiksmingesnės kovos per Jungtinių Tautų delegaciją ir per tiesioginius diplomatijos šaltinius sujungti tremtinių šeimas ir tuo akyvaizdžiai įrodyti JAV ryžtą ir norą įgyvendinti visame pasaulyje tiesą,taiką ir laisvę.

Tai bene pirmas toks aiškus ir drąsus reikalavimas. **V. R.**

---

bet būtų naudojama asmenybės kūrybai. Budri ir išmintinga akis nuolat turi sekti vaiko veiksmus, kad reikalingu momentu galėtų būti suteikiama pagalba arba patarimas.

Tokiu būdu įsigytas paklusnumas yra augščiausios rūšies, ko šiandieninis auklėjimas ir bando pasiekti. Tačiau toji paklusnumo forma negalės būti pasiekiama tol, kol šeima ir mokykla nesupras, **kaip reikia vaikui padėti,** kad jis savaime, be prievartos, pasidarytų klusnus. O padėti nesugebėsime tol, kol rimtai nesiimsime studijuoti vaiko prigimties. Šitų dėsnių praktiškas ir sąmoningas pritaikymas vaikų auklėjimui, kaip šeimose, taip ir mokyklose, įgalinant vaikus plėtotis pagal prigimties reikalavimus, jau akivaizdžiai įrodė visame pasaulyje, kad tokie vaikai nebepasitenkina antrąja klusnumo pakopa, bet žengia toliau į nė kieno nelauktą ir nesitikėtą —**trečiąją paklusnumo pakopą.**

Trečiojoj paklusnumo pakopoj vaikas įsigytą paklusnumą naudoja asmenybės tobulinimui, jos kilninimui. Tai nebėra miglotas kieno nors pamėgdžiojimas arba vergiškas sekimas pranašesnio už save, bet sąmoningos ir valingos pastangos, lenkiant save prie siekiamo idealo įkūnijimo per greitą ir džiaugsmingą paklusimą kitų, atseit, autoritetų valiai. Tokie vaikai arba taip vadinamieji "naujieji vaikai", kurie turėjo laimės formuotis nuo pat jaunų dienų palankiose jo prigimčiai sąlygose, kurias sudarė "naujieji tėvai" ir "naujieji auklėtojai" sekdami MARIJOS MONTESSORI nurodymais, labai gerai nusimano apie asmenybės didingumą bei jos pranašumą.

1. Klusnumas yra išdava vaiko vidinių galių susivienijimo į darnų junginį.
2. Vaiko savarankiškumas yra kelias į paklusnumą.
3. Savarankiškumui įsigyti nėra kito kelio kaip **praktiškieji gyvenimo pratimai.**

Maironio minėjimas. Oakvillė, Kanada

• MOTERYS PASAULYJE

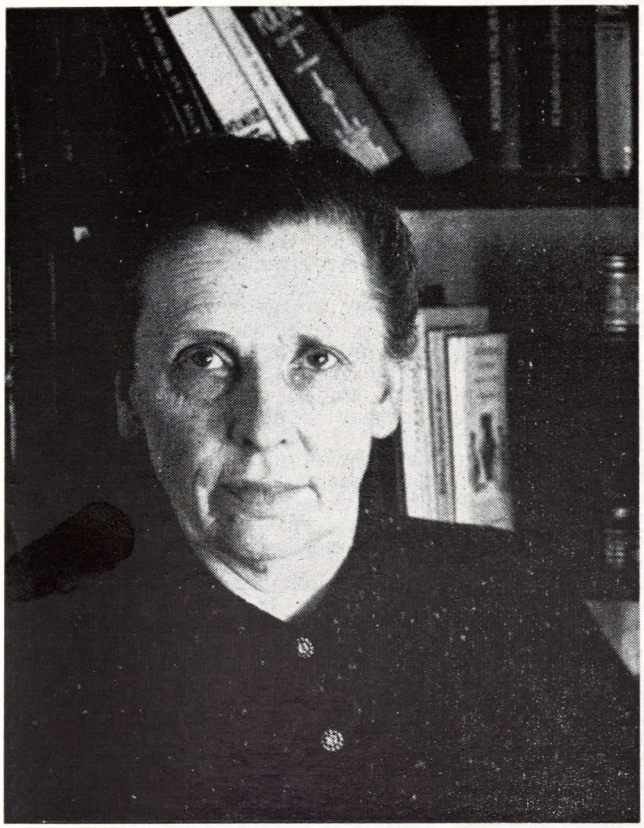

JUBILIATĖ DR. EMILIJA NORVAIŠIENĖ

Dr. Emilija Klemkaitė - Norvaišienė, vaikų ligų specialistė, šiemet švenčia 70 m. amžiaus sukaktį. Ji buvo žinoma Vilniuje, kaip lietuvių vaikų globėja sunkiais karo metais. Gimusi 1892 m. Pagojės polivarke, Pandėlio valšč., Rokiškio apsk., mokėsi Šiaulių ir Mintaujos gimnazijose, universitetą, medicinos fakultetą, baigė Maskvoje. Grįžusi Lietuvon, ilgus metus dirbo Kauno Valst. Vaikų klinikoje ir Ligonių kasos kolektyve. Priklausė Motinos ir kūdikio globos ir Žmogaus globos draugijom, kur pasireiškė socialinės globos darbe.

1939 m. ji buvo nusiųsta į Vilnių organizuoti ir vadovauti Vaikų konsultacijai ir Kūdikių lopšeliui. Čia teko susidurti netik su įvairių tautybių politiniais sunkumais, bet taip pat pereiti sovietinį tardymą ir kalėjimą.

Nuo 1941 m. dr. Norvaišienė buvo paskirta Vilniaus Poliklinikos direktore, kuriai taip pat priklausė viso miesto vaikų mediciniška priežiūra: konsultacijos, mokyklų ir prieglaudų medicina, vaikų vasaros kolonijos ir mediciniška pieno virtuvė. Šitose įstaigose dirbo apie pora šimtų medicinos personalo — daugumas lietuvių. Tuometinis karo stovis, trūkumas ir normavimas maisto, vargino ne vieną lietuvio šeimą. Matydama mūsų vargstančius vaikus, dr. Norvaišienė, susitarus su miesto maitinimo skyriaus viršininku, gavo tam tikrą maisto kontingentą, kurį paskirdavo, kaip papildomą maistą nusilpusiems vaikams. Šita pagalba pasinaudojo daugelis mūsų tautiečių. Dr. Norvaišienė taip pat aktyviai talkininkavo kun. A. Lipniūno vadovaujamame Vilniaus lietuvių šalpos darbe, kurį vėliau perėmė prel. L. Tulaba. Dr. Norvaišienė 1944 m. Vilniuje - Žvėryne suorganizavo Savitarpinės Pagalbos vaikų sanatoriją, bet neteko jai ilgai vadovauti, nes viską palikus reikėjo pasitraukti į Vakarus.

Vokietijoje darbą tęsė savo specialybėje Mainzo ir Wuerzburgo ligoninėse. Nuo 1952 m. gyvena Kanadoje Toronte, čia aktyviai reiškiasi visuomeniškoje veikloje, buvo K.L.K.M.D-jos Centro valdyboje ir ilgamete nare Caritas ir L.B. Šalpos Fondo komitetuose, įkūrė ir vadovavo Vasario 16 gimn. gydytojų būreliui ir t. t. Per ilgus savo profesinio darbo metus dr. E. Norvaišienė nenuilstamai darbavosi lietuviškos visuomenės labui.

E. P.

Sol. V. Kojelienė rengiasi pirmam profesiniam koncertui, kuris įvyks Čikagos miesto centre.

Dail. A. Kašubienė — keramikė pradėjo daugiau dirbti mozaikoje. Po pavykusios parodos Niujorke buvo pakviesta padaryti didesnius mozaikinius darbus. Dailininkė gavo pasiūlymą paruošti filmą apie mozaikos techniką darbą.

B. Rukšėnaitė, Argentinoje baigė biochemiją ir toje srityje gavo daktaro laipsnį.

J. Švabaitė-Gylienė, poetė, atvykusi iš Australijos dirba "Draugo" redakcijoje.

R. Švambrytė, pianistė, dažnai girdima Australijos lietuviškuose parengimuose.

R. Plokštytė-Vaičaitienė Australijoje turi savo baleto mokyklą.

Dr. M. Gimbutienė, dirbusi mokslinį darbą Kalifornijoje, Stanfordo unte, išvyko į archeologų suvažiavimą Europoje.

Z. Orentienė, baleto šokėja, jau eilė metų Toronte turi klasikinio baleto studiją, kuri yra vertinga netik meniškų, bet ir lietuvišku atžvilgiu.

Vergijos griuvėsiuose, Kesiūno drama buvo suvaidinta Brazilijoj Sao Paulo L. K. M. D-jos suruoštame vakare. Vakaras praėjo su dideliu pasisekimu.

Madų paroda įvyko Čikagos Jaunimo Centre, kur šalia profesionalės E. Tutlienės dalyvavo ir mėgėjos, kaip E. Kučiūnienė, S. Olšauskienė, P. Vaitaitienė, O. Baukienė, L. Sodeikienė, M. Memėnaitė ir kit.

Motinoms kursai ruošiami A. L. Montessori draugijos. Jų tikslas — praktiškas paruošimas apsiėjime su vaikais, išvengimas konfliktų, nesklandumų ir t. t.

Motina Marija Augusta ir sesuo Juozapa atšventė 25 metų vienuoliško gyvenimo sukaktį, kuri buvo iškilmingai paminėta Putnam'o vienuolyne. Dalyvaujant vietinei Bažnyčios vyriausybei ir daugeliui svečių.

Solistė Agnė Paškevičienė, lyriškai kolaratūrinis sopranas, šiemet baigusi Lietuvos Operos solistės Elzbietos Kardelienės vedamąją Muzikos studiją Montrealyje ir jau daugelį kartų koncertavusi Montrealyje ir Toronte.

OPEROS SOLISTĖS ELZBIETOS KARDELIENĖS MUZIKOS STUDIJA

Lietuvos operos solistės Elzbietos Kardelienės Muzikos Studija veikia nuo 1949 metų. Studijoje mokoma dainavimo, fortepijono ir muzikos teorijos.

Per trylika Muzikos Studijos veikimo metų, per ją yra perėję per šimtą mokinių, ne vien lietuvių. Solo dainininkių per Muzikos Studiją yra perėję 14, bet tiktai dvi mokinės — Jonė Pauliūtė ir Agnė Paškevičienė yra pabaigusios pilną Studijos kursą.

Iš lietuvaičių solo dainavimo be jau suminėtųjų J. Pauliūtės ir A. Paškevičienės mokėsi dar šios: J. Kavaliauskaitė-Sriubiškienė, G. Butkutė-Čapkauskienė, p. Daušienė, St. Mašalaitė ir V. Žiemelytė Kitos solo dainavimo mokinės buvo latvės, prancūzės, anglės, čekoslovakės ir kt.

Iš pianistų keli mokiniai perėjo į McGill Universiteto konservatoriją. Ta pati programa yra dėstoma ir Muzikos Studijoje.

Vienas geriausių Muzikos Studijos mokinių Raimundas Kličius po penkerių mokslo metų įstojo į devintąjį konservatorijos kursą ir ateinančiais metais konservatoriją baigia. Jis jau eilė metų vargonuoja Aušros Vartų bažnyčioje mokinių mišioms. Jis ir daugelis kitų Muzikos Studijos mokinių atskirais atvejais koncertuoja, dalyvauja parengimuose — ir solistės dainininkės ir pianistai.

E. Kardelienės Muzikos Studijoje visi mokiniai būtinai mokomi lietuviškų dainų, giesmių, liaudies dainų, kurių dalį mokytoja paima iš lietuvių kompozitorių harmonizuotų rinkinių, kitą dalį ima iš brolių Juškų rinkinių ir jas pati harmonizuoja, pritaikydama individualiai mokiniams, žiūrėdama jų pasiruošimo laipsnio ir muzikinio sugebėjimo. Šitas dainas mokiniai dainuoja patys sau akomponuodami.

Visiems pianistams yra privalomas lietuvių kompozitorių kūrinių skambinimas, o dainininkėms solistėms — lietuviškų liaudies dainų ir lietuvių kompozitorių kūrinių dainavimas.

Kiekvieną pavasarį Muzikos Studija ruošia viešus metų užbaigimo koncertus, kuriuose pasirodo visi mokiniai su savo metų darbo vaisiais ir pažanga.

ISPANŲ MERGAITĖS IR MOTERYS

Paprašytas "MOTERS" žurnalo redakcijos parašyti porą sakinių apie ispanų moteris ir mergaites, kreipiausi į mūsų tautietį kunigą Patalavičių, gyvenantį nuo seniau Ispanijos sostinėje, ir jau visa dvylika metų besidarbuojantį vienoje didelėje ispanių mergaičių gimnazijoje, kuriai vadovauja šv. Jono Bosko seserys salezietės, oficialiai vadinamos Marijos Krikščionių Pagalbos Dukterimis. Sutikęs mūsų tautietį kunigą gavau iš jo žinių, kurias patiekiu lietuvėms skaitytojoms.

Kokios mergaitės mokosi Madrido gimnazijoje? Jų amžius gan įvairus: nuo 6-7 metų. Gal bus keista, kad tokios mažytės pradeda lankyti mokyklą, bet Ispanija yra pietų kraštas, šiltuose kraštuose jaunimas bręsta daug greičiau negu šaltuose; negu pvz. pas mus Lietuvoje, ar Kanadoje. Čia 12 metų "pana" jau moka nusišypsoti tiekos pat metų "vaikinui". O 16-kos metų jau moteris iš "stuomens ir liemens". Tačiau čia labai jaunos neteka, nes Ispanijoje nėra turtų — nėra pinigo, o be cento kišenėje, ne vedybos ir ne gyvenimas, labiausiai kai reikia susirasti butą, padoresnį darbą etc. Pagaliau kieta ispanų moralė į perdaug jaunų vedybas žiūri kreiva akimi.

Tiek jaunos ispanės mergaitės, tiek ištekėjusios moterys nedirba fabrikuose ar įstaigose, kaip kad vokietės, anglės ar amerikietės. Ispanės išlaiko patį augščiausią moteriškumo laipsnį visą gyvenimą: ispanė visados pasilieka namų židinio "karalienė", o ne fabriko darbininkė, ar raštinės tarnautoja. Todėl ispanės gabumai ir dorybės šioje srityje yra labai augštos kokybės ir kiekybės. Gimnazijos mergaitės daugeliu atvejų, kad ir baigusios gimnaziją, nelabai kimba į augštuosius mokslus, o daugiau stengiasi pasiruošti savo moteriškai misijai ir būsimajam praktiškam gyvenimui namų židinyje. Kurios,baigusios gimnaziją, pasuka un-tan, dažniausiai pasirenka studijuoti chemiją, matematiką, filosofiją, ar pedagogiką. Mažiau, pvz. eina į mokytojų seminarijas. Nemažas nuošimtis pasirenka vienuolinį gyvenimą įvairiose savo krašto ar misijų vienuolijose, ypač važiuoja į Vidurio ir Pietų Amerikos misijas.

Ispanių mergaičių ir moterų religinis ir moralinis stovis

Kai bendrai pasaulyje, ypač po II D. karo, daug kur nutolstama nuo Dievo ir Jo įsteigtos Bažnyčios, dėl įvairių priežaščių, o moralė regimai smunka, tai klasiškai katalikiškoje naujojoje Ispanijoje jaunimas auklėjamas stebėtinai geroje ir sveikoje religinėje ir moralinėje aplinkoje ir Dievo baimėje. Tai priklauso nuo moraliniai sveikų ispanų šeimų, nuo kietos krašto moralės, nuo tvarkingų vedybų ir šeimyninio gyvenimo ir stengimosi neįsileisti Ispanijon nepadorių užsienio spektaklių ir jaunimą blogai paveikiančių įtakų ir t. t. Ispanijos moterys ir mergaitės, palyginus su užsieniu, yra "kuklios vienuoliukės, nes dvasiniai pakankamai gerai aprūpinamos. Pradinėse mokyklose, gimnazijose ir un-tuose jaučiama išganinga ir stipri religinė srovė. Sakoma, kad nuo katalikiškos Ferdinanto ir Izabelės gadynės — niekad ispanų jaunimas neturėjo tokios puikios progos taip katalikiškai išsiauklėti, kaip dabar.

Ispanų moksleivės ir pavergta Lietuva

Ispanai, kaip žinoma, nepripažino ir nepripažins sovietinės Lietuvos okupacijos, užtat plačioji ispanų visuomenė nenori nei girdėti apie neteisėtą sovietų įsikraustymą į mūsų tėvynę. Ispanų radijas ir spauda varo nemažą reakciją prieš tai. Mūsų gimnazijos mergaitės taip pat puikiausiai žino, kas Lietuva, ir kur ji yra. Mūsų gimnazijoje kasmet švenčiame Vasario Šešioliktąją, todėl mokinės tą dieną išklauso šv. Mišių ir aukoja savo Komuniją bei maldas už kenčiančią ir laisvės laukiančią Lietuvą. Šia proga joms papasakojama šis tas plačiau apie mūsų žmonių ir Lietuvos kančias ir priespaudą, jų lūkesčius bei viltis, ir pagaliau šis tas iš Lietuvos istorijos ir panašiai. Ypač stengiamasi pristatyti Lietuvą kaip katalikišką kraštą, nes tas ispanus dar daugiau domina, kadangi jie puikiai žino, kad lietuviai daugumoje yra katalikai, ir kad Lietuva yra katalikybės avangardas Šiaurės-Rytų Europoje.

A. T.

Liurdo grota Prancūzijoje. Šiemet sukako 100 m. nuo Bažnyčios oficialaus pripažinimo stebuklingosios šventovės.

Nuotrauka daryta einant į Anglijos karaliaus Jurgio V rūmus.

A. A.

REGINA

SIDZIKAUSKIENĖ

Su a.a. Reginos Marijonos Sidzikauskienės mirtimi į amžinybę nukeliavo bene pati ryškiausioji moteriškoji nepriklausomos Lietuvos valstybės diplomatinės tarnybos asmenybė. Jokioje kitoje profesijoje žmonos vaidmuo nėra toks atsakingas ir didelis, kaip diplomatijoje. Reginos Sidzikauskienės išvaizda, išauklėjimas, įgimtas taktas, absoliutus moralinis integralumas, gilus patriotizmas ir būdas ją skirte skyrė diplomatijai.

Pirmasis velionės pasireiškimas diplomatinėse pareigose buvo Šveicarijos sostinėje Berne. Šveicarijos prezidentas ir užsienių reikalų ministeris tais laikais buvo Giuseppe Motta. Popiežiaus nuncijus buvo arkivysk. Maglione, vėliau kardinolas valstybės sekretorius. Gausus diplomatinis korpusas. Pamažu užsimezgė ir velionės santykiai su tais asmenimis. Šveicarija pirmoji senųjų Europos valstybių pripažino Lietuvą de jure. Lietuvos atstovavimas Berne buvo jungiamas su atstovavimu Tautų Sąjungoje. Todėl ir Ženevoje Regina Sidzikauskienė buvo dažna savo vyro palydovė ir talkininkė. 1921 m. Barcelonoje, Ispanijoje, posėdžiavusi Tautų Sąjungos sušauktoji Susisiekimo ir Tranzito konferencija buvo pirmoji tarptautinė konferencija, kurioje dalyvavo ir atsikūrusios Lietuvos valstybė. Velionei buvo tai kartu ir pirmas tos rūšies diplomatinis krikštas.

Po Berno dešimtį metų (1921-31) Regina Sidzikauskienė buvo Lietuvos pasiuntinybės Berlyne šeimininkė. Šios pasiuntinybės salionuose ji priiminėjo Vokietijos reichskanclerius Marxą, Mueller-Franken, Bruenningą, užsienių reikalų ministerius — dr. Strezemann, Curtius, — kitus kabineto narius, Reichstago pirmininką Paul Loebe, partijų ir frakcijų lyderius, vokiečių tų laikų ūkio, mokslo ir meno žymiausias asmenybes, jų tarpe ir prof. Einšteiną, Theodor Wolff, (Berliner Tageblatt), Georg Bernhard (Vossische Zeitung), prof. Ludvig Stein (B-Z am-Mittag) vyr. redaktorius. Diplomatinio korpuso Berlyne dekanas nuncijus Eugenio Pacelli, vėliau popiežius Pijus XII, buvo neretas velionės svečias, taip pat ir visi kiti diplomatinių misijų šefai. Ypač artimi santykiai buvo užsimezgę su prezidento Hindenburgo valstybės sekretorium dr. Otto Meissner ir jo žmona. Pas prezidentą Hindenburgą ji susitiko su Afganistano ir Egipto karaliais ir kitomis to laiko įžymenybėmis.

Po Berlyno sekė Londonas. Karalius Jurgis V, karalienė Mary, visa karališkoji šeima, ministeriai pirmininkai Baldwin ir MacDonald, abu Chamberlainai — Sir Austin ir Neville, — užsienių reikalų ministeris Sir John Simon ir jo pavaduotojas Anthony Eden, augštieji užsienių reikalų ministerijos pareigūnai, parlamento nariai, su Lietuva prekiavusieji biznieriai, spaudos atstovai — Wickham Stead ir kt. — buvo asmenys, su kuriais ir Regina Sidzikauskienė santykiavo. Ji buvo dažnai ir prielankiai priimama Anglijos karaliaus ir karalienės, sosto įpėdinio ir kitų princų Buckinghamo rūmuose, taip pat ir pas markyzą Londondery ir Londono Lord-mayorą. Iš kitų valstybių diplomatų Londone suminėtinas Vokietijos ambasadorius von Neurath ir jo žmona. Karo metu v. Neurath drauge su valst. ministeriu Meissneriu padėjo velionei ištraukti jos vyrą iš Auschwitzo K-Z.

Savo pirmoje jaunystėje mokytojavusi Regina Sidzikauskaitė mylėjo ir, kiek leido sąlygos, globojo augštuosius mokslus ėjusį Lietuvos jaunimą. Jo buvo gausu Šveicarijoje, ypač Friburge, ir Vokietijoje — Berlyne ir kituose miestuose. Nevienai lietuvei studentei ir nevienam lietuviui studentui ji buvo ir užuovėja ir draugiška patarėja.

Šveicarijoje Reginos laikais studijavo: Stasys Šalkauskis, Kazys Pakštas, Vincas Mykolaitis-Putinas, Eduardas Turauskas (vėliau mūsų pasiuntinybės Berne sekretorius), Vincas Podolskis (vėliau vyskupas), Uršulė Urnėžytė (vėliau Stočkienė), Endziulaitytė (vėliau Ruginienė), Ona Bindokaitė (vėliau Kriaučiūnienė), Marija Ambrozie-jūtė ir kiti.

Vokietijoje, ypač Berlyne, labai daug, sunku visus išvardinti. Atsimenu Vincę Jonuškaitę (vėliau Zaunienę), Sofiją Lukauskaitę (vėliau Jasaitienę), Petrą Karvelį ir daugelį kitų, jų tarpe nemaža klaipėdiečių.

Regina Sidzikauskienė gimė Marijampolėje 1892 m. rugsėjo 8 d. Mirė Delhi, N.Y., ligoninėje 1961 m. gruodžio 24 d.

A. A. OP. SOL. ADELĖ NEZABITAUSKAITĖ - GALAUNIENĖ

mirė 1962 metų pavasarį Kaune (gimusi 1897 m. Baidokų kaime Salantų valsč., Kretingos apsk.). Mokėsi Saulės mokytojų seminarijoje Kaune, vėliau balsą lavino Maskvos Filharmonijos konservatorijoje. Jau nuo mažens domėjosi dainavimu, dalyvavo įvairiuose choruose ir mokykloje pasirodydavo solo.

Grįžusi Lietuvon ruošė koncertus įvairiuose miestuose. Aktyviai veikė Liet. Meno Kūrėjų D-joje, operos organizavimo darbe. 1920 m. gruodžio mėn. 31 d. pastatytoje pirmoje operoje Lietuvoje, "Traviatoje" vaidino Violetos vaidmenį. Įvairiose operose yra sukūrusi per 20 rolių. Nuo 1930 m. pasitraukusi iš operos ir toliau reiškėsi muzikiniame darbe, kaip operų recenzentė ir dirigentė. L.K.M.D-jos kongrese, Kaune 1933 m., dirigavo tūkstantiniam moterų chorui, o 1934 m. Palangoje skautų stovykloje sutinkant Baden-Powel.

A. Galaunienė, kaip Lietuvos operos veteranė yra suvaidinusi didelį vaidmenį lietuviškos muzikos ir kultūros gyvenime.

A. A. ONA STULGINSKIENĖ

Kaune mirė buv. Lietuvos prezidento žmona Ona Matulaitytė-Stulginskienė. Buvo apie 70 metų amžiaus ir paskutiniu laiku sunkiai sirgo.

A. A. KUN. JONAS MATUSAS, dr. habil. docentas, mirė 1962. VI. 26 d. (g. 1899 m. Vaiguviškių k. Plokščių valsč., Šakių apsk.). Žinomas Lietuvos istorikas. Baigęs kunigų seminariją, šventinimus gavo 1924 m. Studijas tęsė VDU teologijos-filosofijos fakultete, kurį baigė 1926 m. ir 1931 m. už desertaciją "Lietuvių rusinimas per pradžios mokyklas" gavo daktaro laipsnį. Mokytojavo įvairiose mokyklose, dirbo Liet. kat. blaivybės d-joje. 1936 metais VDU apgynė habilitaciją, gavo docento teises. Dėstė universitete Lietuvos istoriją. JAV dirbo pastoracinį darbą ir dėstė vyskupijos seminarijoje Grand Rapids, Mich.

Nuo 1918 m. iki mirties plačiai bendradarbiavo įvairiuose laikraščiuose ir žurnaluose, daugiausia rašydamas Lietuvos ir kultūros istorijos temomis. Yra parašęs ir beletristinių kūrinių. Kun. Jonas Matusas yra būvęs nuolatinis "Moters" žurnalo bendradarbis.

VITAMINŲ REIKŠMĖ VAIKO SVEIKATAI

PROF. DR. V. TUMĖNIENĖ

Vitaminas A

Vitaminų mokslas buvo labai didelis, svarbus įnašas medicinai XX amžiuje. Senovės žmonės nežinojo vitaminų, bet stebėjo ligas, kurių simptomai buvo panašūs avitaminozėms, t. y. ligoms dėl vitaminų stokos kūne. Graikijoje karo ar bado metais buvo žinoma liga, kuri reiškiasi naktiniu blogu matymu ar aklumu, yra aprašyta Hippokrato raštuose; įdomūs yra patarimai gydyti ją valgant jautienos kepenis, ar trinti akis kepenų mostimi. Atradus vitaminus, sužinojome, kad kepenyse randasi Vitaminas A, labai svarbus geram matymui.

Vitaminu A tenka susidomėti ypatingai tėvams, nes jis yra **vienas iš svarbiausių vitaminų vaiko augimui ir sveikatai.** Jaunas kūdikis, negaudamas jo, negali augti, vystytis, neturi atsparumo, gauna lengvai infekcijas, pūliavimus.

Iš kur gauname vitaminą A?

Vit. A randasi gyvulių kūne ir augaluose, bet nevisur vienodame kiekyje, mes jį gauname maiste; svarbiausias jo šaltinis yra pieno riebalai, jo produktai, kiaušinių tryniai, kepenys ir žuvies taukai, kurie gaunami iš žuvų menkių kepenų. Mažesniame kiekyje v. A yra žalios spalvos daržovėse: špinatuose, salotose, o sausose daržovėse ir grūduose labai mažai.

Pigmento karotino reikšmė

Geltonos ir raudonos daržovės: morkos, griešČiai, saldžios bulvės, kukurūzai, pomidorai turi ypatingus dažus — karotiną, taip pat jis randasi spalvotose, uogose: avietėse, serbentose, agrastuose ir kt. Pigmentas karotinas nėra lygus v. A, bet jam artimas. Patekęs kūnan su maistu kraunasi kepenyse, pavirsta ten v. A, todėl jį vadiname provitaminu A. Karotino yra ir piene, jo kiekis priklauso nuo karvės maisto: kiek jame yra karotino. Taip pat karotinas kraunasi kiaušinio trynyje ir pareina nuo vištų maisto; jis labai reikalingas viščiuko vystymuisi kiaušinyje. Pagimdžiusios moters krūčių pienas — colostrum turi pirmas dienas daug karotino, taip pat ir pas gyvulius. Jis labai reikalingas naujagimio vystymuisi.

Odos nudažymas karotinu

Kas valgo labai daug daržovių, vaisių turinčių karotiną, gali gauti geltoną odą, kuri aiškiausiai pasirodo ant delnų ir padų, panaši į geltligę, bet nenudažo gleivinių. Dažniausiai tenka stebėti karotinu nudažymą pas kūdikius, kurie gauna daug morkų košelės, morkų, pamidorų, apelsinų sunkos; sumažinus ar atėmus laikinai tą maistą, geltonumas išnyksta. Bet nevisi yra vienodai palinkę odos nusidažymui nuo karotino.

Kuomet gali pritrūkti vitamino A?

Vitamino A pritrūksta kūne, jei jo ir provitamino — karotino negaunama pakankamai maiste, taip pat sergant ilgesniu ar chroniniu virškinimo takų susirgimu, arba kepenų liga. Nėštumo ir gimdymo metu jis daugiau sunaudojamas, taip pat ilgiau sergant infekcine liga.

Vitaminas A svarbus geram matymui

Vit. A yra labai svarbus akių regėjimui, jis įeina į akies tinklinės plėvės (retinos) cheminį sąstatą, prisideda prie jos purpuro gamybos, dėka kurio matome, veikiant jį šviesos spinduliams. Nuo šviesos purpuras lieka geltonas, oranžinis ir išblunka, pavirsta v. A, iš kurio vėl gaminamas purpuras. Geram matymui v. A turi būti papildomas, krauju atnešamas į tinklinę.

Naktinis aklumas

Išsieikvojus per dieną v. A, jo gali pritrūkti; purpuras neatsistato, matymas silpnėja, gaunasi naktinis aklumas, vadinamas vištakiu — hemeralopia. Seniau, gavėnios metu Lietuvos gyventojai pasninkaudavo 6 savaites, maitinosi bulvėmis, duona, augaliniu aliejumi; visai nevartojo pieno, sviesto, kiaušinių. Tarp jų pasitaikydavo neretai naktinis aklumas, kuris išnykdavo, grįžus prie normalaus maisto.

Negreitas prisitaikymas tamsoje

Pasitaiko irgi, kad sveiki vaikai su geru matymu dieną, negali greit prisitaikyti tamsoje. Tą akių trūkumą galima greit pašalinti gydant žuvies taukais. Taip pat geram vairavimui svarbu yra, kad vairuotojas greitai prisitaikytų ir matytų tamsoje po to kai artėjančio automobilio smarki šviesa pataiko į akis, nuo jos nublunka akių purpuras. Pagal prisitaikymo greitumą sprendžiama, ar akių tinklinė gauna greitai ir pakankamai v. A.

A avitaminozė — kseroftalmija

Antra v. A reikšmė akims yra palaikymas jų gleivinės drėgmės, apsaugojimas nuo jos sukietėjimo ir infekcijų. Nesant pakankamai v. A ašarinių liaukų epiteliumas džiūsta, ašarų takai apanka, nepraleidžia ašarų akims. Kai gleivinė suragėja, lengviau patenka bakterijos, iššaukia infekciją; tokį stovį vadiname kseroftalmija, kuri yra avitaminozė A. Perėjus infekcijai gilyn, gaunasi apakimas.

Jau 20-to š. pradžioje, kuomet dar nebuvo žinių apie avitaminozę A, gydytojai stebėjo, kad kūdikis sergąs viduriavimu, todėl maitintas tik klijais be pieno ilgesnį laiką, nustodavo augti, krisdavo svoris, atsparumas išnykdavo, gaudavo įvairias infekcijas odos ir alsuojamų takų ir neretai sunkią akių ligą. Pradėjus jį maitinti žuvies taukais, stovis pagerėdavo. D. karo metu buvo nemažai kūdikių 3-5 mėn. amžiaus sergančių kseroftalmija Vokietijoje ir Danijoje, nes jie buvo maitinami nugriebtu pienu.

Vitamino A veikimas gleivėms

Dabartiniu metu, dėka gerai organizuotos kūdikiu globos ir jų maisto priežiūros, kseroftalmija būtų retenybė. Eksperimentai su gyvuliais rodo, kad v. A turi didelės reikšmės ne tik akių gleivinėms, bet ir kitoms alsuojamų, virškinamų ir šlapumo takų gleivinėms. Dėl stokos v. A jos pasikeičia, džiūsta, kietėja ir lengviau įvyksta jų infekcija. Todėl patariama, kad kūdikiai ir vaikai gautų tokį maistą, kuriame yra pakankamai vitamino A ir provitamino, kad apsaugotų gleivines nuo pasikeitimų ir išsigimimo, o tokiu būdu išvengtų infekcijų. Deja, nėra įrodymų, kad v. A padėtų kovoti su įvykusiu apsikrėtimu, ir sustiprintų antikūnių gamybą.

Sveika mergaitė

KVĖPAVIMAS

Kvėpavimas yra vienas iš pagrindinių gyvybės palaikytojų, tampriai susijęs su mūsų vidaus pergyvenimais ir kūno sveikatingumu. Jau senovės Kinijoje didelis dėmesys buvo kreipiamas į kvėpavimą — per 1 min — 6 įkvėpimai, per 24 val — 8640 įkvėpimų. Šiais moderniais laikais per parą yra padaromi 23.000 įkvėpimų. Iš šitų skaičių matyti, kad kvėpavimas eina pavojingu keliu ir dažnai būna įvairių ligų ir sutrikimų priežastimi.

Tiesioginiame sąryšyje su kvėpavimu yra šių organų funkcijos:

- širdies veikimas
- kraujo apytaka
- kepenų kraujo cirkuliacija
- virškinamojo trakto veikimas
- nuodingų medžiagų pašalinimas

Teisingas kvėpavimas priklauso nuo teisingos kūno laikysenos. Tiesi kūno padėtis įgalina plaučius pilniau kvėpuoti, krūtinės lasta geriau išsivysto; atvirkščiai, permažai oro įkvėpiant krūtinė įdumba. Todėl teisingą kūno laikyseną reikia pradėti ugdyti nuo mažens, nes daugelis vaikų jau mokyklos suole, nuo netinkamo sėdėjimo įgauna stuburkaulio iškrypimus ir kitus trūkumus. Prie kvėpavimo trugdymo taip pat prisideda:

- per siauri rūbai ir gorsetai
- sėdėjimas susikūprinus
- augliai nosyje, kurie trugdo praeiti orui.

Teisingas kvėpavimas yra nosinis kvėpavimas. Patį kvėpavimo būdą galima skirti į dvi rūšis:

- pilvo kvėpavimas, kuris jaudina kepenų ir virškinimo trakto veikimą
- krūtinės kvėpavimas, kuris gerai išvalo plaučių viršūnes

Kuris kvėpavimo būdas yra sveikesnis — yra įvairių nuomonių, bet pilnai sutinkame su tuo, jog sveikiausias yra pilnas gilus įkvėpimas, kuris apima krūtinę ir pilvą.

Kvėpavimo pratimas ryte:

Atidarius langą, atsigulti lovoje — be pagalvės, pritraukti kelius, greitai ir giliai įkvėpti į pilvą ir iš lengvo iškvėpti, šitas pratimas masažuoja širdį ir pagyvina kraujo apytaką.

Tokiais keliais įkvėpimais pagelbėsime savo sveikatingumui.

VAIKO KAMBARYS

Vaiko kambarys yra sklrtas ne tik miegojimui, bet taip pat žaidimui ir darbui, todėl tam tikslui skiriant kambarį reikia žiūrėti, kad jis būtų sausas, šviesus, saulėtas ir pietų pusėje. Kad susidarytų lengva ir linksma nuotaika, sienų spalvas parinkti šviesias— pastelines; labai tinkami yra plaunami tapetai su įvairiais vaikiškais motyvais, tačiau patartina tik vieną sieną daryti margą, kitas — vienos spalvos. Bendrai, reikia vengti nuobodžių languotų, dryžuotų ar gėlėtų tapetų. Labai praktiška yra iki pusės sienos vartoti įvairių rušių plastikos fabrikatų medžiagą, kuri gerai atlaiko įvairius smūgius, kalimus, piešimus ir yra lengvai išvaloma.

Apšvietimas turi būti stiprus, bet neakinantis. Juo vaikas mažesnis, juo labiau turi būti izoliuotos ir neprieinamos įvairios lempos. Geriausias apšvietimas tik palubėje. Mokyklinio amžiaus vaikui reikia dar pritaisyti lempą prie sienos virš darbo stalo. Reikia vengti įvairių elektrinių laidų, stiklinių gaubtuvų ir kitų elektrinių prietaisų, su kuriais taip dažnai įvyksta nelaimės.

Atsargos priemonių taip pat reikia imtis su langais ir balkonais, apsisaugant grotelėmis ar tinklu.

Lango užuolaidų medžiagas pasirinkti lengvai plaunamas, nesiglamžančias ir tokias kurių nereikia lyginti, kad galima būtų dažnai keisti; spalvas taikyti prie sienų šviesiuose tonuose.

Spintos rūbams geriausia yra sienose. Paaugliui vaikui reikia įtaisyti pakabinimus pasiekiamam augštyje, kad pats galėtų pasiimti rūbelius. Spintos duris dažyti ta pačia spalva, kaip kitas kambario duris, kad viskas susiderintų.

Pasirenkant vaiko kambario baldus reikia žiūrėti, kad jie būtų praktiški, patogūs, neužimtų perdaug vietos ir būtų lengvai valomi. Geriausi yra tokie baldai, kurie "auga" kartu su vaiku, ir kuriuos, perstatant ar sukeičiant dalis, galima naudoti nuo mažamečio iki 10 metų ar daugiau. Gal tokie baldai yra kiek brangesni, bet jie verti savo pinigų. Pagaliau, turint gabumų, baldus galima pasidaryti ir namuose.

Didžiausia problema vaiko kambaryje yra lova, ypač jei miega keli vaikai. Norint turėti daugiau vietos reikia naudoti dviaukštes ar sustumiamas lovas, bet tas naudotina tik vyresniesiems. Esant vienam mokyklinio amžiaus vaikui, jo kambaryje geriausia vietoj lovos pastatyti kušetę, kad galima būtų naudoti ir sėdėjimui. Mažamečiui reikia parinkti lovelę, kurią būtų galima naudoti ilgesnį laiką. Jei kambarys yra pakankamai didelis, nuo 3 - 4 metų amžiaus vaikams galima vartoti didesnę lovą su užtvaromis.

Labai svarbu turėti vaiko kambaryje didesnį stalą, tinkamą žaidimui, kalimui, piešimui ir t. t. Darbo stalas mokykliniams vaikams turi būti šviesioje vietoje, geriausia prie lango, gali būti ir pritaisytas prie sienos — nejudamas, su lentynėle knygoms. Nereikia užmiršti ir rašomos lentos ant sienos, kuria mielai naudojasi mažesnieji ir didesnieji.

Sėdėjimui parinkti tokias kėdes, kurios nelengvai apvirsta. Mažesniųjų yra mėgiami įvairūs mediniai kūbai, suoliukai ir kaladės, kuriuos galima panaudoti ne tik sėdėjimui, bet ir įvairiem žaidimam. Praktiška yra įrengti kampą su stalu ir prie sienų pritaisytais suolais.

Susidėti žaislams ir įvairiems įrankiams geriausia yra atviros lentynos, nes tokiu būdu vaikas yra pratinamas prie tvarkos. Smulkiems daiktams labai patogu turėti kelias kartonines dėžes, jas apklijuoti plastikine medžiaga ir užrašyti, kuri kuriam tikslui skirta. Jei vaikas skaityti nemoka, tą patį pavaizduoti paveikslėliu. Lentynas galima sudaryti iš atskirų medinių dėžių sudedant jas vieną ant kitos, kurių paskirtis būtų susidėjimui ir žaidimui, kaip pav. lėlių namui, krautuvei, teatrui ir t. t.. Čia yra proga pasireikšti vaiko fantazijai. Kiekvieną dėžę galima dažyti atskira spalva, kas atrodytų labai efektingai. Bendrai baldams reikia naudoti ryškesnes spalvas ir nebijoti margumo, nes visa tai priduoda gyvumo ir linksmumo.

Vaikų kambario nereikia perkrauti žaislais, kad neatrodytų kaip žaislų sandėlis. Taip pat nereikia pirkti labai brangių ir komplikuotai mechanizuotų žaislų; vaikas greičiau pasirinks namie darytą lėlę, negu paskutinį technikos stebuklą — su tikrom ašarom ir panašiais išradimais. Mėgiami yra įvairūs gyvulėliai, kuriuos lengvai galima pasidaryti namie turint šiek tiek fantazijos ir atliekamos medžiagos. Vaiko auklėjimui ir vystymuisi yra būtinos įvairios medinės kaladėlės, kūbikai, statybos komplektai ir panašūs. Reikia vengti ne tik liuksusinių, bet taip pat ir labai pigių žaislų, kurie savo bloga ir neskoninga išvaizda, gadina vaiko grožio pajautimą.

Medžiaginis šuniukas

Vaiko kambario sienas reikia padekoruoti vaikiškais paveikslėliais. Gaila! Šitoje srityje nematome lietuvių dailininkų. Vaikui pramokus piešti, sienas dekoruoti jo pačio piešiniais ar rankų darbais, čia reikėtų įvesti lietuviškų motyvų ir ornamentų.

Vaiko kambaryje turi spinduliuoti giedri ir linksma nuotaika, kuri išsiskirtų iš visų kitų kambarių ir kuriai sudaryti reikia ne auksinių pinigų, bet daug meilės. N. N.

Praktiški baldai vaikų kambariui

AKTUALI KNYGA

J. GOBIS

Šiais — 1962 — metais "The Citadel Press" leidykla New Yorke išleido mūsų tautiečio prof. dr. Kazio Cirtauto 192 psl. knygą **"The American College Girl"** ("Amerikietė studentė"). Tai yra knyga iš moterų psichologijos su filosofišku priemaišu; jos turinį sudaro G. N. Shuster'io įvadas, autoriaus žodis. Pakeliui į kolegiją, susipažinimas su kolegijos aplinkuma. Aplinkuma, išvaizda, subjektyvus pasaulis, santykiai su savim ir kitais. Kulturinga siela kultyvuotame kūne. Įvairūs tipai: intelektualinis, socialinis, estetinis, klasikinis tipas. Amerikos kultūros architektė. Išvada. Priedėlis: studentė kalba apie save; cituotos knygos bei autoriai.

Knyga parašyta gražiai, gyva anglų kalba. Autorius profesoriauti pradėjo 1946 metais Erlangen'e Vokietijoje, o nuo 1950 m. profesoriauja įvairiose JAV kolegijose, daugiausia moterų, tad per 10 metų galėjo gerai susipažinti su JAV studentėmis, su jų tipais bei charakteriais, su jų gyvenimo idealais, ypačiai turėdamas puikų teoretišką pasirengimą — doktoratą iš filosofijos ir pedagogikos. Amerikinės studentės siela aprašyta su gero ir nuoširdaus psichologo įžvalgumu. Amerikinės studentės, taigi ir lietuvaitės studentės, skaitytojas supras iš knygos.

Autorius daug dėmesio kreipia į estetišką merginų auklėjimą augštosiose mokyklose, nes moters "tikslas gyventi grožyje ir orume" (109 p.)

"Žmogus, kurį pažįstame, yra netobulas, o Tasai, kurio nepažįstame, yra tobulas; grožis, kurį matome, yra menkas, o Grožis, kurio nematome, yra didis" (176 p.). F. Dostojevskis savo "Broliuose Karamazovuose" vieno veikėjo lūpomis sako: "Kas protui atrodo gėda, tai širdžiai — tikras grožis. Argi Sodomoje grožis?! Sodomoje tai jis ir slypi didelei žmonių daugumai. Baisu tai, kad grožis yra netik baisus, bet ir paslaptingas dalykas." Vadinas, Dostojevskiui grožis yra lygstamoji vertybė; ji gali žmogaus širdį kelti į Gėrį ir gali ją vilioti į blogį, į nuodėmę. Cirtautas gamtos grožyje randa Dievo pėdsakus (signs of God) (106 p.). "Žmonės, kurie bendrauja su gėlėmis, yra gersni, patys, galbūt, to nejausdami ir nežinodami" sako Cirtautas savo "Skausmo pergalėje" (113 p.). "Man atrodo, kad tokie žmonės, kurie myli gėles, nėra blogi: jie yra arčiau gamtos ir galbūt, arčiau Dievo" (Ibid. 112 p.). "Būtinai reikia kentėt, norint būti gražiam" sako autorius savo knygoje "The American College Girl" (65 p.). Vadinas, per kančią einama į grožį. Ši idėja atitinka dr. J. Mačernio tezę, kad kančia nėra bloga, nes ji valo žmogaus sielą. "Žmonių skausmai ir kančios nėra blogybės, bet didelės etinės vertybės" sako J. Mačernis savo knygoje "El Hombre un enigma?" 244 p.

K. Cirtautas originališkai prieina prie grožio kilmės; jis rašo: "Gėlių kokybė pareina nuo dirvožemio, kaip kad gyvulių nuo jų maisto kokybės." (66-67 p.). Vadinas, ta pati rožė yra gražesnė ir kvapesnė, jei auga gerame dirvožemyje, ir bus nususus ir nekvapi, jei augs liesame dirvožemyje. Taip pat ir merginos grožis žymia dalimi pareina nuo fizinio ir psichinio maisto kokybės. Geras fizinis maistas ir geras, idėjomis turtingas psichinis maistas daro žmogų stiprų, kūrybingą ir žavų (77 p.). Amerikos augštosios mokyklos yra tokioje fizinėje ir psichinėje, dvasinėje aplinkumoje, jog merginos gyvena grožyje ir orume (in dignity), ir kolegijos išleidžia merginas į gyvenimą kaip brandžias, turiningas asmenybes, kurios tampa Amerikos kultūros architektėmis; kolegijas baigusios moterys yra Amerikos kultūros siela, jos dvasia, tad auklėjant berniuką, auklėjamas individas, o auklėjant mergaitę, auklėjamos generacijos (165 p.).

Žmonių santykių širdyje yra meilė. Kolegijos studentės meilė apima jos mylimo asmens kūną ir sielą, ir ji pati laukia meilės pilnutinei savo asmenybei" (107 p.). Taigi amerikinės studentės meilė yra nukreipta į pilną mylimo vyro asmenybę — į jo kūną ir sielą. Vien į kūną bei jo grožį nukreipta meilė yra nepilna, defektinga; tokia meilė yra psichinis nenormalumas, ar seksualinis fetišizmas—teigia Vl. Solovjovas savo kn. "Smisl liubvi".

Išvada: Ši knyga skaitytina visoms lietuvaitėms studentėms ir jų tėvams. Jos pažintinė nauda yra didelė: iš šios knygos studentės geriau supras save, o jų tėvai - geriau supras savo dukteris.

EUROPOS PASAKŲ UGDYMO DRAUGIJA

Pasakų istorija yra sena, kaip ir žmonija. Senovės laikais, kada nebuvo net spausdintų knygų, žmonės laisvalaikiais pasakodavo įvairius nuotykius, padavimus, legendas ir t.t. Pasakos ėjo iš lūpų į lūpas, iš krašto į kraštą. Pagrindinė pasakos kilmė visai nebuvo vaikiška. Panagrinėjus tokias pasakas kaip "1000 ir viena naktis", Hauffo ir daugelį kitų matyti, kad jos skirtos tik suaugusiems. Klaidinga nuomonė susidarė, kai broliai Grimmai, išleidę rinkinį pavadino Namų ir vaikų pasakos, nors jų dalis nėra vaikiškos.

Vakarų Europoje apklausinėjant žmones surasta, kad 90% suaugusių žino populiarias pasakas ir kad daugelyje šeimų jos yra sekamos ir šiandien. Pasakų sekime svarbiausia yra ne pati istorija, bet pasakojimo būdas, perdavimas klausytojui. Ne kiekvienas sugeba gerai pasekti pasaką, todėl kaikur net prie mokytojų institutų yra specialus pasakų sekimo kursas, kad vėliau galėtų jas populiarinti jaunimo tarpe.

Pasakų rinkimas Europoje yra atliekamas universitetų kraštotyros skyrių profesorių ir studentų, panaudojant pačias moderniškiausias priemones ir kuo tiksliausiai užregistruojant pačią pasaką ir jos pasakojimo formą. Kad surinktų pasakų kelias nesibaigtų archyvuose, bet vėl pasiskleistų po pasaulį, Vakarų Vokietijoje yra įsteigta Europos Pasakų Ugdymo draugija, kuri jau yra išleidusi 348 pasakų leidinius įvairiomis kalbomis.

Gesellschaft zur Pflege des Maerchengutes der europaeischen Voelker — Schloss Bentlage bei Rhein.

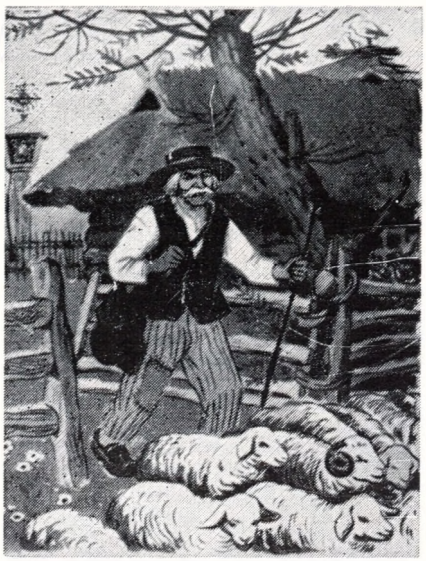

B. Demkutė Iliustracija

VAIKŲ LITERATŪROS ILIUSTRAVIMAS LIETUVOJE

Dabartinėje Lietuvoje išleidžiama daug vaikiškų knygų. Knygos pasižymi skoningumu, yra gausiai iliustruotos ir daugumoje spalvotos. Iliustracijų klišės techniškai atliktos gerai ir spalvos perduotos natūraliai, tik gaila, kad spausdinama ant blogos kokybės popieriaus.

Prie knygų iliustravimo dirba visa eilė žinomų Lietuvos dailininkų ir dailininkių, kaip pvz. D. Tarabildienė — garsi iliustratorė, A. Mokūnaitė — pasižymėjusi grafikė, N. Jatulytė, B. Demkutė, I. Žemaitytė, M. Ladigaitė ir daugelis kitų.

Bendrai visose iliustracijose, tiek vyresnio amžiaus vaikų literatūros, tiek mažamečių paveikslinėse knygose yra pastebimas tautinis charakteris ir motyvai.

M. Ladigaitė Iliustracija

GERTRŪDA VON LE FORT

Viena žymiausių katalikų rašytoja Vokietijoj yra Gertrūda von le Fort, š.m. spalio 11 d. atšventusi savo 85-rių metų sukaktį. Šią vokiečių rašytoją bei poetę Dievas apdovanojo ne vien poetiniu talentu, bet ir ilgu amžiumi. Ji yra viena žymiausių rašytojų XX-to amžiaus pirmoj pusėj.

Jos poetinis talentas daugiausia pasireiškia religinio turinio poezija — himnais. Be poezijos ji yra parašiusi visą eilę didelio masto romanų, didelės apimties, kuriuose nagrinėjami žmogaus likiminiai klausimai. Jos raštų vyraujanti mintis, kad žmogus ir pasaulis yra sukurtas pagal dievišką idėją. Toks nematerialistinis pasaulio ir žmogaus būties supratimas eina jau iš antikinio pasaulio Platono ir Aristotelio filosofijos. Nematerialistinis pasaulio supratimas buvo ir viduriniais amžiais, kurie pasižymėjo žmogaus pastangomis sukurti dievišką imperiją žemėje. Žmogaus blaškymasis materialistiniame pasaulyje, jo atpirkimas ir pagaliau modernių laikų autonomiškas "aš", ar Dievo pirmenybė yra kaip pagrindinė filosofinė jos raštų idėja.

Jos religinė poezija yra labai artimai susieta su Bažnyčios įkūrimu ir sakramentine praktika krikščionybės gyvenime. Poetė išvysto krikščionišką universalumo idėją, kad Dievas yra visų daiktų Viešpats danguje ir žemėje, dabartyje ir amžinybėje. Atpirkimas ir sakramentinė praktika yra vienintelis kelias išgelbėti pasaulį nuo Antikristo.

Religinius motyvus randame ir jos epiniuose veikaluose — romanuose: "Veronikos drobulė", kurį galime suprasti vien teologine prasme. Šis romanas buvo labiausiai diskutuojamas pokariniais laikais ne dėl savo stilistinių priemonių ir literatūrinio grožio, bet dėl pagrindinių žmogaus egzistencijos klausimų. Pirmoje romano dalyje nagrinėjamas senojo pasaulio bedieviškumo ir pagoniškumo susitikimas su Evangelijos mokslu — krikščionybe, kuriame nugalėtoja išėjo krikščionybė. Antroje romano dalyje yra susikirtimas modernios bedievybės su dieviška pasaulio tvarka. Romano veikimo vieta yra Heidelbergo miestas Vokietijoje.

Antras jos romanų motyvas yra "amžinojo moteriškumo" klausimas. Nes tik katalikiškoji dogmatika moterį iškėlė į iki šiol negirdėtas augštybes, nes Bažnyčia palygina moterį sakramentų moksle kaip "Dangaus karalienę", kaip "Išganytojo motiną", "Motiną dieviškos malonės". Marijos pasakyme "Fiat voluntas tua" — "Teesie Tavo valia" moters rolė pasaulyje yra atsidavime ir nuošalume besireiškiant kaip mergaitei, sužadėtinei ir motinai.

Paminėtini dar jos romanai: "Paskutinioji prie ešafoto" 1931 m., "Farinato duktė" 1950 m. "Piloto žmona" ir "Jūros teismas".

Rašytojos jėga ir talentas pasireiškia romanuose didelės medžiagos apvaldyme, kur ji sugeba duoti įvykiams dramatišką eigą, kaip romane "Popiežius iš ghetto"; "Magdeburgo vestuvėse" moka atgaivinti istorinę medžiagą, o "Jūros teisme" sukuria pasakišką legendarinę nuotaiką. "Prie dabarties vartų" rašytoja nuo dabarties įvykių perkelia skaitytoją į ateitį. Šiame romane vienas 16 a. astronomas prašo išgelbėti jo mokslinius dokumentus nuo lėktuvų puolimo Antrojo Pasaulinio karo metu. Šiurpus orinių puolimų vaizdas. Kur prieš minutę stovėjo istorinių rūmų puikus fasadas, kur buvo saugojami istoriniai dokumentai, po vienos minutės buvo tik beformė griuvėsių krūva.

Ji mėgsta spręsti kultūrines problemas religijos šviesoje. Taip ji nagrinėja Dantės, Servanteso, Šekspyro, Goethės ir Kleisto veikalus, kad šių laikų žmogaus kūrybą apsaugotų nuo beprasmiškumo, beidėjiškumo bei fariziejiškumo, kuris yra priešingas Evangelijos mokslui.

Iz. M.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Adolfas Šapoka "Vilnius in the life of Lithuania". Toronto — 1962. Išleido Kanados Vilniečių D-ja.

Vladas Mingėla, "Kun Antanas Milukas". Monografija. Platus veikalas apie kun. An. Miluką, lietuvišką katalikišką veiklą ir lietuvių išeivių gyvenimą Amerikoje.

Prof. J. Eretas, "Geistige und Geselschaftliche Pfeiler des Kommunismus". Maža studija vokiečių kalba apie komunizmo pavojus pasauliui daugiau idėjine ir kultūrine prasme.

Knygų lentyna — Bibliografia Lituana Nr. 5(125), 1961 m. Danville, Illinois. Leidžia Vytautas Saulius.

Dr. J. Gutauskas, "Dievo vaikas". Maldaknygė vaikams. Gerai paruošta maldaknygė vaikams. Kalba sklandi ir taisyklinga.

Jurgis Gliauda, "Ikaro Sonata", romanas. Nidos knygų klubo leidinys Nr. 35. 1961 m. Londone.

Romane spendžiami amžinieji grožio klausimai; ypač intelektualinio meno prasmė sąryšyje su muzika. Romanas rekomenduotinas perskaityti kiekvienam knygos mylėtojui.

Pulgis Andriušis, "Daina iš kito galo". Nidos knygų klubo leidinys Nr. 37, 1962 m. Išleista Londone. Tai humoristinio stiliaus vaizdai iš tremtinių gyvenimo Vokietijoje.

Algirdas Gustaitis, "Algis Trakys ir Taksiukas Šleivys". Knygelė vaikams. II dalis. Paruošė dail. Vyt. Stasiūnaitis.

Danguolė Sadūnaitė-Sealy, "Vasaros medžiuose", eilėraščiai. Išleido "Ateitis" 1961 m.

Alfonsas Tyruolis, "Sacra via". Romos sonetai. 1961 m. Išleido "Ateitis". Eilėraščių forma — klasinė, stilius aiškus, forma apvaldyta, sklandi.

Laiškai Lietuviams, 1962 m. Redaktorius T. Juozas Vaišnys, SJ. Leidžia T. Jėzuitai Čikagoje.

Lietuvių Dienos — Lithuanian Days, liepos mėn. Vyr.red. Bern. Brazdžionis, Leidėjas A. T. Skirius.

Ateitis — moksleivių ateitininkų žurnalas, 1962 m.

Lietuvos Pajūris, Nr. 1(9), 1962 m. Pirmasis metų ketvirtis. Labai vertingas istorine prasme Mažosios Lietuvos tėvynės mylėtojų laikraštis. Vyr. red A. Lymantas. Leidžia: Maž. Lietuvos Bičiulių D-ja.

I. Žemaitytė — iliustracija iš pasakos "Sigutė".

• Šeimininkių kampelis

Veda BRONĖ PABEDINSKIENĖ

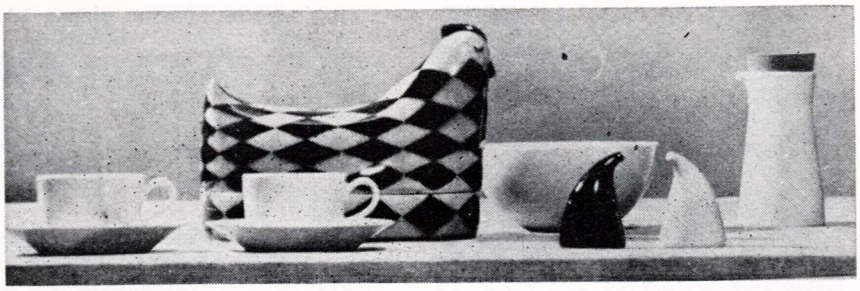

Kepta žuvis — karpis

Nuvalyti žuvį iš viršaus ir išimti vidurius. Gerai išplauti ir nusausinti. Iš viršaus ir iš vidaus pabarstyti druska ir pipirais. Ištepti keptuvę, įdėti žuvį, ant viršaus uždėti kapotų ir svieste iškeptų svogūnų, ant svogūnų užpilti grietinėlės (galima rūgščios) sumaišytos su dviem šaukštais pamidorų košės (kas mėgsta galima daugiau). Apdėti žuvį gabaliukais sviesto ir kepti krosnyje vidutiniame karštyje — 350 F. apie 20 - 25 min., atsižvelgiant žuvies didumo. Valgyti su apvirtomis, svieste patroškintomis ir krapais arba petruškomis pabarstytomis bulvėmis.

Saldarūgščiai šonkauliukai

2½ svaro šonkauliukų,
2 puodukai vandens,
4 šaukštai soy'os padažo,
1 arb. šaukš. druskos,
3 šaukštai rudo cukraus,
3 šaukštai acto,
2 šaukštai corn krakmolo,
½ puod. vandens.

Šonkaulius uskapoti vieno colio gabaliukais. Perpiauti tarp šonkaulių taip kad abiejose pusėse kaulo būtų vienodai mėsos. Į gilią keptuvę sudėti kapotus šonkaulius, užpilti du puodukus vandens, 4 šaukštus soy'os padažo ir druską. Greit užvirinti, ugnį sumažinti ir leisti pamažu virti apie 1 val. laiko. Nuimti viršų keptuvės ir dar virti kol visas vanduo prapuls.

Sumaišyti cukrų, actą, krakmolą ir ½ puod. vandens. Sudėti išvirtus šonkaulius ir pavirti kol padažas pasidarys skaidrus. Paįvairinimui galima dėti ½ puod. saldžių pipirų, arba ½ puod. ananasų arba saldžiarūgščių raugintų agurkų smulkiai piaustytų. Kas mėgsta galima ir viską kartu dėti. Kiekviena šeimininkė prisitaiko savo skoniui.

Užkepti kiaušiniai grietinėlėje

¼ svaro tarkuoto bet kokio skonio sūrio,
6 kiaušiniai,
½ arb. šaukš. druskos,
⅛ arb. šaukš. pipirų,
1 šaukštas sviesto,
½ arb. šaukšt. sausų garsvyčių,
¼ puod. 18% grietinėlės.

Ištepti sviestu kepimo indą, pabarstyti į dugną tarkuotą sūrį, užberti druska ir pipirais ir aplaistyti sviestu. Kulti po vieną kiaušinius ant paruošto sūrio. Garsvyčių miltelius sumaišyti su grietinėle ir užpilti ant kiaušinių. Kepti vidutiniame pečiuje prie 350 F. apie 15 min.

Obuolių padažas prie mėsos

3 obuoliai,
3 vidutiniai rauginti agurkai,
1 vidutinis svogūnas,
⅓ puod. cukraus,
¼ puod. acto (kas nemėgsta acto, gali vartoti citrinos sunką).

Obuolius, agurkus ir svogūną stambiai sumalti per daržovių malamą mašinėlę. Į tą sumaltą masę pridėti cukrų ir actą arba citrinos sunką, sumaišyti ir duoti gerokai atšalti prieš valgant. Tampriai uždarius stikliniame inde gali pastovėti dieną ar dvi tik ne perilgai, nes kiekvienas maistas su svogūnais, ypač žaliais ir šaldytuve pasigadina. Valgyti tinka prie žuvies, kiaulienos ir jautienos mėsos.

Špinatai įvairiai

1).
2 puodukai išvirtų makaronų,
¼ svaro tarkuoto sūrio (Gruyere),
2 puodukai virtų ir kapotų špinatų,
3 šaukštai sviesto,
3 šaukštai miltų,
1 puodukas pieno,
druskos pipirų ir paprikos (kas mėgsta) sulig skonio.

Ištepti užkepams vartojamą indą sviestu, į dugną padėti vieną puoduką virtų makaronų (gerai vienodai išskirstyti). Iš 3 šaukštų miltų, 3 šaukštų sviesto ir 1 puod. pieno padayti padažą, pridėti prieskonius. Sumaišyti su virtais špinatais ir užpilti ant makaronų. Ant špinatų užbarstyti tarkuotą sūrį ir ant sūrio vėl 1 puod. virtų makaronų. Viršų apdėti gana tankiai sviesto gabaliukais ir kepti vidutiniame karštyje kol gražiai apkeps, apie ¾ - 1val.

2).
2 svarai špinatų,
2 kietai virti kiaušiniai,
2 šaukštai sviesto,
1-2 puod. ryžių,
druskos, pipirų, muškato riešuto sulig skonio,
1-2 puod. tarkuoto sūrio (parmesan).

Lygią dalį virtų ryžių ir tarkuoto sūrio gerai sumaišyti (pav. imti 1 puod .virtų ryžių ir vieną puod. tarkuoto sūrio ir galima tą kiekį dvigubinti).

Špinatus išvirti, stambiai sukapoti, sumaišyti su sviestu ir kapotais kiaušiniais, pridėti prieskonius. Ištepti gerai užkepams vartojamą indą sviestu, sudėti eilėmis ryžių mišinį ir paruoštus špinatus taip kad viršutinis sluogsnis būtų špinatai. Špinatuose padaryti duobutes ir į kiekvieną duobutę įkulti po vieną žalią kiaušinį kiekvienam asmeniui. Apdėti visą viršų sviesto gabaliukais ir apkepti pečiuje apie 10 min.

Aguonų tortas

1 svaras aguonų,
1 svaras cukraus,
¼ svaro saldžių migdolų,
20 grūdų karčių migdolų, (arba migdolinių kvapų),
½ puod. grūstų ir persijotų džiuvėsių,
1 arb. šaukšt. malto cinamono,
12 kiaušinių.

Aguonas išplauti ir verdančiu vandeniu užplikius palikti per naktį. Nusunkus aguonas permalti keturis kartus, sudėti į dubenį ir dedant po vieną trynį ir po vieną šaukštą cukraus trinti kol viskas bus sudėta ir cukrus ištirpęs. Sudėti maltus migdolus ir cinamonus. Išplakti kiaušinių baltymus ir kartu su džiuvėsiais sudėti ir atsargiai išmaišyti. Padalinti masę į dvi dalis ir iškepti prie 325 F. apie 30 min.

Pertepimas:
4 puod. kremui grietinėlės,
2 puodukai cukraus,
1 lazdelė vanilijos.

Viską sudėti į puodą ir virti kol pradės tirštėti ir įgaus geltoną spalvą. Tirštumas turi būti kaip sviestinio kremo. Pertepti aguoninį tortą ir papuošti.

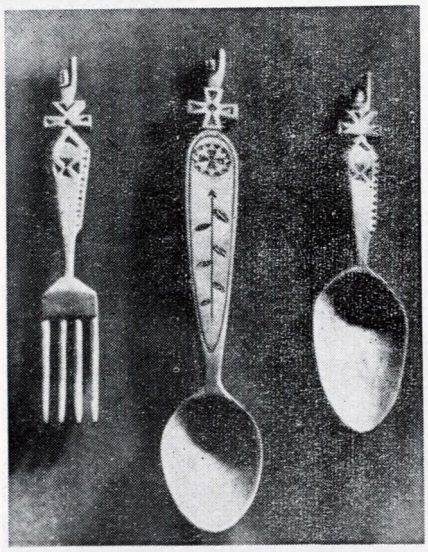

Mediniai stalo įrankiai — lietuvių liaudies menas

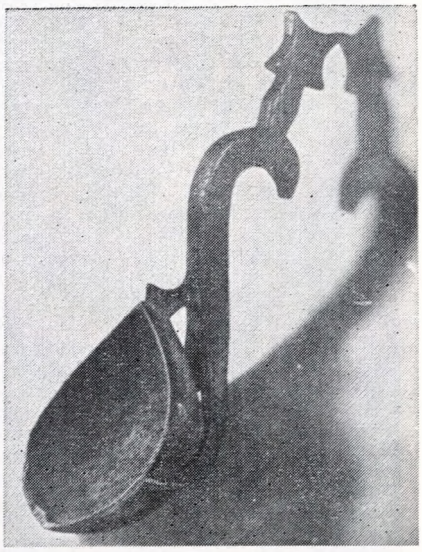

Kaušelis vandeniui semti — lietuvių liaudies menas

Madų • ir grožio pasaulis

Veda IRENA KAIRIENĖ

Mlle. Gabrielle Chanel

Retai pasitaiko tokių įdomių, energingų savos srities genijų kaip Gabrielė Chanel. Po penkiolikos metų pasitraukimo iš madų pasaulio, 1954 metais Chanel vėl sėkmingai atidarė savo saloną. Madų pasauly jos vardas turbūt pats garsiausias. Be abejo prie to prisidėjo jos vardu pavadinti kvepalai. Ji davė jiems vardą nr. 5, nes mananti, kad 5 yra laimingas skaičius. Chanel yra didelė moterų teisių gynėja ir neabejotinai ji praskynė kelią prancūzų moteriai pramonėje ir prekyboje.

Kas gi ji ištikrųjų yra? Iš kur ji kilusi? Ji gimė mažame centrinės Prancūzijos kaimely, netoli Issoire. Jau ir maža buvo nepaprastai žvali ir gabi mergaitė. Pirmuosius modeliavimo žingsnius išbandė ant lėlių. Kad ypatingai elegantiškai papuoštų savo lėles, ji net sykį iškarpė jų suknelėms svetainės užuolaidas.

Gabrielė visada turėjo jauno berniuko išvaizdą — liekna ir gražiai raumeninga. Visada mėgo aktyvų sportą, ypatingai jodinėjimą. Ir persikėlusi gyvent Paryžiun, kiekvieną ankstyvą rytą jodinėdavo. Dėl to buvo draugų praminta Mlle "Cocorico". Ir šiandien tas vardas išsilikęs, jos artimieji vadina ją Coco.

Kostiumėlis šaltesnėm rudens dienom — Chanel "kopija"

Coco apsigyveno Paryžiuje dar visai jauna būdama. Čia pirmiausiai ji pradėjo gaminti skrybėles. Sykį, sušalusi ji užsidėjo polo žaidėjo megztinį, su taip vadinama vėžlio kaklo apikakle. Tada jai kilo mintis, kad megzta medžiaga (jersey) būtų ideali moterų rūbams. Kai ji vėliau atidarė savo madų saloną, daugiausia suknelių ir buvo iš megztos medžiagos ir labai paprasto kirpimo. Kad pagražint tas paprastas sukneles, Coco uždėdavo visą eilę papuošalų, karolių ir apyrankių. Kadangi ne visoms buvo įmanoma įsigyti tikrų perlų ir brangakmenių, jaunoji madų kūrėja įvedė dirbtinius papuošalus, pati juos pirmiausiai dėvėdama. Ją pasekė tūkstančiai moterų.

Kada jau Chanel prekyba klestėjo, ji nupirko Paryžiuje puikius18 šimtmečio namus su dideliu sodu, rue du Faubourg St Honoré. Jos namus prancūzų valdžia pripažino istoriniu paminklu. Jos namai nepaprastai skoningai dekoruoti Coco mėgiamom spalvom — balta, smėline ir ruda. Tuose skoninguose namuose nuolatos viešėjo ir vieši visa eilė garsenybių. Daugeliui ne sykį Coco yra padėjusi materialiai ir moraliai. Jos draugų tarpe garsusis Stravinskis, Picasso, Cocteau, Markevitch ir visa eilė kitų. Ne vienas jų yra dovanojęs Chanel savo rankraščių. Jos biblioteka yra neįkainuojamas turtas.

Coco rengiasi labai kukliai, dažniausiai tamsiai mėlyna jersey eilute ir balta bliūze. Bet tos kuklios eilutės visada papuoštos eilėmis karolių.

Madų pasaulyje ji yra žinoma kaip revoliucionierė. 1920 metais ji pirmoji drastiškai sutrumpino sijonus, kad priderintų juos prie trumpai kirptų plaukų. Kiti salonai ją tuč tuojau pasekė. Kai 1954 metais ji vėl atidarė savo saloną, visi pripažino, kad tų metų mados bus jos dominuojamos. Bet Chanel net gi mėgsta, kai jos kūryba kopijuojama. Girdi — "išradimai turi būt kopijuojami, tai tik komplimentas išradėjui".

Chanel yra staigaus ir triukšmingo būdo, atkakli ir užsispyrusi. Sykį, jai pasipiršo Westminsterio kunigaikštis, bet Coco atsisakė tekėti. "Daug yra pasauly kunigaikščių, bet tik viena Coco Chanel!" ji pareiškė. Nežiūrint jos kieto biznieriško charakterio, Coco pasireiškia ir labdarybėje.

Žurnalistų paklausta, kodėl vėl atidarė savo saliona, pasakė, kad norinti vėl dirbti, dykaduoniavimas nusibodęs. Kritikizmas, kurio garsioji dama sulaukia nemažai, jos visai nejaudinąs. Pasak jos: "Aš geriau mėgstu vitriolį, negu pasaldintą vandenį".

IŠ KUR ATSIRADO AUGŠTOS KULNYS?

16 amž. žiemos metu ir po lietaus gatvėse būdavo dideli purvynai, kas sudarydavo didelę problemą pereiti iš vienos į kitą gatvės pusę. Kažkoks išradingas batsiuvys pradėjo daryti batus augštomis kulnimis, kad apsaugotų rūbus ir kojas nuo sušlapimo. Augštas kulnis pradėjo nešioti vyrai ir moterys, bet moterų pasaulyje ši "praktiška" mada prigijo ir išsilaikė iki šių dienų.

Nerta suknelė

• Laiškai

Norėčiau pareikšti viešą padėką už įvedimą "Vaiko auklėjimo" skyriaus "Moters" žurnale. Mums motinoms netrūksta meilės nei kantrybės savo vaikams, bet labai pasigendama žinių ir praktiškų patarimų. Ačiū, kad supratote moterų rūpesčius ir pakvietėte gerą ir praktikos turinčią vadovę. Puikus ir "Sveikata ir Gyvenimas" skyrius, kur randame daug aiškių patarimų. Džiaugiuosi, kad žurnalas dažnės ir linkiu ištvermės "Moters" žurnalo tobulėjimo kelyje.

Jus gerbianti
Eugenija Barškėtienė

GARBĖS PRENUMERATOS

Ambrozaitienė M., Portage, Ont., Andrikienė M., Waterbury, Conn., Barius R., Bridgeport, Conn., Blinstrubienė E., Chicago, Ill., Čampienė K., Oakville, Conn., Geldauskienė D., Detroit, Mich., Jucevičienė E., Chicago, Ill., Kaunaitė D., Toronto, Ont., Masilionienė V., Dayton, Ohio, Mažeikienė V., Delhi, Ont., Prekerienė S., Stamford, Sakevičienė S., Toronto, Ont., Sniečkuvienė K., Cleveland, Ohio, Trimakienė J., Brooklyn, Ohio.

ŽURNALUI AUKOJO

Po $2: Kutkienė J., Sao Paulo, Brasil, Skučienė M., Toronto, Ont. Po $1: Bružinskienė R., Brooklyn, N.Y., Kubilienė A., Cleveland, Ohio, Masevičienė S., St. Jean, Que., Šatienė O., Chicago, Ill., Toliušienė O., Chicago, Ill.